

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Dizertační práce

Návrh a realizácia autorskej kolekcie obuvi odkazujúcej na tradíciu obuvníckej výroby v Československu, obzvlášť na obdobie medzi rokmi 1945 až 1989

Design and development of the author's collection of footwear, that is influenced by the tradition of the shoe industry in Czechoslovakia between the years 1945-1989

Autor: **Juraj Šuška, MgA.**

Studijní program: P8206 Výtvarná umění
Studijní obor: 8206V102 Multimédia a design

Školitel: doc. PhDr. Zdeno Kolesár, PhD.

Oponenti: Mgr. Art. Ivana Kaňovská, Art.D.
Prof. PhDr. Alena Křížová, Ph.D.

Zlín, červen 2018

© Juraj Šuška

Vydala **Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně** v edici **Doctoral Thesis Summary**.
Publikace byla vydána v roce 2018

Klíčová slova: *dizajn, obuv, obuvnícky priemysel, Československo, Svit*

Key words: *design, footwear, shoes, footwear industry, Czechoslovakia, Svit*

Plná verze disertační práce je dostupná v Knihovně UTB ve Zlíně.

ABSTRAKT

Dizertačná práca ponúka stručný, ale ucelený pohľad do pomerne širokej problematiky dizajnu obuvi v Československu v rokoch 1945 až 1989. V prvej časti je vysvetlená štruktúra znárodneného priemyslu a premeny, ktorými odvetvie prešlo počas skúmaného obdobia. Následne sa práca zameriava na postavenie samotného dizajnu v ekonomickej sústave plánovaného hospodárstva. Všíma si jednotlivých dizajnérov, ale hlavne výsledky ich práce, teda obuv samotnú. Práca selektívne poukazuje na zaujímavé modely obuvi, z ktorých viaceré majú právo byť označované za ikony svojej doby.

Praktická časť následne priamo nadväzuje na teoretický výskum. Hlavnou úlohou bolo vytvoriť funkčný prototyp obuvi, ktorý je inšpirovaný výstupmi z teoretickej časti práce. Predstavená kolekcia bola vyvinutá v spolupráci s domácimi výrobcami obuvi.

ABSTRACT

The theoretical part of the thesis discusses the development of the footwear industry in former Czechoslovakia between the years 1945 and 1989. In the first part the structure of nationalized industry is described as well as the process of changes that the industry went through during that period. Consequently, the paper focuses on the role of designers in an environment of socialist economy and it also presents a list of the most significant designs produced over this time period.

The practical part is closely connected with the theoretical part. Its main aim was to develop a functional prototype that is inspired by the findings from the theoretical research. The presented footwear collection was developed in collaboration with local footwear producers.

POĎAKOVANIE

Ďakujem školiteľovi Zdenovi Kolesárovi za to, že mi umožnil venovať sa zvolenej téme i za jeho podporu, profesionálne vedenie a za konštruktívny prístup.

Významná vďaka patrí Galine Ivanovej Petushkovej ako aj ďalším pracovníkom z Moskovskej štátnej univerzity dizajnu a technológie za nenahraditeľnú podporu a pomoc počas realizácie výskumu a počas študijnej stáže na území Ruskej federácie.

Ďakujem kurátorom múzejných zbierok za zdieľanie odborných poznatkov, konzultácie a cenné rady. Menovite Rebecce Shawcross z Northampton Museums and Art Gallery, Liborovi Akslerovi z Městské muzeum Skuteč, Zuzane Šidlíkovej zo Slovenského múzea dizajnu, Konstantine Hlavačkovej z Uměleckoprůmyslové museum, Miroslave Štýbrovej a Michalovi Heinrichovi z Muzeum jihovýchodní Moravy, Elizabeth Semmelhack a Suzanne Petersen McLean z The Bata Shoe Museum a Nazimovi Mustafaeovi z Shoeicons. Ďakujem Magdaléne Trčálkovej za jej významnú pomoc pri vytváraní zbierky obuvi, za množstvo stráveného času pri organizovaní výstav, verejných prednášok ako aj za podporu počas celej doby výskumu.

Veľká vďaka patrí samotným dizajnérom obuvi, ktorí boli ochotní sa podeliť o svoje skúsenosti a zdieľať svoje spomienky, čím výrazne napomohli pochopiť dobu, v ktorej sami žili a tvorili. Obzvlášť prínosné boli opakované stretnutia s návrhármi Františkom Lečíkom a Alojzom Kumičíkom, ktorí prakticky celý život pôsobili ako návrhári a neskôr ako vedúci pracovníci návrhových oddelení v národnom podniku Svit, respektíve v národnom podniku ZDA. Veľmi prínosné boli aj stretnutia a výpovede ďalších dizajnérov a dizajnérok medzi ktorými boli Jan Foltýn, František Grochal, Svatava Nováková, Pavel Zapletal, Jozef Blažko. Zároveň ďakujem pani Silvii Lečíkovej za jej ochotu a významnú pomoc pri komunikácii so svitovskými dizajnérmilou Ludmilou Krajčovou, Dagmar Mertovou, pani Cieleckou a pánom Valterom.

Rovnako prínosné boli aj stretnutia s ďalšími bývalými pracovníkmi v obuvníckom priemysle. Menovite musím spomenúť pánov Mariána Grmana (ZDA), Guy Kuhna (Adidas), Stanislava Filipa (OGAKO) , Antona Bábika (EXICO), Milana Kočana (JAS) a Ladislava Rimarčíka (Športvýroba).

Za pomoc pri realizácii praktickej časti práce patrí poďakovanie Milanovi Foltánovi zo spoločnosti Inex Slovakia, Bibiane Zdutovej a Ladislavovi Zdutowi zo spoločnosti Nehera.

Ďakujem Šárke Hasara, Michalovi Reichstätterovi, Martinovi Matouškovi, Vladimírovi Ladzianskemu, Darine Zavadilovej, Janovi Klossovi, Janovi Žemlíkovi, Milanovi Kočanovi, Vladislavovi Staněkovi, Evgenyovi Raykovi za ich podporu, strávený čas a pomoc.

Ďakujem svojim rodičom Ľubici a Imrichovi, ktorí obaja sami taktiež pracovali v národnom podniku ZDA a už od detstva ma nepriamo motivovali k spracovaniu tejto dizertačnej práce. Ďakujem bratovi Pavlovi za cenné rady a postrehy, za konzultácie a podporu. Veľká vďaka patrí mojej partnerke Veronike a dcére Ellen, za podporu pri práci a za radosť v osobnom živote.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	8
2.	ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU POZNANIA.....	9
3.	VYMEDZENIE CIEĽOV DIZERTAČNEJ PRÁCE.....	11
4.	METODIKY VÝSKUMU.....	12
5.	TEORETICKÁ ČASŤ.....	19
5.1	ŠTRUKTÚRA A VÝZNAM OBUVNÍCKEHO PRIEMYSLU.....	19
5.1.1	Znárodný obuvnícky priemysel v Československu.....	19
5.1.2	Národný podnik SVIT.....	25
5.1.3	Národný podnik ZGK (značka BOPO).....	29
5.1.4	Národný podnik Botana (značka Botas).....	32
5.1.5	Národný podnik Sázavan.....	36
5.1.6	Národný podnik ZDA.....	39
5.1.7	Národný podnik JAS.....	42
5.2	VÝVOJ DIZAJNU OBUVI.....	45
5.2.1	Roky 1945-1949.....	45
5.2.2	Roky 1950-1959.....	49
5.2.3	Roky 1960-1969.....	54
5.2.4	Roky 1970-1979.....	62
5.2.5	Roky 1980-1989.....	69

5.3	Dizajnéri obuvi.....	75
5.4	Vytváranie zbierky obuvi	82
5.5	Ikony doby.....	86
6.	PRAKTICKÁ ČASŤ.....	100
6.1	MODEL EMIL	100
6.1.1	Nehera.....	100
6.1.2	Historické pozadie modelu Emil	101
6.1.3	Návrh riešenia	103
6.1.4	Prototypovanie	104
6.1.5	Sériová výroba a uvedenie do predaja.....	106
6.1.6	Foto dokumentácia.....	106
6.2	MODEL MARATHON	109
6.2.1	ZDA Partizánske.....	109
6.2.2	Historické pozadie modelu Marathon.....	109
6.2.3	Prototypovanie	111
6.2.4	Testovanie a záver.....	114
6.2.5	Foto dokumentácia.....	115
7.	ZÁVER.....	119
8.	PRÍNOS PRÁCE PRE VEDU A PRAX	121
9.	SELEKTÍVNY ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	123

10.	ZOZNAM OBRAZOVÝCH PRÍLOH.....	130
11.	ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	137
12.	PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ AUTORA	138
13.	ŽIVOTOPIS – Juraj Šuška	141
14.	PRÍLOHA č.1 – Výskumná správa	142
15.	PRÍLOHA č.2 – Hodnotiaca správa z konferencie	148

1. ÚVOD

V priebehu dvadsiateho storočia patrilo Československo medzi popredných svetových výrobcov obuvi. V prvej polovici storočia zastávala dominantné postavenie spoločnosť Baťa a následne po druhej svetovej vojne to boli národné podniky Svit, ZDA, ZKG a ďalšie.

Na pochopenie významu obuvníckeho priemyslu v Československu je potrebné pochopiť význam a vplyv Baťových závodov v medzivojnovom období. Počas dvadsiatych a tridsiatych rokov minulého storočia spoločnosť významne rástla a expandovala geograficky, technologicky i finančne. Na konci tridsiatych rokov dvadsiateho storočia patrili Baťove závody medzi najmodernejšie a najväčšie závody ľahkého priemyslu v Európe. Vynikali modernou organizáciou práce, vysokou efektívnosťou i ziskovosťou. Výroba bola z veľkej časti orientovaná na export, čo malo pozitívny vplyv na národné hospodárstvo.

V období rokov 1945 až 1948, kedy si Komunistická strana upevňovala svoje postavenie vo vláde, dochádzalo postupne k zoštatňovaniu strategického priemyslu, veľkých podnikov a finančných inštitúcií. Znárodnené Baťove závody sa stali hlavným článkom znárodneného obuvníckeho priemyslu. Jeho význam a ekonomický potenciál si uvedomovala aj nová vláda a pravdepodobne aj práve z tohto dôvodu dochádza už v roku 1949 k premenovaniu moderného priemyselného mesta Zlín na Gottwaldov. Tento akt mal umocniť a vyzdvihnúť zásluhy komunistickej vlády pri ďalšom rozvoji socialistickej spoločnosti.

Obuvnícky priemysel, podobne ako aj ďalšie odvetvia národného hospodárstva v Československu, bol centrálné riadený a jeho výkonnosť a zameranie určoval päťročný hospodársky plán. Prechod na plánované hospodárstvo, politické čistky, zásahy do štruktúry podniku a ďalšie okolnosti mali za následok spomaľovanie rozvoja odvetvia obzvlášť v porovnaní so západnými štátmi. Aj napriek týmto skutočnostiam sa obuvnícky priemysel ďalej rozvíjal a produkcia plynulo rástla. Približne päťdesiat percent vyrábanej obuvi bolo určenej na export do viac než osemdesiatich štátov sveta.

Obchodné značky Svit, Botas, ZDA, JAS, BOPO a Sázavan mali takmer monopolné postavenie na domácom trhu s obuvou. Pre zjednodušenie exportnej politiky bola využívaná jednotiacia exportná značka CEBO (Czechoslovakia Boots), pod ktorou jednotlivé závody vyrábali obuv určenú na export.

Dôležitou súčasťou fungovania tohto priemyselného odvetvia bola aj účasť dizajnérov a návrhárov obuvi. Pokiaľ na domácom trhu mali národné podniky takmer monopolné postavenie, v prípade exportu obuvi už bola situácia výrazne odlišná. Mimo domáci trh bola obuv vystavená konkurenčnému tlaku a teda musela rešpektovať svetové trendy z pohľadu módnosti, farebného a materiálového vyhotovenia, ale aj z pohľadu technológie výroby. Dôkazom úspechu dizajnérov a ďalších vývojových pracovníkov je popri raste produkcie a exportu obuvi aj množstvo získaných ocenení za dizajn.

Zmeny v politicko ekonomickej štruktúre štátu spojené s rokom 1989 viedli aj ku transformácii priemyslu. Jednotlivé národné podniky boli privatizované, prípadne odpredané. Vplyvom vnútorných zmien, otvorení sa domáceho trhu, ako aj ďalšími faktormi došlo následne k drastickému prepadu výroby v obuvníckom priemysle.

Cieľom tejto práce je podrobnejšie preskúmať vývoj obuvníckeho priemyslu v období povojnového Československa, obzvlášť z pohľadu dizajnu. Tomuto obdobiu bolo v minulosti venované minimum pozornosti zo strany historikov, dizajnérov ale aj samotných výrobcov obuvi.

Práve znalosť histórie je, a mala by byť, dôležitým impulzom pri tvorbe nového diela. A pritom je úplne jedno či tým novým dielom chce autor vzdať hold dielu predošlému, alebo sa chce voči nemu vyhraniť. Ale v prípade, ak túto znalosť nemá, nedokáže urobiť ani jedno z toho.

2. ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU POZNANIA

Po roku 1989 vzniklo niekoľko prác, ktoré v rôznych formách a v rôznych súvislostiach skúmali československú tradíciu výroby obuvi. Nižšie je stručná analýza niektorých z týchto prác rozdelených v sekciách odborná literatúra, múzejná činnosť a priemyselný dizajn.

Z pohľadu vydaných monografií venujúcich sa téme výroby obuvi v ČSSR je ponuka veľmi obmedzená. Doposiaľ nevznikla žiadna monografia venujúca sa tejto rozsiahlej téme v primeranej vážnosti. Tematicky najbližšími publikáciami sú pravdepodobne tie pojednávajúce o vývoji odievania v Československu. Menovite ide o dielo českej autorky Konstantiny Hlaváčkovej (Česká móda 1940-1970, 2000). Slovenský pohľad na problematiku ponúka Eva Hasalová (Móda na Slovensku, 2015) alebo Zuzana Šidliková (Stratená m(óda), 2017). V uvedených prípadoch sa autorky venujú vývoju módy, pričom obuv tu je spomínaná skôr

okrajovo. Svetová literatúra ponúka pomerne veľké množstvo titulov zameraných na históriu a vývoj obuvi, avšak tu autori ponúkajú výklad vývoja odvetvia výhradne z pohľadu západného sveta, kde je Československo ako aj celý tzv. východný blok úplne opomínané.

Druhou skúmanou skupinou boli múzeá a ich expozičná činnosť. Pravdepodobne najznámejšia stála expozícia so zameraním na obuv sa nachádza v priestoroch Muzeum jihovýchodní Moravy v Zlíně, kde ťažisko expozície sa venuje histórii spoločnosti Baťa. Časť expozície zachytáva aj obdobie znárodnenia Baťových závodov v Československu a vznik národného podniku Svit, ale z pohľadu inštalácie ide o okrajovú záležitosť. Druhým významným múzeom je Městské muzeum ve Skutči. Svojím rozsahom ide o menšie múzeum v porovnaní so zlínskym, ale ponúka dôkladný pohľad na históriu národného podniku Botana – výrobcu obuvi Botas. V stálej expozícii je vystavená asi stovka exponátov s množstvom dobových predmetov a rôznych ocenení.

V treťom pohľade bol skúmaný vzťah dnešných výrobcov obuvi k obdobiu pred roku 1989. V priebehu deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia ukončila väčšina národných podnikov svoju činnosť. Jediný podnik, ktorý zvládol proces transformácie z národného podniku do súkromného vlastníctva je spoločnosť Botas. Táto spoločnosť dnes pomerne úspešne pôsobí na domácom trhu a ponúka širokú škálu športovej a vychádzkovej obuvi.

Z uvedeného vyplýva, že súčasný stav poznania v oblasti dizajnu obuvi v Československu je na nízkej úrovni a táto téma je len na okraji záujmu bádateľov, múzejných kurátorov a dizajnérov. Niektorí domáci výrobcovia pokračujú v produkcii pôvodných modelov obuvi, ale zvyčajne bez upozornenia na historické pozadie a súvislosti viažuce sa k danému produktu a dobe svojho vzniku.

3. VYMEDZENIE CIEĽOV DIZERTAČNEJ PRÁCE

Práca sleduje tri hlavné ciele, ktoré na seba priamo nadväzujú a sú vzájomne prepojené. Každý z vytýčených cieľov sa skladá z množstva dielčích úloh, ktoré sú nevyhnutné pre komplexné pochopenie a spracovaniu témy výskumu.

Cieľ 1: Štruktúra a význam obuvníckeho v priemyslu

Po roku 1945 prešiel úspešne prosperujúci obuvnícky priemysel pod správu štátu. V tomto období dochádza ku znárodneniu Baťových závodov, ako aj ďalších podnikov a živností. Novovytvorená centrálna riadená štruktúra prešla počas nasledujúcich desaťročí viacerými významnými zmenami, ktoré mali dopad na chod a fungovanie odvetvia. Práca si kladie za cieľ zhodnotiť históriu jednotlivých národných podnikov, ich vývoj, zameranie, postavenie a vzájomné väzby. Zároveň si práca všima ekonomický význam odvetvia z pohľadu národného hospodárstva i jeho postavenie z globálnej perspektívy.

Cieľ 2: Dizajnéri obuvi a ich tvorba

Cieľom práce je spracovať profily najvýznamnejších dizajnérov a dizajnérok obuvi pôsobiacich v jednotlivých národných podnikoch. Zároveň je vypracovaný obrazový katalóg vybraných modelov obuvi. Ich význam je hodnotený z pohľadu kvantity výroby, obľúbenosti u spotrebiteľov a podľa získaných ocenení na dobových výstavách.

Cieľ 3: Redizajn obuvi (praktická časť)

Praktická časť práce si kladie za cieľ redizajnoviť jeden z významných modelov obuvi, ktorý bol vyrábaný v národných podnikoch. A následne, v spolupráci s domácim výrobcom oživiť výrobu tohto modelu. Takto je možné prakticky overiť potenciál samotného výskumu a aj jeho význam a prínos pre prax.

4. METODIKY VÝSKUMU

Cieľom práce je pochopiť význam a prínos dizajnu a dizajnérov samotných v prostredí štátom vlastnených národných podnikoch. Na spracovanie takto komplexnej témy je nutné využiť multidisciplinárny prístup s presahom rôznych výskumných metód a postupov. Iba tak je možné vyhnúť sa úzkemu a jednopólovému pohľadu na problematiku. Prepojením ekonomických ukazovateľov, autentických výpovedí priamych účastníkov a objektovým výskumom bude možné spracovať a popísať skúmanú tému zo širšej perspektívy.

Z pohľadu voľby výskumných metód sa od začiatku javili kvalitatívne formy výskumu ako vhodnejšie a efektívnejšie. Kvalitatívne metódy ponúkajú oproti tým kvantitatívnym lepší prístup k novým a nepredvídaným zisteniam. Z toho dôvodu sú ďaleko vhodnejšími pri výskume nových, alebo málo spracovaných tém¹.

Bádanie sa zameriava na výskum primárnych aj sekundárnych zdrojov. Z tých primárnych ide predovšetkým o interview bývalých zamestnancov národných podnikov, alebo objektový výskum dochovanej obuvi. Zo sekundárnych zdrojov sa pozornosť výskumu upriamuje hlavne na štúdium odbornej a populárnej literatúry, bádateľskú činnosť v archívoch, a podobne.

V teoretickej časti práce boli využívané nasledovné metodické postupy:

- bádateľská činnosť vo verejných archívoch
- štúdium dobovej odbornej literatúry
- objektový výskum
- orálna história
- interview

---

¹ KAWAMURA, Yuniya. *Doing Research in Fashion and Dress: An Introduction to Qualitative Methods*. Oxford: Berg, 2011.

- V prípade praktickej časti práce boli využívané nasledovné nástroje a postupy:
- historická rešerš
- predstavenie konceptu a jeho vývoj
- prototypovanie obuvi, produktová analýza, testovanie

Počas výskumu bolo zrealizovaných celkovo 16 interview s pamätníkmi, ktorých pracovná činnosť priamo súvisela s obuvníckou výrobou v Československu. Výsledkom realizovaných rozhovorov sú audio nahrávky prípadne textové záznamy zachytávajúce subjektívne pohľady respondentov. Nasleduje zoznam respondentov spolu so stručným pracovným zaradením:

Alojz Kumičik - v roku 1948 nastúpil ako modelár vo Svite a od roku 1949 pôsobil v ZDA ako modelár a návrhár obuv, neskôr ako vedúci dámskej modelárne

František Grochal - od roku 1955 pôsobil v ZDA na pozíciách technická kontrola obuvi, modelár obuvi a iné

Ing. Marián Grman - od roku 1957 pôsobil na rôznych funkciách od výroby po riaditeľa pre kádrovo personálnu prácu a riaditeľa inštitútu vzdelávania

František Lečík - od roku 1959 pracoval vo Svite na pozíciách vysekávač, modelár obuvi, vedúci návrhového oddelenia

Jan Foltýn - od roku 1964 pracoval v Sázavane. Nastúpil do výroby, neskôr pôsobil ako návrhár a vedúci návrhového oddelenia

Ing. Stanislav Filip - od roku 1968 nastúpil do ZDA, neskôr pôsobil v OGAKO ako vedúci pracovník modelárne obuvi

Ing. Anton Bábik - od 70. rokov pracoval ako zamestnanec exportnej spoločnosti Exico

Svatava Nováková - od roku 1975 pracovala v ZGK na oddelení technickej prípravy výroby, neskôr pracovala ako návrhárka obuvi

Imrich Šuška - od roku 1975 pracoval ako návrhár a modelár pánskej obuvi v ZDA

Kassim Ongal - od roku 1978 pracoval ako nákupca obuvi v Tanzánii (dovoz obuvi z Československa)

Ing. Milan Kočan - od 80. rokov pracuje v JAS, v súčasnosti zastáva funkciu konateľa spoločnosti JAS Bardejov

Ladislav Rimarčík - od roku 1980 pracoval vo výrobnom družstve Športvýroba

Pavel Zapletal - od roku 1980 pracoval ako modelár a návrhár obuvi vo Svite

pán Milan - od roku 1981 pracoval ako obuvník v Ilavskej väznici (táto dielňa spadala pod ZDA Partizánske)

Jozef Blažko - od roku 1981 pracoval ako návrhár obuvi v ZDA Partizánske

Guy Kuhn - od roku 1985 pôsobil v meste Partizánske ako zamestnanec spoločnosti Adidas vo funkcii vedúceho výroby obuvi pre región „východného bloku“

Počas doby výskumu bolo zároveň zrealizovaných viacero výstav a prednášok na území Českej a Slovenskej republiky. Prínosom týchto aktivít bolo na jednej strane spopularizovanie výskumu samotného, ale hlavne nadväzovanie osobných kontaktov s pamätníkmi. Takýmto spôsobom bolo realizovaných mnoho desiatok rozhovorov s bývalými zamestnancami jednotlivých národných podnikov, prípadne so samotnými spotrebiteľmi. Táto skupina pamätníkov zároveň významne prispela aj pri vytváraní zbierkového fondu dobovej obuvi. Medzi tie významnejšie prezentácie patrili nasledovné podujatia:

2013, Európske hlavné mesto kultúry Košice - prednáška, Košice (SK)

2013, Design Week Bratislava: výstava, Bratislava (SK)

2013, Shoeast: výstava a prednáška, Partizánske (SK)

2013, BazzArt: výstava a prednáška, Košice (SK)

2014, Zlín Design: prednáška a výstava, Zlín (CZ)

2014, PregueVintageFair: prednáška a výstava, Praha (CZ)

2014, KTC Bardejov: prednáška a výstava, Bardejov (SK)

2014, Shoeast: prednáška a výstava, Brno (CZ)

2017, Hostinec pod Lípou: výstava fotografií, Zlín (CZ)

Výskumu veľmi napomohla aj pani Silvie Lečíková, dcéra svitovského návrhára pána Františka Lečíka. Pani Lečíková cez osobné kontakty získala výpovede svitovských modelárov a návrhárov obuvi, ktorí odpovedali na sériu vopred pripravených otázok. Nasleduje zoznam respondentov spolu so stručným pracovným zaradením:

Pán Valter - od 40. rokov pracoval ako modelár a návrhár obuv vo Svite

Ludmila Krajčová - od roku 1956 pracovala ako modelárka a návrhárka obuvi vo Svite

pani Mertová - od roku 1964 pracovala ako modelárka a návrhárka obuvi vo Svite

pani Cielecká - od roku 1967 pracovala v návrhovom oddelení v ZKG, o rok neskôr prešla do Svitu

Všetky vyššie uvedené výpovede sa stali dôležitým vodítkom pri hľadaní významných historických momentov a taktiež sa stali mostom k pochopeniu mnohých inak nejasných správ a informácií objavujúcich sa v dobovej tlači. Na druhú stranu, nedostatkom niektorých subjektívnych výpovedí bola ich nepresnosť alebo nejednoznačnosť. V niektorých prípadoch si výpovede vzájomne aj odporovali, čo mohlo byť spôsobené osobnou skúsenosťou alebo subjektívnou interpretáciou tejto skúsenosti.

Pre zachovanie objektívnosti práce predkladaný text odkazuje takmer výhradne na dohľadané zdroje z dobových publikácií. Výhodou týchto prameňov je ich opätovná dohľadateľnosť a zároveň informácie sú často uvádzané v širších súvislostiach, čo bolo nesmierne dôležité pre dodržanie kompaktnosti textu. Pre obstarávanie dobových dokumentov boli obzvlášť významné zbierky uvedených inštitúcií:

Moravská zemská knihovna, Brno, Česká republika

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, Česká republika

Knihovna Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Česká republika

Štátny archív v Prešove – Pracovisko archív Bardejov, Slovenská republika

Štátny archív v Nitre – Pracovisku archív Topoľčany, Slovenská republika

Archív redakcie Tempo, Partizánske, Slovenská republika

Pre potrebu častého a opakovaného prístupu k archívnym materiálom bolo veľké množstvo dokumentov digitalizovaných. Obzvlášť vysoký význam mali uvedené pramene:

Magazín Kožařství, ročníky 1951 – 1990

39 produktových katalógov obuvi z jednotlivých národných podnikov

67 kníh, publikácií a propagačných brožúr

900 fotografických negatívov

Ostatné periodiká: American Shoemaking, TOK, TEP, Tempo i ďalšie (selektívna digitalizácia)

Asi najvýznamnejším a aj najcitovanejším zdrojom spomedzi spomenutých prameňov sa stal magazín Kožařství. Toto periodikum vychádzalo nepretržite od roku 1951 až do roku 2008. Išlo o jediné celonárodné periodikum zamerané na trendy v obuvníckom a kožiarskom priemysle. Medzi autormi textov boli žurnalisti, riadiaci pracovníci jednotlivých národných podnikov, zástupcovia obchodných spoločností, zamestnanci UBOK-u, ale aj samotní návrhári obuvi. Autori textov prinášali prehľad o aktuálnom dianí v odvetví a to ako doma, tak aj v zahraničí. Boli tu uverejňované správy z medzinárodných výstav a veľtrhov, predstavované boli aj technologické a automatizačné novinky, alebo ekonomické výsledky jednotlivých národných podnikov. Časť textov bola priamo preberaná zo zahraničných periodík a tak mal čitateľ isté povedomie aj o vývoji odvetvia vo svete vrátane západnej Európy a severnej Ameriky.

Samostatnou činnosťou bádania bolo realizovanie objektového výskum, ktorý sa zameriaval na fyzickú analýzu vyrábanej obuvi. Za týmto účelom boli kontaktované relevantné múzeá. Za obzvlášť prínosnú pokladám bádateľskú činnosť realizovanú v nasledujúcich inštitúciách:

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Zlín, Česká republika

Městské muzeum ve Skutči, Skuteč, Česká republika

Umělecko-průmyslové museum v Praze, Praha, Česká republika

Bata Shoe Museum, Toronto, Kanada

Northampton Shoe Museum, Northampton, Velká Británie

ShoeIcons, Moskva, Ruská federácia

Múzeum výrobného závodu Parížskaja Komuna, Moskva, Ruská federácia

Kimry museum of Local Lore, Kimry, Ruská federácia

Museum of Soviet life, Kazaň, Ruská federácia

Prvé tri zmienené inštitúcie disponujú rozsiahlym zbierkovým fondom obuvi. Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně disponuje rozsiahlou zbierkou obuvi značky Svit. Městské muzeum ve Skutči disponuje veľmi komplexnou zbierkou obuvi značky Botas. Umělecko-průmyslové museum má vo svojej zbierke unikátne modely pochádzajúce z dielne UBOK-u.

Navštívené múzeá na území Ruskej federácie disponujú obuvou domácej produkcie a v prípade ShoeIcons módnou a historickou obuvou pochádzajúcou prevažne zo štátov západnej Európy. Unikátom v tomto smere je Múzeum výrobného závodu Parížskaja Kumuna v Moskve, kde sú popri lokálnej produkcii obuvi vystavené aj viaceré pamätne predmety darované Československými výrobcami obuvi svojim Sovietskym kolegom.

Výskum ďalej odhalil, že navštívené múzeá Bata Shoe Museum a Northampton Shoe Museum, ktoré sú všeobecne považované za dve najdôležitejšie obuvnícke múzeá svetového významu a ktoré disponujú pravdepodobne najrozsiahlejšími zbierkami obuvi, takmer vôbec nereflektujú

produkcii obuvi zo štátov takzvaného východného bloku a teda ani produkcia Československých národných podnikov v týchto zbierkach nie je zastúpená.

Z uvedeného možno zhrnúť, že obuv, ktorá je predmetom výskumu, sa dnes nachádza obzvlášť vo fondoch dvoch inštitúcií. Obuv značky Svit je významne zastúpená v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně a obuv značky Botas sa nachádza v Městském muzeu ve Skutči. Obuv zvyšných štyroch národných podnikov, ako aj jednotlivých výrobných družstiev však nie je prakticky nikde systematicky zbieraná a archivovaná.

Práve absencia mnohých významných modelov obuvi, prípadne celkovej produkcie niektorých národných podnikov viedla v konečnom dôsledku ku vzniku vlastnej zbierky historickej obuvi. V čase písania textu autorom vytvorená zbierka obsahuje 542 modelov obuvi a pokrýva produkciu všetkých šiestich národných podnikov, ako aj ukážky produkcie všetkých významnejších obuvníckych výrobných družstiev. Práve uvedená ucelenosť robí túto zbierku jedinečnou svojho druhu a už počas realizácie výskumu boli exponáty tejto zbierky prezentované verejnosti, prípadne boli zapožičiavané múzeám a ďalším inštitúciám za účelom konania výstav.

5. TEORETICKÁ ČASŤ

5.1 ŠTRUKTÚRA A VÝZNAM OBUVNÍCKEHO PRIEMYSLU

5.1.1 Znárodnený obuvnícky priemysel v Československu

Proces vzniku znárodneného obuvníckeho priemyslu začal 3. marca 1945, kedy Slovenská národná rada so sídlom v Košiciach uvalila národnú správu na podniky spoločnosti Baťa ležiace na území vtedajšieho samostatného Slovenského štátu. O dva mesiace neskôr dňa 13. mája 1945 bola uvalená národná správa aj na podniky spoločnosti Baťa ležiace na území Protektorátu Čechy a Morava. Prechod podnikov pod národnú správu znamenal, že vlastnícke práva pôvodných majiteľov ostali nezmenené, ale majiteľom bola odobraná možnosť s týmto majetkom akokoľvek narábať. K samotnému znárodneniu spoločnosti Baťa došlo na základe dekrétu č. 100/1945 Sb – Dekrét prezidenta republiky o znárodnení baní a niektorých priemyslových podnikov. Podľa tohto nariadenia prešli vlastnícke práva vydefinovaných podnikov do vlastníctva štátu, ale ten musel pôvodným majiteľom vyplatiť finančnú náhradu za znárodnený majetok. K tomuto vyrovnaniu v prípade spoločnosti Baťa už ale nedošlo. V máji roku 1947 národný súd v Prahe odsúdil Jana Antonína Baťu v neprítomnosti na pätnásť rokov väzenia a prepadnutie majetku na základe dekrétu č. 16/1945 Sb. - Dekrét prezidenta republiky o potrestaní nacistických zločincov, zradcov a ich pomáhačov a o mimoriadnych ľudových súdoch².

Spoločnosť Baťa bola v tomto čase považovaná za jeden z najväčších a najmodernejších obuvníckych závodov na svete. Z pohľadu československého hospodárstva išlo o druhú najväčšiu finančnú skupinu (po Živnostenskej banke)³, spoločnosť zodpovedala za sedem až desať percent vývozu celej republiky⁴ a časopis American Shoemaking o spoločnosti píše ako o druhom najväčšom výrobcovi obuvi na svete⁵. Na základe týchto skutočností je pochopiteľné, že

---

² IVANOV, Miroslav. Sága o živote a smrti Jana Bati a jeho bratra Tomáše. 2008. V Praze: XYZ, 2008. ISBN 9788073881283.

³ KOLUMBER, David. Spory o Baťův odkaz. Ostrava: Key Publishing, 2016. Monografie. ISBN 9788074182525.

⁴ IVANOV, Miroslav. Tamtiež.

⁵ Jan Bata given 15 years in jail. American Shoemaking. 1947, č.1.

práve znárodnený majetok spoločnosti Baťa na území Československa sa stal nosnou časťou znárodneného obuvníckeho priemyslu.

Baťove závody sa okrem iného vyznačovali aj prepracovaným systémom plánovania a riadenia priemyselnej výroby, ktorý získal vo svete vysoké renomé. Tento systém prešiel po znárodnení určitým vývinom a bol pretvorený na Systém podnikového hospodárstva. Tento systém riadenia sa následne stal vzorom, ktorý bol zavádzaný aj do ďalších národných podnikov⁶. Aj vďaka tomu sa stal povojnový Zlín druhým najnavštevovanejším mestom republiky (hneď po Prahe), kam smerovalo množstvo domácich a zahraničných delegácií⁷. Ekonomický význam podniku, ako aj samotný systém, bol dokonca vyzdvihovaný aj prednými predstaviteľmi novej komunistickej vlády. Dochovaný je napríklad výrok Antonína Zápotockého (prezident ČSR v rokoch 1953-1957) z roku 1946, ktorý vyhlásil: „Baťa byl soukromokapitalistický podnikatel. Mnoho jeho pracovních vykořisťovatelských metod musíme a budeme vždycky odsuzovat. Byli bychom však blázni, tupci a nenapravitelní hlupáci, kdybychom se chtěli domnívat, že vše, co bylo u Bati, bylo špatné, odsouzeníhodné a že to musíme šmahem zavrhnout, sepsout a zahodit. Ne, soudruzi a přátelé, jak je nutno organizovat moderní výrobu, v tom se můžeme a budeme od Bati mnohému učit.“⁸

Popri samotnej spoločnosti Baťa však na území Československa stále existovali desiatky obuvníckych tovární a živnostníkov. Postupne však dochádzalo k ich znárodneniu, kedy tie menšie z nich boli likvidované a majetok presúvaný do väčších výrobných stredísk. Časopis Kožiarstvo uvádza, že v roku 1945 bolo na území Československa stopäť obuvníckych závodov a o desať rokov neskôr v roku 1955 ich počet klesol na osemnásť⁹. Cieľom znárodnenia s následnou centralizáciou výroby bolo dosiahnuť čo možno najefektívnejšie riadenú veľkosériovú priemyselnú výrobu. Za týmto účelom bola v roku 1946 založená organizácia Československé závody kožedělné a gumárenské (ČZKG) so sídlom v Prahe. Pod jej správu spadali všetky znárodnené obuvnícke závody a jej úlohou bolo koordinovať a plánovať výrobu v súlade s národným hospodárskym plánom. Tento systém sa však už po krátkom čase ukázal ako

---

⁶ ROUŠAR, Přemysl. *Dějiny národního podniku Svit. Díl I.*, Národní podnik Baťa : (1945-1948). Praha: Práce, 1967.

⁷ Zlín do dvouletky. *Zlín volá*. 1946, s. 3.

⁸ ROUŠAR, Přemysl. Tamtiež. s. 165.

⁹ KOPČA Jozef. Dvacet let československého kožařského průmyslu. *Kožářství*. Praha. 1965, s. 133.

neefektívny a ČZKG ukončil svoju činnosť v roku 1951¹⁰. Riadiaca úloha následne prešla pod novovytvorené Ministerstvo ľahkého priemyslu.

V roku 1965 vzniká samostatná výrobné hospodárska jednotka ČOP (Československý obuvnícký průmysl) so sídlom v Gottwaldove. Ten zastrešuje jednotlivé obuvnícke národné podniky, ako aj niektoré pridružené organizácie (Kožňak, ICOMA, VUK). Vplyvom federalizácie Československa dochádza v roku 1969 k rozdeleniu ČOP na dve samostatné jednotky. Na území Českej republiky to je Český obuvnícký průmysl (ČOP) a na území Slovenskej republiky vzniká nová organizácia OGAKO (Združenie slovenského kožiarskeho, obuvníckeho a kožušničkeho priemyslu) so sídlom v meste Partizánske¹¹. V roku 1970, teda už rok po svojom vzniku, sa mení štruktúra slovenskej organizácie na Výrobné hospodársku jednotku OGAKO (VHJ OGAKO)¹². V roku 1981 sa aj ČOP mení na VHJ Svit.

Základ výrobnéj kapacity obuvníckeho priemyslu však stále tvorili jednotlivé národné podniky, ktorých počet i zameranie sa v priebehu času vyvíjal. Od druhej polovice sedemdesiatych rokov tu bola skupina šiestich národných podnikov vyrábajúcich obuv. Najvýznamnejším z pohľadu množstva produkcie i z pohľadu technologického vybavenia bol národný podnik Svit so sídlom v Gottwaldove. Druhým v poradí bol národný podnik Závody 29. augusta (ZDA) so sídlom v meste Partizánske. V oboch prípadoch sa jednalo o univerzálne závody so širokým sortimentom vyrábanej obuvi. Ďalšie štyri národné podniky boli špecializované na určitý typ technológie výroby, prípadne na špecifický segment produkcie. Národný podnik Závody Gustava Klimenta (ZGK) so sídlom v Třebíči sa špecializoval na produkciu obuvi vychádzkovej, obuvi na domáce nosenie a ponožkového tovaru. Národný podnik Sázavan so sídlom v Zruči nad Sázavou sa špecializoval na výrobu detskej obuvi. Národný podnik Botana so sídlom v Skutči vyrábala športovú obuv značky Botas. A na záver, národný podnik JAS so sídlom v Bardejove sa zameriaval prednostne na výrobu pánskej a dámskej vychádzkovej obuvi.

---

¹⁰ ENDLER Stanislav. 25 let osvobozeného Českého obuvního průmyslu. *Kožářství*. Praha. 1970, s. 123.

¹¹ *Číslo fakta události*. 1975. ČOP Gottwaldov.

¹² GOGA Dezider. Vývoj kožiarskeho priemyslu na Slovensku za posledných 25 rokov. *Kožářství*. Praha. 1970, s. 127.

Povedľa uvedenej skupiny národných podnikov sa výrobe obuvi venovalo aj približne štyridsať obuvníckych výrobných družstiev¹³. Ich funkciou v národnom hospodárstve bolo efektívne doplniť sortiment obuvi o malosériovú a kusovú výrobu v oblastiach, kde bola výroba pre veľké podniky neefektívna. Sem spadala napríklad výroba obuvi neštandardných veľkostí, špeciálna športová obuv, luxusná alebo zákazková obuv. V šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia došlo vďaka spoločensko-politickému uvoľneniu aj ku čiastočnej transformácii družstiev. Mnohé z nich využili príležitosť a modernizovali svoje strojové vybavenie, čo im umožnilo automatizovať výrobu a mohli sa tak vo väčšej miere zamerať na zákazníkmi tak žiadanú malosériovú výrobu¹⁴. Na rozdiel od národných podnikov výrobné družstvá nepodliehali tak prísnej racionalizácii výroby a mohli do svojho výrobného programu zaradiť aj modely, ktoré boli náročnejšie na výrobu, prípadne aj modely luxusnejšieho prevedenia. Medzi známejšie obuvnícke družstvá patrili napríklad Snaha Brno, Svedrup Gottwaldov, Snaha Jihlava, Obuna Praha, Podtatran, Športvýroba Bardejov a ďalšie. Produkcia výrobných družstiev bola vítaným spetrením ponuky obuvi pre domáci trh, ale z pohľadu množstva sa jednalo o nevýrazný trhový podiel, ktorý sa pohyboval na úrovni 3-8% celkovej produkcie.

Vo viacerých oblastiach vykazoval československý obuvnícky priemysel veľmi dobré výsledky a to aj vo svetovom merítku. Významným a už vo svojej dobe často predkladaným údajom bol počet vyrobených párov obuvi na jedného obyvateľa, ktorý bol v sedemdesiatych rokoch na úrovni 8,3 párov. V tomto smere Československo zastávalo dlhodobo prvé miesto vo svetovom rebríčku¹⁵. Vyššia produktivita bola dosahovaná od polovice sedemdesiatych rokov na Tajvane, ten ale podľa domácich štatistík bol začleňovaný pod hospodárske výsledky Čínskej ľudovej republiky.

Druhým významným ukazovateľom bola samotná spotreba obuvi v Československu, ktorá v rovnakom období dosahovala úroveň 4,4 párov obuvi na obyvateľa. Tým sa Československo radilo na druhé miesto hneď za USA,

---

¹³ *Kůže v kultuře člověka*. 1974. Oblastní galerie výtvarného umění v Gottwaldově.

¹⁴ ŠEDIVÝ Karel, Jaké místo mají v kožedělném odvětví výrobní družstva. *Kožářství*. 1972, s. 237.

¹⁵ *Číslo fakta události*. 1975. ČOP Gottwaldov.

nasledované štátmi Švajčiarskom (4,3), Nemeckou spolkovou republikou (3,83) a Dánskom (2,72)^{16 17}.

Celkový objem výroby obuvi v Československu od znárodnenia vykazoval plynulý a postupný rast. Na začiatku skúmaného obdobia v roku 1945 bola výroba na svojom minime a dosahovala úroveň 16 miliónov párov. Tento pokles voči predošlým rokom súvisel s ukončením vojny, rozpadom ekonomicko-výrobných väzieb a rovnako aj transformáciou výroby z vojnovnej na civilnú. Už v roku 1947 boli predvojnové výrobné maximá prekonané¹⁸, keď bolo vyrobených viac než 30 miliónov párov obuvi. V roku 1951 výroba vzrástla na úroveň 56 miliónov párov, ale vďaka vládnemu nariadeniu došlo v nasledujúcich dvoch rokoch k útlmu výroby. Toto spomalenie rastu súviselo so stratégiou vlády uprednostniť ťažký a zbrojný priemysel pred rozvojom ľahkého priemyslu. Po prekonaní tohto obdobia produkcia opäť rástla a v roku 1960 dosahovala úroveň 96 miliónov. O dekádu neskôr v roku 1970 bolo vyrobených 117 miliónov párov obuvi. Svojho maxima dosiahla výroba v roku 1985, kedy československý obuvnícky priemysel vyprodukoval viac než 131 miliónov párov obuvi. V nasledujúcich rokoch výroba začala pozvoľna klesať a v roku 1989 bola na úrovni 120 miliónov párov.

Trend zamestnanosti prirodzene kopíroval rast výroby obuvi. V roku 1951 bolo v obuvníckom priemysle zamestnaných 24 tisíc pracovníkov a v roku 1985 tento počet vzrástol až na 94 tisíc¹⁹.

Pre znárodnený obuvnícky priemysel bola typická veľkosériová výroba, kde malý počet špecializovaných podnikov vyrába obuv v desaťtisícových sériách. V prípade špeciálnych účelových typov obuvi výrobné série prekračovali aj stotisícovú hranicu. Dokladom toho je napríklad katalóg vyrábanej obuvi z roku 1973, kde pre model ľahkej gymnastickej obuvi verejnosťou označovanou aj ako Cvička, prípadne Jarmilka, sú uvedené výrobné kvóty v hodnotách stodvadsaťsedemtisíc párov v dámskej veľkosti a takmer dvestotisíc párov vo

---

¹⁶ Autor neuvedený, Vývoj českého obuvníckeho priemyslu. *Kožařství*. Praha. 1975, s. 121.

¹⁷ Autor neuvedený, Spotřeba obuvi v Evropě. *Kožařství*. Praha. 1961, s. 161.

¹⁸ *Bota v dějinách*. Muzeum oborového podniku Svit Gottwaldov, 1986.

¹⁹ BRABOREC, Oldřich, Františka KAFKOVÁ a Anna SOSÍKOVÁ. *Statistická ročenka akciová společnost Svit za rok 1990*. [26. díl]. Zlín: Svit, 92 listy.

veľkosti detskej²⁰. Uvedený model obuvi sa tak bez zveličenia môže radiť k najvyrábanejším typom športovej obuvi v Československu. Podobne veľké série obuvi boli vyrábané aj pre najvýznamnejšieho obchodného partnera tej doby, pre Sovietsky zväz.

Už v medzivojnovom období bola obuvnícka výroba v Československu exportne orientovaná. V roku 1936 Československo zabezpečovalo až 22,7% celosvetového exportu koženej obuvi²¹, pričom samotný zlínsky závod (patriaci spoločnosti Baťa) zodpovedal za 12,5% celosvetového exportu koženej obuvi²². Podobne aj v povojnovom období ostáva export dôležitou súčasťou obuvníckeho priemyslu, ale jeho význam už nedosahuje predvojnovú úroveň. Význam exportu si dobre uvedomovali aj poprední politickí predstavitelia, napríklad Antonín Novotný pri príležitosti X. zjazdu KSČ vyhlásil: „...náš zahraničný obchod prepásol nejednu dobrú príležitosť na medzinárodných trhoch...“²³. Aj napriek istým neúspechom na zahraničných trhoch vývoz stále tvoril približne 50% produkcie a roku 1974 bolo Československo stále štvrtým najväčším exportérom obuvi na svete (po Taliansku, Francúzsku a Japonsku)²⁴.

Najvýznamnejším obchodným partnerom Československa bol aj v prípade vývozu obuvi Sovietsky zväz, kam smerovala približne polovica exportovanej obuvi. Zároveň však významná časť produkcie bola určená do krajín Severnej Ameriky a štátov západnej Európy a to hlavne do USA, Kanady, Francúzska alebo Veľkej Británie. Celkovo bola československá obuv exportovaná do deväťdesiatich štátov sveta²⁵.

Podľa vzoru Sovietskeho zväzu si rovnako aj Československo vytvorilo monopol zahraničného obchodu. V päťdesiatych rokoch to boli organizácie

---

²⁰ *Katalog obuvi*. Velkoobchod obuvi Gottwaldov, 1973.

²¹ Autor neuvedený, *Za ďalšie úspechy na svetových tržích. Kožařství*. Praha. 1955, s. 101.

²² FLORYK, Jaromír a KLEPÁČ Jaroslav, ed. *Včerejšek a dnešek gottwaldovského Svitú 1894-1964*. Gottwaldov: Svit, 1964.

²³ Autor neuvedený, *Za ďalšie úspechy na svetových tržích. Kožařství*. Praha. 1955, s. 101.

²⁴ Autor neuvedený, *Co je Exico. Kožařství*. Praha. 1973, č. 6.

²⁵ *Co je Exico*. Tamtiež.

Centrotex a Pragoexport, ktoré zabezpečovali export obuvi²⁶. A od roku 1966 túto úlohu prebrala spoločnosť Exico²⁷ so sídlom v Prahe, ktorá sa stala výhradným predajcom československej obuvi a koženého tovaru. Spoločnosť súčasne zabezpečovala aj nákup surovín potrebných pre tento priemysel. Ponuková kolekcia spoločnosti v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch sa skladá z približne troch tisícov modelov obuvi a bola tak najväčšou organizáciou svojho druhu na svete²⁸.

5.1.2 Národný podnik SVIT

Národný podnik SVIT so sídlom v Gottwaldove (dnešný Zlín) bol najväčším a najvýznamnejším obuvníckym závodom v Československu. V dobe svojho rozmachu zároveň patril k najväčším obuvníckym závodom v Európe a počas štyridsiatich rokov existencie prešiel významnými premenami a to z pohľadu zavádzania nových výrobných technológií, rozvoja dizajnu a rovnako aj z pohľadu rastu kapacity výroby.

Obrázok 1: logo národný podnik Svit

Vznik národného podniku Svit priamo nadväzuje na históriu spoločnosti Baťa, ktorá bola založená v roku 1894 práve v Zlíne. Z tohto mesta bola spoločnosť riadená aj počas svojej svojej globálnej expanzie, ktorá bola narušená vypuknutím druhej svetovej vojny. Po skončení vojny došlo na základe prezidentských dekrétov vydaných v roku 1945 ku znárodneniu akciovej spoločnosti Baťa a názov bol dočasne pozmenený na „národný podnik Baťa“. K premenovaniu najvýznamnejšieho obuvníckeho závodu v Československu na národný podnik Svit došlo dňa 1.1.1949. Súčasne s ním bolo premenované aj samotné mesto Zlín na Gottwaldov. Nový názov mesta odkazoval na meno prvého komunistického prezidenta Klementa Gottwalda, ktorý zastával úrad v rokoch 1948 až 1953. V

---

²⁶ Autor neuvedený, Za ďalší úspechy na svetových tržích. *Kožařství*. Praha. 1955, s. 101.

²⁷ *Kůže v kultuře člověka*. Oblastní galerie výtvarného umění v Gottwaldově, 1974, s. 94.

²⁸ Autor neuvedený, Co je Exico. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 6.

tejto súvislosti je obzvlášť zaujímavé, že samotný názov „Svit“ je prevzatý práve zo štruktúry podnikov patriacich spoločnosti Baťa. Na území Slovenska pri meste Poprad bola totiž už v roku 1934 zahájená výstavba závodu na výrobu viskózneho vlákna s názvom Svit. Názov vznikol skrátením označenia „Slovenská viskózna továrňa“. Okrem závodu rovnaký názov dodnes nesie aj samotné mesto, kde sa priemyselný areál nachádza. Podľa iného zdroja je názov odvodený od odstrihnutého ovčieho rúna, ktoré po stočení sa nazýva Svit.²⁹

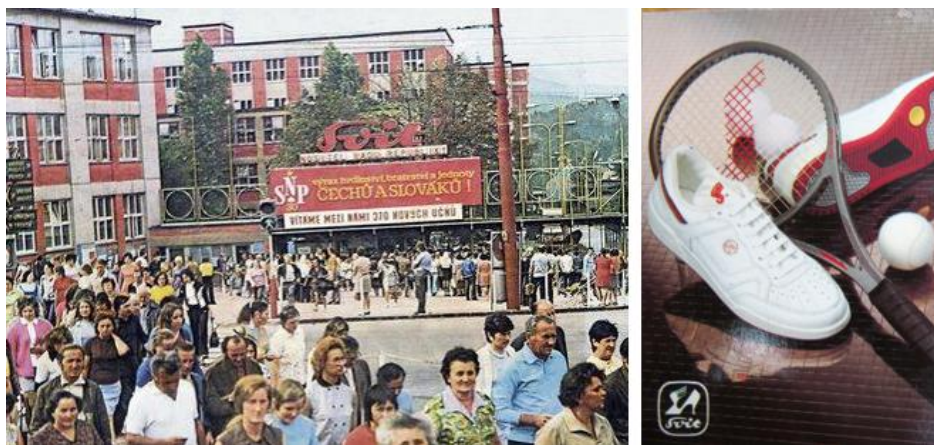
Logo podniku Svit prešlo v priebehu desaťročí niekoľkými premenami. Pôvodne išlo iba o textové logo, ku ktorému neskôr pribudla grafická časť zobrazujúca okrídlenú dámsku lodičku. Tento variant sa stal pravdepodobne najznámejším a najpoužívanejším typom loga a objavoval sa na výrobkoch, obaloch a aj na propagačných materiáloch podniku. Ochranná známka k nemu bola vydaná v roku 1961. V roku 1963 pribudol variant s vyobrazením závodných budov, ktoré sú ohraničené tvarom usne. Toto logo je doložené na niektorých produktoch, ale jeho používanie bolo pravdepodobne iba krátkodobé. V roku 1984 k uvedeným logo-typom pribudol ešte jeden skrátený variant zobrazujúci písmeno „S“. Táto značka sa používala hlavne na pánskej športovej a vychádzkovej obuvi.

Národný podnik Svit prebral po svojom vzniku organizačnú štruktúru zavedenú v spoločnosti Baťa. Tá okrem dominujúcej výroby obuvi zahŕňala aj množstvo pridružených výrob a služieb. V rokoch 1947 až 1953 bola značná časť týchto činností vyčlenená z podnikovej štruktúry. Sem patrili napríklad strojárenské závody, ťažba nerastných surovín, vnútroštátne i medzinárodné prepravné spoločnosti, zdravotné a vzdelávacie zariadenia a ďalšie. Súčasne však boli k národnému podniku pričleňované desiatky obuvníckych a koželužských závodov, ktoré boli znárodnené v období rokov 1948 až 1952³⁰. Tie menšie z nich boli postupne likvidované a tie väčšie vytvorili základ pre vznik pobočných závodov, prípadne samostatných národných podnikov.

---

²⁹ Ján Teťuľa. *Svit* [online]. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z.: <http://www.svit.sk/mesto/o-meste-svit/historia-mesta>

³⁰ ROUŠAR, Přemysl. *Dějiny národního podniku Svit*. Praha: Práce, 1967. Knižnice Kroniky práce a bojů.

Obrázok 2: Pohľad na vstupnú bránu do areálu Svit, 80. roky © archív autora

Obrázok 3: Športová obuv Svit © archív Bata Shoe Museum, Kanada

Obrázok 4: V roku 1970 bol vo Svite vyrobený miliardový pár obuvi © archív SOAZ - Klečivka, K717, VII. Propagace, 835, 3323

Obrázok 5: Reklamný plagát Svit, 80. Roky © archív autora

Obrázok 6: Obalový materiál na obuv značky Svit © archív UPM

Obrázok 7: Obuv Svit – Prestige, 80. roky © archív autora č.029

Významnou premenou prešiel podnik aj z pohľadu výstavby. Závod v Zlíne bol počas vojny trikrát bombardovaný, pričom najničivejší nálet sa odohral 20. novembra 1944. Vtedy bolo na závod a priľahlé budovy zhodených 260 bômb³¹. Desať výrobných budov bolo úplne zničených a tridsať ich bolo poškodených, vrátane elektrárne³². Po oslobodení mesta Zlín, ku ktorému došlo 2. mája 1945, prešiel podnik pod národnú správu počnúc dňom 13. mája 1945. V krátkom čase sa začalo s obnovou závodu a v rokoch 1947 a 1948 boli uvedené do prevádzky prvé tri päťpodlažné výrobné budovy s ročnou kapacitou výroby 19 miliónov párov obuvi³³. Následne pribúdali ďalšie stavby, ako stoštyridsať metrov vysoký komín odvádzajúci popolček zo spaľovne, ktorý bol svojho času najvyšším komínom v strednej Európe, budova lisovne (1962) a ďalšie výrobné, skladové a administratívne budovy. Podnik sa postupne rozširoval aj mimo samotné mesto. Pribúdali nové pracoviská a nové pobočné závody v Hrušovanoch (1957), Albrechticiach a Slušoviciach (1965), Žeraviciach (1969), Hornej Suchej a Hodoníne (1970), nová výrobná hala bola postavená v Dolnom Nemči (1975), Orlovej (1977) a ďalšie.

Z pohľadu množstva vyrábanej obuvi národný podnik Svit v roku 1949 produkoval 31 miliónov párov obuvi a v nasledujúcich rokoch produkcia plynulo rástla až do roku 1969, kedy dosiahla svoje maximum na úrovni 54 miliónov párov obuvi. V roku 1970 produkcia skokovo klesla na hranicu 44 miliónov párov, čo bolo spôsobené vyčlenením výrobného závodu v Hrušovanoch u Brna. Následne však naďalej pokračoval klesajúci trend a v roku 1989 výroba dosahovala hodnoty 36,9 milióna párov. Zamestnanosť v podniku priamoúmerne kopírovala trend v produkcii a v osemdesiatych rokoch dosahovala úrovne 22 až 23 tisíc zamestnancov.

Z pohľadu výrobného zamerania patril národný podnik Svit k závodom so širokým výrobným portfóliom a produkoval prakticky všetky typy obuvi vrátane obuvi dámskej, pánskej, detskej, športovej, pracovnej i vojenskej.

Bežné výrobné technológie používané v medzivojnovom období v spoločnosti Baťa (napríklad obuv prešívaná, obuv flokovaná) boli už v prvej polovici

---

³¹ ŠTEJDÍŘ, Milan. *Svit, oborový podnik Gottwaldov*. Gottwaldov: Svit Gottwaldov, 1984.

³² *SVIT v číslech a dokumentech 1894-1953*. Propagační oddělení národního podniku Svit.

³³ *SVIT v číslech a dokumentech 1894-1953*. Propagační oddělení národního podniku Svit.

päťdesiatych rokov masovo vytláčané a nahradzované lepenou technológiou. Tá prinášala vyššiu efektivitu práce a zároveň lepšiu ohybnosť obuvi. Nástup chemizácie v šesťdesiatych rokoch umožnil zavedenie výroby plastových podpätkov, monolitných podošiev, ako aj výrobu celoplastovej obuvi. V roku 1973 bola vo Svite zahájená výroba obuvi zo syntetického materiálu Barex. V rovnakom čase bola do výroby zaradená výpočtová technika, ktorá uľahčovala evidenciu a plánovanie v tak rozsiahlom podniku.

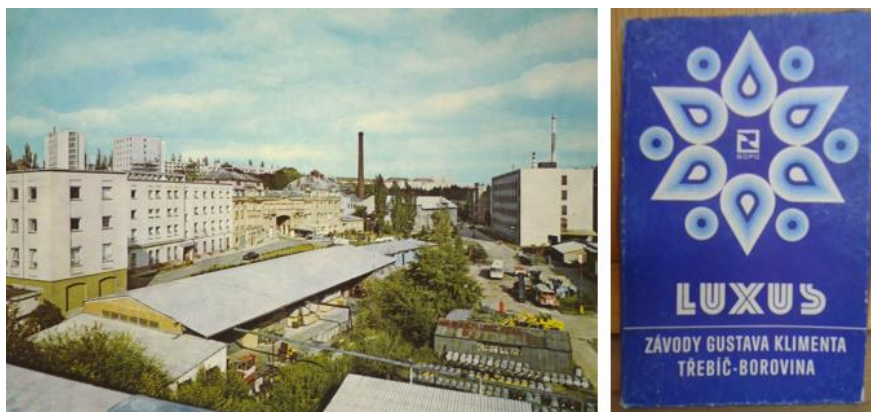
Podnik zastával významné postavenie aj z pozície dizajnu a vývoja obuvi. Približne do roku 1965 v národnom podniku Svít sídlila centrálna modeláreň, ktorá zabezpečovala vývoj nových modelov obuvi pre vlastnú výrobnú kapacitu, ako aj pre ďalšie národné podniky na území Československa. Vývoj a dizajn obuvi bol rozdelený do troch útvarov. Jednalo sa o dámske návrhové oddelenie, pánske návrhové oddelenie a oddelenie vývoja gumovej a gumotextilnej obuvi. Obuv detská a ďalšie špeciálne druhy obuvi boli zadávané na spracovanie do jednotlivých oddelení podľa zvolenej technológie výroby. V priestoroch závodu sa popri dizajnu zvršku obuvi vyvíjali a navrhovali aj ďalšie obuvnícke komponenty a nástroje vrátane vývoja obuvníckych kopýt, odlievacích a lisovacích foriem na výrobu podošiev, ako aj množstvo ďalších špecializovaných úloh, ktoré prispievali k vývoju nových modelov obuvi.

5.1.3 Národný podnik ZGK (značka BOPO)

Závody Gustava Klimenta so sídlom v Třebíči boli tretím najväčším obuvníckym závodom v Československu. Výrobný program sa zameriaval na produkciu obuvi a ponožkového tovaru, od čoho bola odvodená aj obchodná značka BOPO (boty a ponožky), ktorou podnik označoval svoje produkty.

Obrázok 8: logo obchodnej značky BOPO

Obrázok 9: ZGK Třebíč, 1977 © SOAZ - Klečůvka, K717, VII, 6, inv.č 1433

Obrázok 10: Obalový materiál na obuv značky Svít © archív UPM

Obrázok 11: Výstava výrobkov značky BOPO, 70. roky © SOAZ - Klečůvka, K717, VII, 6, inv.č 1433

Obrázok 12: Domáca obuv BOPO, 80. roky © archív autora č. 396

Obrázok 13: Dámska vychádzková obuv značky BOPO, 80. roky © foto Šárka Hasara, archív autora č. 334

Obrázok 14: Dámska spoločenská obuv značky BOPO, 80. roky © foto Šárka Hasara, archív autora č. 342

Na začiatku koželužskej a obuvníckej výroby v Třebíči stál Karel Budischowský, ktorý spoločne s bratom v roku 1932 založil podnik venujúci sa spracovaniu koží. V roku 1850 už každý z bratov podnikajú samostatne a Karel presúva koželužne do Boroviny, kde sa podnik rozvíja na jeden z najmodernejších svojho druhu v Rakúsko-Uhorsku. Po prvej svetovej vojne sa spoločnosť dostáva do finančných ťažkostí a v roku 1931 je odkúpená spoločnosťou Baťa. Nové vedenie ukončuje spracovanie koží v závode a namiesto toho sem presúva zo Zlína výrobu ponožkového tovaru. V roku 1945 dochádza k znárodneniu Baťových závodov, čo sa dotýka aj závodu v Borovine. Ten je v roku 1948 premenovaný na národný podnik Svit – Borovina. O rok neskôr v roku 1949 dochádza ku zlúčeniu národného podniku Svit – Borovina spolu s národným podnikom Dekva-Třebíč. Týmto zlúčením vzniká národný podnik Závody Gustava Klimenta. Samotný názov podniku odkazuje na meno bývalého zamestnanca Baťových závodov a neskoršieho odbojára Gustava Klimenta.

Vyrábaná obuv bola v päťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia označovaná logom ZGK. Jednalo sa o pomerne jednoduché textové vyobrazenie, zvyčajne bez ďalšieho grafického prvku. V roku 1965 je v závode zriadené samostatné návrhové oddelenie a o rok neskôr podnik začína označovať výrobky novou obchodnou značkou BOPO³⁴. Nové logo pozostáva z proti sebe postavených obrazcov znázorňujúcich obuv a ponožku, ktoré sú vsadené do obdĺžnikového rámca. Tvar je doplnený o nápis BOPO v spodnej časti obrazu. Na konci osemdesiatych rokov sa na niektorých modeloch dámskej obuvi opätovne začína objavovať aj pôvodné textové logo ZGK.

Národný podnik ZGK pozostával z piatich samostatných závodov. Priamo v Třebíči sa nachádzal závod obuvnícky, pančuchársky a strojársky. V roku 1954 bol do podniku pričlenený obuvnícky závod Znojmo vyrábajúci koženú obuv. A v roku 1974 bol k podniku pričlenený aj závod v Hrušovanech u Brna špecializujúci sa na výrobu papúč a domácej obuvi. Pod podnik patrilo aj niekoľko menších prevádzok v priľahlých mestách a obciach, ktoré zvyčajne zabezpečovali šitie zvrškov pre jednotlivé závody.

V roku 1949 dosahovala kapacita výroby úroveň 4,7 milióna párov. Produkcia v nasledujúcom období postupne rástla a v roku 1969 dosahovala úroveň 9,7 milióna párov. Od roku 1970 sa evidovaná kapacita výroby skokovo zvýšila na úroveň 20,7 milióna párov. Táto zmena bola spôsobená pridružením výrobného závodu Hrušovany u Brna pod správu ZGK (dovtedy závod spadal pod Svit). Z nezistených dôvodov štatistická ročenka tento presun kapacity zohľadňuje už od

---

³⁴ Autor neuvedený, Závody Gustava Klimenta. *Kožařství*. Praha. 1970, č. 5.

roku 1970, i keď ku pričleneniu závodu došlo až v roku 1974³⁵. V nasledujúcich rokoch produkcia i naďalej pozvoľna rastie až do roku 1985, kedy dosiahla svojho maxima na úrovni 21,9 milióna párov.

Dôležitou udalosťou vo vývoji podniku bolo už zmienené zriadenie modelárne obuvi v roku 1965, čím závod získal nezávislosť od podniku Svit. Od tohto momentu sa podnik prezentuje vlastnou tvorbou obuvi na domácich i zahraničných výstavách. V sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia modelári zhotovovali približne 1500 návrhov obuvi ročne³⁶.

Medzi významné dosiahnuté ocenenia patrí napríklad zlatá medaila z Lipska z roku 1969 za návrh dámskej vychádzkovej obuvi. Popri tomto ocenení obuv značky BOPO získala aj množstvo ocenení na domácich výstavách. Medzi oceňovanými autormi návrhov sa objavovali mená František Svoboda, Zdena Zýková, František Hrouda, Jana Vrbová, Pavel Roupec a ďalší.

5.1.4 Národný podnik Botana (značka Botas)

Národný podnik Botana bol kapacitne najmenším spomedzi šiestich národných podnikov vyrábajúcich obuv v Československu. Vďaka svojmu zameraniu na výrobu športovej obuvi značky Botas, si však podnik získal silné postavenie a to ako doma, tak aj v zahraničí.

Obrázok 15: logo obchodnej značky Botas

Národný podnik Botana vznikol v roku 1949 združením niekoľkých menších znárodnených podnikov a živností. Pôvodné sídlo spoločnosti bolo v obci Holice, ale už v roku 1952 bolo riaditeľstvo presunuté do obce Skuteč. V päťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia podnik vyrábala prevažne dámsku a pánsku vychádzkovú a spoločenskú koženú obuv. Až v roku 1962 dochádza ku zmene výrobného programu a podnik sa začína špecializovať na vývoj a výrobu športovej obuvi. Samotná značka Botas vznikla o rok neskôr v roku 1963. V priebehu nasledujúcich dekád dochádzalo k postupnému rozširovaniu sortimentu výroby a portfólio produktov pokrývalo potrebu všetkých bežne rozšírených

---

³⁵ *Závody Gustava Klimenta n.p. ZGK, 1977.*

³⁶ *Závody Gustava Klimenta n.p. ZGK, 1977.*

športov, ako aj niektorých špeciálnych, vrátane hokeja, lyžovania, krasokorčuľovania, atletiky, halových športov, cyklistiky, gymnastiky, ale aj boxu, golfu alebo parašutizmu.

Národný podnik Botana sa stal najvýznamnejším výrobcom športovej obuvi nielen v Československu, ale aj v rámci celého tzv. východného bloku. Významné postavenie značky dokladá aj skutočnosť, že pod značkou Botas sa vyrábala obuv ako pre domáci trh, tak aj pre zahraničných odberateľov. Naproti tomu kapacitne významnejšie národné podniky, akými boli Svit, ZDA a ďalšie, spravidla označovali svoje exportné kolekcie jednotnou exportnou značkou CEBO (Czechoslovakia boots).

Pôvodné logo pozostávalo z nápisu Botas, ktorý bol podčiarknutý. V roku 1963 bolo logo graficky rozpracované a doplnené o tri hviezdy. Autorom návrhu bol Karel Kajzlík, vtedajší vedúci propagácie národného podniku Botana. Od začiatku sedemdesiatych rokov sa začalo používať logo v tvare erbu, do ktorého bol vsadený nápis Botas spolu s trojhviezdím. Samotný názov Botas podľa prameňov odkazuje na dva varianty slovného spojenia a to „Bota – Skuteč“, prípadne „Bota – Sport“³⁷. Podľa vzoru západných značiek sa podnik snažil zaviesť aj svoj jedinečný tvarový prvok, ktorý by dopĺňal strihové riešenie obuvi. Tým tvarom sa stal „trojklan“, rozširujúci sa pás, ktorý bol v dolnej časti kompaktný a v hornej sa rozdeľoval do troch samostatných pásikov. Tento tvar však následne napadla spoločnosť Adidas, ktorá sa odvolávala na to, že napríklad pri futbale, kde spodnú časť obuvi zakrýva tráva, môže dôjsť k zámene značiek. Následne spoločnosť Botana od tohto tvaru ustúpila a ten bol nahradený jediným rozširujúcim sa pásom³⁸. Používanie tohto tvaru bolo pomerne časté, ale podnik v jeho dodržiavaní nebol dôsledný a vznikalo mnoho tvarových variácií tohto prvku.

---

³⁷ ZAVADILOVÁ, Darina, KLOSS Jan, POLANECKÝ Jaroslav a ŠUŠKA Juraj. *Když boty, tak botasky!*. 1. Cheb: Galerie výtvarného umění v Chebu, 2016. ISBN 9788087395240.

³⁸ ZAVADILOVÁ, Darina. Tamtiež.

Obrázok 16: Propagačný materiál Botas, 80. roky © Městské muzeum Skuteč

Obrázok 17: Areál podniku Botana © Propagačný materiál spoločnosti, 1992

Obrázok 18: Propagačný materiál Botas © Od verpánku k svetovosti, 1984

Obrázok 19: Obuv na zjazdové lyžovanie značky Botas, koniec 70. rokov ©
fotograf Peter Šípoš, archív autora č.042

Obrázok 20: Golfová obuv značky Botas z roku 1969 © Městské muzeum
Skuteč, katalóg obuv Botas z roku 1969

Obrázok 21: Pánska vychádzková obuv „Mad'arky“, výrobca Botana, 1955 ©
archív UPM, 101.027ab

Z pohľadu výroby bola hlavná časť produkcie obuvi vyrábaná priamo v obci Skuteč. Tu bola v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia postavená nová administratívna budova spolu s novou výrobnou halou. Mimo tento priestor podnik celkovo združoval jedenásť výrobných závodov a prevádzok³⁹. Išlo napríklad o prevádzky v obciach Heřmanův Městec, Holice v Čechách, Horní Jelení, Hroubovice, Litomyšl, v Poličke, Sezamiciach alebo Žďáři nad Sázavou.

Z pohľadu kapacity výroby prispieval národný podnik Botana do celkovej národnej produkcie iba asi dvomi percentami. V čase založenia podniku v roku 1949 tu bolo vyrobených 1,9 milióna párov obuvi. Následne sa však produktivita podniku znižovala a v období rokov 1953 až 1957 výroba poklesla pod hranicu jedného milióna párov obuvi. Opätovné oživenie výroby nastalo začiatkom šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, kedy sa produkcia stabilizovala na úroveň 1,7 milióna párov obuvi. V nasledujúcom období produkcia postupne rástla a dosiahla svojho maxima v roku 1985, kedy bolo vyrobených takmer 2,7 milióna párov obuvi. Po tomto období začala produkcia pozvoľna klesať a v roku 1989 bolo vyrobených 2,6 milióna párov obuvi⁴⁰.

Produkty značky Botas získali viacero ocení za inováciu a dizajn. Sem patrili napríklad zlaté medaile z významného medzinárodného veľtrhu, ktoré sa konali v Nemeckej demokratickej republike v meste Lipsko. Tu v roku 1972 porota ocenila zlatou medailou hokejovú obuv Korzár, ktorá bola vyrobená z novej trvácnej polyamidovej textílie. O dva roky neskôr zlatú medailu získala ľahkoatletická tretra. Obuv značky Botas získala aj množstvo ďalších ocenení na domácich výstavách. Pri vývoji obuvi národný podnik Botana spolupracoval s domácimi vrcholovými športovcami, z ktorých viacerí sa dokázali presadiť v tejto obuvi aj na významných svetových podujatiach. Patrili sem napríklad skokan na lyžiach Jiří Raška, krasokorčuliarsky pár Eva a Pavel Romanovci a mnoho ďalších.

Najvýznamnejšou osobnosťou stojacou za vývojom obuvi značky Botas bol Marcel Scheinpflug, ktorý je uvádzaný ako autor modelov obuvi minimálne od druhej polovice šesťdesiatych rokov až po začiatok rokov deväťdesiatych. Bol autorom viacerých ocenených modelov obuvi. V roku 1981 dostal ocenenie CID za vývoj skeletovej hokejovej obuvi a v roku 1989 za dizajn bežkárskej obuvi

---

³⁹ *Botana akciová spoločnosť*. Botana a.s, 1992.

⁴⁰ BRABOREC, Oldřich, Františka KAFKOVÁ a Anna SOSÍKOVÁ. *Statistická ročenka akciová spoločnosť Svit za rok 1990*. [26. díl]. Zlín: Svit, 92 listy.

postavenej na novom type viazania BRN (Botas racing norm). Medzi ďalšími oceňovanými autormi boli aj Karel Ehrenberger alebo Milan Mlynář.

5.1.5 Národný podnik Sázavan

Národný podnik Sázavan so sídlom v Zruči nad Sázavou patril ku špecializovaným podnikom, ktorého výrobný program bol zameraný na produkciu detskej obuvi.

Obrázok 22: logo národný podnik Sázavan

Dejiny národného podniku v Zruči nad Sázavou sú spojené so spoločnosťou Baťa, ktorá v tomto meste započala s výstavbou závodu v roku 1939. Plánovaný rozvoj závodu bol však prerušený počas druhej svetovej vojny. V roku 1945 došlo ku znárodneniu Baťových závodov a výroba v Zruči nad Sázavou bola pričlenená ku vznikajúcej štruktúre národných podnikov. Vznik samostatného národného podniku Sázavan sa datuje od roku 1949.

Základné logo podniku pozostáva z kruhového obrazca, do ktorého je vpísaný znak „S“. V centrálnej časti tohto znaku je umiestnený obrys obuvi. Logo bývalo niekedy doplnené aj o textovú časť zobrazujúcu názov podniku Sázavan. Tá bola spravidla umiestnená v spodnej časti loga. Na produktoch a rovnako aj na propagačných materiáloch sa pravidelne objavovali oba spomenuté varianty loga.

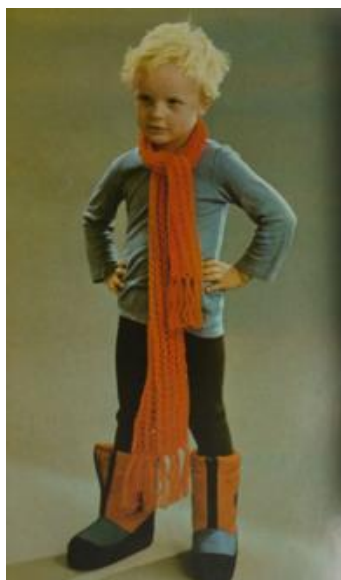
Z pohľadu množstva produkovanej obuvi podnik počas svojej existencie vykazoval prevažne stabilný rast výroby. V roku 1949 podnik vyrobil 3,3 milióna párov obuvi a v nasledujúcom období produkcia podniku postupne rástla. Maximum produkcie podnik dosiahol v roku 1979, kedy bolo vyrobených 7,8 milióna párov obuvi. Na tejto úrovni sa produkcia držala až do roku 1985, kedy začala postupne klesať, a v roku 1989 dosiahla úroveň 6,5 milióna párov⁴¹.

---

⁴¹ BRABOREC, Oldřich, Františka KAFKOVÁ a Anna SOSÍKOVÁ. *Statistická ročenka akciová spoločnosť Svit za rok 1990*. [26. díl]. Zlín: Svit, 92 listy.

Obrázok 23: Modeláreň obuvi Sázavan, 1984 © Sázavan – největší výrobce dětské obuvi v ČSSR, 1984

Obrázok 24: Reklamná fotografia Sázavan, 1984 © Sázavan – největší výrobce dětské obuvi v ČSSR, 1984

Obrázok 25: Dětská celousňová obuv Sázavan, 80. roky © archív autora č. 243

Od roku 1953 sa závod špecializoval na výrobu flexiblovej obuvi. Tá predstavuje špeciálny výrobný postup, kedy je vrch obuvi prišívajú k podošve. Pravdepodobne v tomto čase dochádza aj ku zmene výrobného programu a podnik sa začal špecializovať výhradne na výrobu detskej obuvi. I napriek vynaloženej snahe výskum neodhalil prameň, ktorý by túto udalosť jednoznačne potvrdil, alebo aspoň presnejšie časovo určil. Najstaršou dohľadovanou zmienkou je odkaz v sprievodcovi Obuvníckeho múzeu Svit z roku 1959, ktorý na strane 20 hovorí o podniku Sázavan ako o domácom výrobcovi detskej obuvi⁴². Začiatkom šesťdesiatych rokov bola technológia výroby v podniku rozšírená o lepený výrobný spôsob. V rokoch sedemdesiatych sa začali používať monolitné PVC podošvy a podošvy z termoplastických materiálov⁴³. Podnik Sázavan zastával takmer monopolné postavenie na výrobu koženej obuvi pre najmenšie deti. Podniky Svit, ZDA a BOPO tento sortiment dopĺňali hlavne textilnou a celogumovou obuvou, prípadne koženou obuvou vo vyšších veľkostných skupinách.

Popri hlavnom výrobnom závode v Zruči nad Sázavou bola časť výroby realizovaná aj v príslušných výrobných prevádzkach. Menovite išlo napríklad o výrobu v obciach Uhlířské Janovice, Leděč nad Sázavou, Stochov alebo Kladno. Súčasťou podniku bol aj strojársky závod vyrábajúci stroje a zariadenia pre obuvnícky a kožiarsky priemysel, ktorý sídlil taktiež v Zruči nad Sázavou.

Do roku 1965 existovala v Sázavane iba prevádzková modeláreň a hlavná časť návrhovej práce bola tvorená v národnom podniku Svit. Po tomto roku došlo k posilneniu vývojového oddelenia a podnik sám začal zabezpečovať vývoj nových kolekcií obuvi. V osemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia modelári predkladali každoročne až štyristo nových modelov obuvi. Medzi oceňovanými autormi dizajnov boli napríklad Ludmila Kořínková, Drahomíra Veletová alebo Alena Macků.

---

⁴² *Obuvnické muzeum Svit Gottwaldov. 1959.*

⁴³ *Sázavan – Největší výrobce dětské obuvi v ČSSR. n.p. Sázavan, 1984.*

5.1.6 Národný podnik ZDA

Národný podnik ZDA so sídlom v meste Partizánske bol druhým najväčším obuvníckym závodom v Československu a zároveň najväčším obuvníckym závodom na území Slovenska. Plný názov podniku znie Závody 29. augusta a odkazuje na dátum vypuknutia Slovenského národného povstania v roku 1944.

Obrázok 26: logo národný podnik ZDA

Založenie podniku sa aj v tomto prípade priamo viaže so spoločnosťou Baťa, ktorá zahájila výstavbu pôvodne strojárenského závodu MAS (Moravské a Slovenské strojárne) v auguste roku 1938. V dôsledku rozdelenia Československa nastal pre spoločnosť Baťa problém so zásobovaním vlastných približne 300 predajní na území Slovenského štátu⁴⁴. Tak došlo v máji 1939 k rozhodnutiu zmeniť výrobný program ešte nedostavaného závodu na závod obuvnícky. Len o tri mesiace neskôr boli v závode vyrobené prvé páry obuvi. V roku 1955 až 1956 došlo ku znárodneniu Baťových závodov a podnik dočasne zmenil svoj názov na národný podnik Baťa. K premenovaniu podniku na ZDA došlo 13. februára 1949. V rovnaký deň bola premenovaná obec Baťovany na Partizánske⁴⁵.

Logo podniku ZDA zobrazuje okrídlenú dámsku obuv lodičkového typu, ktorá je vsadená do rámca trojuholníkového tvaru. Ochranná známka k tomuto logu bola registrovaná v roku 1964, ale logo samotné bolo používané už aj v predošlých rokoch. Tento základný tvar loga bol častokrát doplnený o názov mesta Partizánske, ktorý bol umiestnený v hornej časti loga, a súčasne v časti spodnej sa nachádzal kruhový obrazec s vpísaným názvom podniku. Základná a aj rozšírená verzia loga sa používali na označovanie výrobkov. V prípade propagačných materiálov sa častejšie využívala rozšírená verzia, v ktorej je uvedený aj samotný názov podniku.

---

⁴⁴ KAPUSTA, Pavel. *ZDA Partizánske: 50 rokov výroby obuvi 1939-1989*. Bratislava: Obzor, 1989. ISBN 80-215-0058-1.

⁴⁵ KAPUSTA, Pavel. *ZDA Partizánske: 50 rokov výroby obuvi 1939-1989*. Bratislava: Obzor, 1989. ISBN 80-215-0058-1.

Obrázok 27: Vstup do areálu ZDA Partizánske © ZDA Partizánske, 1989

Obrázok 28: Návrhové oddelenie ZDA Partizánske © ZDA Partizánske, 1989

Obrázok 29: Pohľad na šijaciu dielňu ZDA Partizánske © ZDA Partizánske, 1989

Obrázok 30: Reklamný banner propagujúci kolekciu obuvi Montreal 67 © archív redakcie Tempo, Partizánske

Obrázok 31: V roku 1970 bol vyrobený 500 miliónty pár obuvi od vzniku ZDA © archív redakcie Tempo, Partizánske

Národný podnik ZDA sa stal najvýznamnejším obuvníckym centrom na území Slovenska. V čase vzniku podniku boli k nemu pričlenené aj ďalšie znárodnené Baťove prevádzky v Batizovciach, Bošanoch, Nových Zámkoch, Liptovskom Mikuláši, Pravenci a ďalšie. K týmto bolo ďalej pričlenených aj ďalších tridsaťtri závodov a prevádzok, ktoré boli znárodnené v období rokov 1948 až 1952⁴⁶. V priebehu nasledujúcich rokov prebiehala v závode rozsiahla výstavba. Pribúdali nové výrobné budovy, skladové haly a administratívne budovy. Podnik sa rozvíjal aj mimo samotné mesto Partizánske a postupne vznikali pobočné závody v mestách Bardejov, Prievidza, Zlaté Moravce, Komárno, Holič, Moravské Lieskové, ale aj v nápravnom zariadení nachádzajúcom sa v meste Ilava. Najvýznamnejším z pobočných závodov sa stal ZDA – Bardejov. Výroba tu bola spustená v roku 1957 a následne v roku 1973 došlo k osamostatneniu tohto závodu, čím vznikol samostatný národný podnik JAS Bardejov.

Objem výroby v ZDA od svojho vzniku plynulo rástol. Zatiaľ čo v roku 1945 produkcia predstavovala 2,8 milióna párov obuvi, v roku 1960 táto hodnota vzrástla na 19,8 milióna párov. Svoj vrchol dosiahla produkcia o desať rokov neskôr v roku 1970, kedy bolo vyrobených 34,4 milióna párov obuvi. Po vyčlenení výrobného závodu v Bardejove (rok 1973) výroba štatisticky poklesla na úroveň 32,8 milióna párov. V roku 1980 a o sedem rokov neskôr bolo vyrobených 31,2 milióna párov obuvi⁴⁷.

Významný rozvoj zaznamenal podnik ZDA aj z pohľadu technológií. V roku 1946 závod vyrábala obuv takmer výhradne prešivaným a flokovým výrobným spôsobom. Už v polovici päťdesiatych rokov boli tieto technológie vytlačené a nahradené efektívnejšou technológiou lepenej obuvi. Kožené podošvy boli nahradené novými materiálmi ako mikroporézna guma, Styropor a ďalšie. V sedemdesiatych rokoch bola výroba rozšírená o novú linku na výrobu odlievanej obuvi, pribudla linka na miešanie gumových zmesí a bol vystavaný aj moderný sklad obuvi.

Z pohľadu dizajnu a vývoja obuvi si podnik získal nezávislosť na centrálnej modelárni vo Svite už začiatkom šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Dokladom toho je napríklad ocenenie zlatá medaila z Libereckých výstavných trhov z roku 1964 alebo prezentácia troch modelov dámskej obuvi na Expo67 v kanadskom Montreale. Vývojové oddelenie bolo, podobne ako tomu bolo aj v prípade národného podniku Svit, rozdelené do troch samostatných skupín:

---

⁴⁶ KAPUSTA, Pavel. Tamtiež.

⁴⁷ KAPUSTA, Pavel. *ZDA Partizánske: 50 rokov výroby obuvi 1939-1989*. Bratislava: Obzor, 1989. ISBN 80-215-0058-1.

dámska obuv, pánska obuv a gumotextilná obuv. Ročná kolekcia pozostávala v roku 1974 z 1700 modelov obuvi⁴⁸. Popri samotnom navrhovaní zvrškov obuvi podnik disponoval aj vlastnou modelárňou kopýt, ktorá taktiež prispievala k rozvoju dizajnu a samostatnej tvorivej činnosti v podniku. Medzi výrazné osobnosti dizajnu patrili napríklad Alojs Kumičik, Ľudovít Schaffer, Milan Kerek, Karla Borůvková a ďalší.

5.1.7 Národný podnik JAS

Národný podnik JAS Bardejov patril k najmladším spomedzi šestice obuvníckych podnikov v Československu. Produkcia podniku sa špecializovala na výrobu dámskej a pánskej vychádzkovej obuvi.

Obrázok 32: logo národný podnik JAS

Prvé páry obuvi boli v Bardejove vyrobené v roku 1957. V tom čase sa však ešte nejednalo o samostatný národný podnik, ale o pobočný závod ZDA Bardejov. Spustenie výroby v Bardejove súviselo s vládnym plánom industrializácie východného Slovenska a rozširovaním výroby v národnom podniku ZDA. Pri spúšťaní výroby boli pôvodné priestory prevzaté po národnom podniku Tatralan, ale už v nasledujúcich rokoch boli pristavované nové výrobné a aj administratívne budovy. V roku 1973 dochádza ku zmene organizačnej štruktúry a z pobočného závodu ZDA Bardejov je vytvorený samostatný národný podnik JAS Bardejov. V rovnakom období sú v podniku zriadené alebo rozšírené oddelenia určené na riadenie vývoja, výroby a odbytu obuvi.

Aby nedošlo ku zámene, je vhodné zároveň upozorniť aj na existenciu národného podniku JAS Gottwaldov. Pod týmto názvom existoval v povojnovom období veľkoobchod s obuvou, ktorý bol pravdepodobne v roku 1955 pričlenený do národného podniku Svit.

---

⁴⁸ Autor neuvedený. Závody 29. augusta. *Kožařství*. Praha. 1974, č.2.

Obrázok 33: Pohľad na vstup do areálu JAS Bardejov, 70. roky © JAS národný podnik Bardejov, 1978

Obrázok 34: Návrhové oddelenie JAS Bardejov, 70 roky © JAS národný podnik Bardejov, 1978

Obrázok 35: Výrobný závod JAS Snina, začiatok 80. rokov © archív Milan Kočan

Obrázok 36: Pánska spoločenská obuv JAS, dátacia neznáma © archív autora č. 361

Obrázok 37: Dámska vychádzková obuv JAS, 80. roky © archív autora č. 297

Logo podniku JAS Bardejov zobrazuje dva kusy proti sebe postavenej obuvi v pozícii pripomínajúcej uloženie obuvi v predajnom obale. Obraz je doplnený o názov JAS vpísaný jednoduchým bezpätkovým fontom v spodnej časti loga. Tento typ loga sa používal jednotne na označovanie obuvi a rovnako bol používaný aj na propagačných materiáloch.

Vo svojich začiatkoch v roku 1958 závod vyprodukoval 0,8 milióna párov obuvi. Avšak v nasledujúcom období produkcia výrazne rástla a v roku 1961 dosiahla úrovně 3,6 milióna párov. O desať rokov neskôr v roku 1971 výroba dosahovala úrovně 7 miliónov párov obuvi⁴⁹. Ale najvyšší dohľadný údaj sa viaže k roku 1987, kedy bolo v podniku vyrobených 9,7 milióna párov obuvi⁵⁰. Spolu s výrobou priamo úmerne rástla aj zamestnanosť a v roku 1987 v podnik pracovalo 5900 zamestnancov⁵¹.

Výrobu obuvi pre národný podnik JAS Bardejov zabezpečovalo aj niekoľko pobočných závodov v Pavlovciach, Parchovanoch, Vojanoch alebo v Snine. V poslednej menovanej lokalite bola výroba rozšírená o novovybudovanú výrobnú halu, v ktorej bola výroba spustená v roku 1985.

V čase vzniku samostatného podniku JAS Bardejov došlo k rozšíreniu vývojového oddelenia. Prvé ocenenia získali návrhári za svoju prácu v roku 1975 za dizajn pánskej vychádzkovej obuvi a následne pribúdali aj ďalšie ocenenia na domácich výstavách. V roku 1977 získal návrh pánskej vychádzkovej obuvi ocenenie „Výrobok pre CID“ a o rok neskôr pribudli dve ocenenia „Najlepší výrobok oboru“. Medzi oceňovaných autorov dizajnu patrili napríklad Milan Guth, Pavol Novák, Jozef Kutný alebo Zuzana Klárová.

---

⁴⁹ *JAS národný podnik Bardejov. n.p. JAS, 1974.*

⁵⁰ KAPUSTA, Pavel. *ZDA Partizánske: 50 rokov výroby obuvi 1939-1989.* Bratislava: Obzor, 1989. ISBN 80-215-0058-1.

⁵¹ KAPUSTA, Pavel. *Tamtiež.*

5.2 VÝVOJ DIZAJNU OBUVI

5.2.1 Roky 1945-1949

Po skončení druhej svetovej vojny dochádza v celej Európe k návratu do bežného civilného života, čo však vôbec nebolo jednoduché. Mestá, infraštruktúra aj priemysel sú značne poškodené, finančné zdroje vyčerpané a zároveň je nedostatok kvalifikovaných odborníkov.

Na vyrábanú obuv, podobne ako tomu bolo aj v prípade ďalšieho spotrebného tovaru, neboli v tomto období kladené príliš vysoké estetické ani kvalitatívne nároky. To bolo spôsobené hlavne všeobecným a dlhotrvajúcim nedostatkom civilného spotrebného tovaru počas obdobia vojny. Povojnová móda plynulo nadväzuje na smery, ktoré sa presadzovali v predvojnovovej dobe. U dámskej aj pánskej obuvi bola populárna obuv s masívnejšou koženou podošvou, z farieb prevládali čierna a odtiene hnedej. Zároveň sa však už začína prejavovať aj vplyv subtilnosti a štíhlosti, ktorý je predstavovaný v Západnej Európe a obzvlášť v Taliansku⁵².

Na území Československa dochádza v tomto období k zásadnej zmene vlastnickej štruktúry obuvníckeho priemyslu, ako aj ďalších odvetví. Štátom riadený proces znárodňovania vedie k ukončeniu súkromného podnikania a postupne celá výrobná sféra, obchod, finančný sektor, ako aj ďalšie hospodárske odvetvia, prechádza pod výhradnú správu štátu. Po roku 1945 sú znárodnené veľké podniky, ktoré zamestnávajú viac ako päťdesiat zamestnancov. Od roku 1948 dochádza k rozšíreniu znárodňovania, ktoré dopadá aj na malé podniky a živnostníkov. Znárodnené prevádzky následne prechádzajú procesom centralizácie výroby. Malé podniky a prevádzky sú po znárodnení likvidované a majetok presúvaný do jednotlivých novovznikajúcich národných podnikov. Cieľom tejto zmeny bola snaha o zefektívnenie výroby a zavedenie plánovaného systému hospodárstva pre celé odvetvie.

---

⁵² TUČNÁ, Dagmar. *Vývoj tvarů obuvi*. Praha: ČOP a UBOK, 1967.

Obrázok 38: Športová textilná obuv, znárodnený podnik Baťa, 1947 © Katalóg obuvi Baťa n.p. 1947, archív autora

Obrázok 39: Dámska vychádzková obuv textilno-usňová, Svit, 1948 © archív MJVM, o1382

Obrázok 40: Celokožená obuv sandálového strihu, ČSR, 1949 © archív MJVM, o1308

Znárodňovanie a centralizácia výroby prirodzene viedli ku väčšej unifikácii vyrábaných produktov a teda k zužovaniu dostupného sortimentu obuvi. V dobovej tlači sa v tomto čase objavovali správy o tom, že každá továreň bude v budúcnosti vyrábať maximálne dva až tri modely obuvi počas jedného roka⁵³. K naplneniu tohto plánu síce nikdy nedošlo, ale myšlienka veľkosériovej výroby a špecializácii jednotlivých národných podnikov sa hlboko zakorenila do systému plánovania a riadenia výroby. Centrom vývoja a aj výroby obuvi sa stal národný podnik Svit (pred znárodnením spoločnosť Baťa), ktorý v povojnovom období zabezpečoval až 80% národnej produkcie obuvi.⁵⁴

Problémom doby bol aj nedostatok kvalifikovaných pracovníkov. Veľa z nich počas vojny prišlo o život alebo boli nútení emigrovať. K tejto negatívnej bilancii následne prispeli značnou mierou aj rozsiahle politické čistky ktoré eskalovali najmä po roku 1948. Značné množstvo odborných pracovníkov bolo prepúšťaných a zbavovaných funkcií na základe politických rozhodnutí. Tu je možno spomenúť osud Jozefa Trojana, ktorý bol prvým povojnovým riaditeľom národného podniku ZDA, bol členom Komunistickej strany Slovenska a zároveň poslancom v rokoch 1945 až 1946. V roku 1949 bol obvinený z vlastizrady a v roku 1953 bol následne popravený⁵⁵. Prípadne osud JUDr. Ivana Holého, ktorý sa stal prvým povojnovým riaditeľom národného podniku Svit. V rokoch 1946 až 1948 bol taktiež poslancom a členom Komunistickej strany. Aj on bol začiatkom päťdesiatych rokov obvinený z kolaborácie s nacistami počas vojny a následne bol odsúdený na jedenásť rokov väzenia⁵⁶. Politické čistky sa však nedotýkali iba vysokopostavených funkcionárov. Ako uviedol v rozhovore pamätník pán Jaroslav Valtr, ktorý si spomína na prípad Františka Smejkalu. Ten bol začiatkom päťdesiatych rokov z politických dôvodov prepustený z národného podniku Svit, kde dovtedy pracoval na pozícii vedúceho modelárne obuvi. Pre nedostatok

---

⁵³ Centralizaci k rentabilitě. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožařství*. Praha. 1948, č.23.

⁵⁴ Kožedělný průmysl ve dvouletce. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožařství*. Praha. 1947, č.6.

⁵⁵ Jeden z mnohých – příběh Jozefa Trojana. In: *Historyweb* [online]. 2015 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://historyweb.dennikn.sk/clanky/detail/jeden-z-mnohych-pribeh-jozefa-trojana#.WOPcCvnyj4Y>

⁵⁶ Ivan Holý. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ivan_Hol%C3%BD

odborníkov bol však následne do modelárne opätovne prijatý, ale už nie na vedúcu pozíciu.

Práca modelára v tomto období vyžadovala značnú technickú a odbornú zručnosť a zároveň predpokladala niekoľkoročnú prax. Modelár zodpovedal za prípravu nových modelov obuvi od samotného návrhu až po prípravu do výroby. Navyše z pohľadu technológie výroby nebolo používanie lepidiel ešte natoľko bežné a z toho dôvodu musel modelár ku každému pripravovanému vzoru obuvi vyhotoviť aj rozsiahlu technickú dokumentáciu pre spodkový úsek (proces prípravy výroby podošvy obuvi). Samotné riadenie vývoja nových modelov obuvi prebiehalo priebežne podľa aktuálnych požiadaviek odberateľov. Systém predkladania sezónnych kolekcií (kolekcia jar-letno, kolekcia jeseň-zima) bol zavedený následne až v priebehu päťdesiatich rokov.

Na sklonku štyridsiatich rokov je už možné vypozerovať vznikajúci tlak režimu smerujúci k snahe ovplyvňovať vývoj módy a odievania v Československu a presadzovaniu odmietavého postoja voči takzvanému „západnokapitalistickému štýlu“. Dobová tlač prezentuje západnú módu ako márnотratnú a podporujúcu triedne rozdiely v spoločnosti, čo bolo prezentované ako nevhodný a neprijateľný prvok v novobudovanej socialistickej spoločnosti. Ako alternatíva k tomuto smeru bola prezentovaná ľudová móda alebo ľudový štýl, ktorého deklarovaným cieľom bolo poskytnúť vkusnú a cenovo dostupnú módu všetkým obyvateľom⁵⁷.

Do obuvníckeho priemyslu boli vkladané veľké nádeje a očakávalo sa, že nadviaže na ekonomický úspech z medzivojnového obdobia. Za týmto účelom boli organizované obchodné výstavy, veľtrhy a prehliadky. Pražský vzorkový veľtrh sa konal už od roku 1946 a patril pravdepodobne medzi prvé akcie tohto druhu na území Československa. V roku 1947 na druhom Pražskom veľtrhu predstavili svoje výrobky viaceré už znárodnené podniky, ale súčasne sa tu ešte prezentovali aj súkromní výrobcovia. Dobový komentár publikovaný v časopise *Zaměstnanec* vyzdvihuje estetické prevedenie produktov pochádzajúcich práve zo znárodnených podnikov Obus, Baťa, Polický, Dekva a Tip-top. Zo súkromných spoločností sú spomenutí výrobcovia Schwarzkopf a spol. Sušice a firma Formánek z Kolína⁵⁸.

---

⁵⁷ Lidový styl vs. Československá móda. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožářství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožářství*. Praha. 1947, č.15.

⁵⁸ Druhý Pražský veletrh. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožářství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožářství*. Praha. 1947, č.2.

Napriek obnoveniu priemyselnej výroby a rastu produkcie stále pretrváva v Československu nedostatok základného spotrebného tovaru vrátane obuvi. Distribúcia týchto komodít bola zabezpečovaná cez takzvaný lístkový systém, ktorý bol zavedený počas druhej svetovej vojny a k jeho zrušeniu došlo až v roku 1953 spolu s menovou reformou.

5.2.2 Roky 1950-1959

V päťdesiatych rokoch sa Európsky obuvnícky priemysel rozbieha v plnej svojej sile. Popri priemyselne vyspelom Anglicku a Francúzsku výrazne rastie vplyv Talianska. To sa aj vďaka svojej novopredstavenej obchodnej značke *Made in Italy*⁵⁹ postupne stáva lídrom v určovaní módného smerovania obuvníckej výroby.

Rovnako aj československý obuvnícky priemysel sa snaží nadviazať na svoju silnú tradíciu exportéra obuvi. Rýchlo sú obnovované výrobné kapacity a zároveň sa zavádzajú nové progresívne výrobné technológie. Pôvodne používané technológie výroby obuvi, akými boli technológia prešívania alebo kolíčkovania, sú v priebehu dekády nahradzované novou efektívnejšou technológiou lepenia obuvi. Od roku 1952 Československo vyrába nové syntetické podošvové materiály Styrolit a Styropor⁶⁰, vďaka ktorým bola produkovaná obuv ľahšia, pohodlnejšia a zároveň aj výrazne flexibilnejšia. Ďalším technickým úspechom bolo vytvorenie automatického lepiaceho stroja, ktorý ešte výraznejšie urýchlil montáž obuvi. Tento stroj bol ako svetová novinka predstavený na veľtrhu v Lipsku v roku 1954⁶¹.

---

⁵⁹ Za propagátora Talianskej módy je považovaný obchodník Giovanni Battista Giogini, ktorý od začiatku päťdesiatych rokov organizoval módne prehliadky talianskej módy a zároveň úspešne exportoval túto módu do USA.

⁶⁰ **ENDLER Stanislav.** 25 let od osvobození Československého obuvnického průmyslu. *Kožářství*. Praha. 1970, s. 123.

⁶¹ Autor neuvedený. Vývoj lepidla pro napínání celolepené obuvi. *Kožářství*. 1955.

Obrázok 41: Dámska usňová poltopánka so značkou Expo 58 Brusel, ZKG, 1958 © archív SMD, 2017/21

Obrázok 42: Pánska usňová poltopánka derbového strihu „Maďarky“, ČSR, 1958 © Katalóg obuv 1958, archív autora

Obrázok 43: Dámska letná vychádzková obuv „Krym“, ZDA, 1950 © archív MJVM, o1482

Päťdesiate roky priniesli aj zvyšujúci sa záujem spotrebiteľov o estetickú úroveň a kvalitu vypracovania predávanej obuvi. Tento trend sa prejavoval v prvom rade v štátoch západnej Európy, kam smerovala značná časť exportu. Tu bolo nutné, aby československá obuv bola konkurencieschopná z pohľadu ceny, použitých materiálov, kvality vyhotovenia i aktuálneho dizajnu. To prirodzené nútilo národné podniky držať sa aktuálnej módnjej línie požadovanej na týchto trhoch.

Na domácom trhu zastávali národné podniky monopolné postavenie, a tak spotrebiteľ nemal inú možnosť, než si kúpiť obuv z domácej produkcie. Dobová tlač kritizovala západnú módu a volala po vlastnej ľudovej móde, avšak minimálne v prípade obuvníckej výroby nespočíval zásadný rozdiel v dizajne ako takom, ale skôr v použitých materiáloch. Obuvnícka výroba bola závislá na dovoze surovín vrátane usní, kaučuku, bavlny, ako aj ďalších materiálov, ktoré sa nakupovali v devízach (najčastejšie sa používal americký dolár). Z dôvodu úspor devízových rezerv boli pre domácu produkciu uprednostňované lacnejšie materiály, než tomu bolo v prípade exportnej kolekcie.

Dôkazom rastúceho záujmu o dizajn je i rastúci počet navrhovaných a predkladaných modelov obuvi v celonárodnej kolekcii. Pokiaľ v roku 1955 pribudlo v ponukovej kolekcii 70 nových modelov obuvi, o rok neskôr sa kolekcia rozšírila už o 400 nových modelov⁶². A na konci dekády len samotná kolekcia národného podniku Svit pozostávala zo 702 modelov obuvi, z ktorých bolo 300 noviniiek⁶³.

Direktívne a centrálné riadenie priemyslu malo priamy dopad aj na riadenie vývoja nových modelov obuvi. Začiatkom päťdesiatych rokov dochádza ku vzniku takzvanej Centrálnej modelárne. Táto, ako súčasť národného podniku Svit, zabezpečuje tvorbu návrhov a nových modelov obuvi prakticky pre všetky národné podniky. V jednotlivých „podriadených“ národných podnikoch boli zriadené Prevádzkové modelárne, ktorých úlohou bolo vypracovať požadovanú technickú dokumentáciu a pripraviť výrobné zariadenie potrebné k priemyselnej výrobe modelov obuvi. Od roku 1954 nadobudla platnosť vyhláška č.381 o povinnosti označovania výrobkov výrobnou značkou⁶⁴. V prípade obuvníckeho priemyslu to však znamenalo, že obchodná značka nachádzajúca sa na obuvi

---

⁶² DOČEKAL František, Kožařský průmysl spotřebitelům. *Kožařství*. Praha. 1955, s. 41.

⁶³ Autor neuvedený. Svit. *Kožařství*. Praha. 1959, č. 4.

⁶⁴ MÁLEK Alois. Za čest podnikové značky. *Kožařství*. Praha. 1954, s. 181.

informovala o tom, ktorý podnik obuv vyrobil, i keď samotný dizajn vo väčšine prípadov zabezpečoval práve národný podnik Svit cez svoju centrálnu modeláreň.

V päťdesiatych rokoch je evidentný návrat k tradícii výstavných a kontraktačných trhov, ktorých činnosť bola počas vojny i v prvých povojnových rokoch obmedzená. Medzi najvýznamnejšie medzinárodné výstavné podujatia tohto obdobia patrí Medzinárodný salón obuvi v talianskom Vigevane, prípadne Medzinárodný veľtrh v Paríži. Na území tzv. východného bloku to bol predovšetkým Medzinárodný veľtrh v Lipsku, ktorý sa stal kľúčovým obchodným miestom medzi štátmi Východnej a Západnej Európy a toto jedinečné postavenie si veľtrh uchoval aj počas nasledujúcich dekád. Na domácom území sa stali najvýznamnejšími podujatiami tohto druhu Liberecké výstavné trhy (LVT) a Brněnské vzorkové veletrhy, neskôr premenované na Brněnské veletrhy a výstavy (BVV).

Avšak najúspešnejšou medzinárodnou prezentáciou československého priemyslu povojnového obdobia bola výstava EXPO 1958 v belgickom Bruseli. Expozícia pod názvom „Jeden deň v Československu“ zaujala porotu natoľko, že práve tento pavilón získal hlavnú cenu Expa - Zlatú hviezdu. Popri viacerých priemyselných odvetviach a umeleckých výtvorov, ktoré boli na výstave prezentované, bola v sekcii „Vkus“ predstavená aj obuv vyrobená v národných podnikoch Svit, Botana a Závodoch Gustava Klimenta. Celkovo bolo pripravených 280 modelov obuvi⁶⁵. Do súťaže bola prihlásená kolekcia obuvi z dielne národného podniku Svit, ktorá bola následne aj ocenená zlatou medailou⁶⁶.

Podľa dobových správ kolekcia z národného podniku Svit odpovedala súčasným svetovým trendom a to ako tvarom kopyta tak aj líniami zvršku. Popri československej kolekcii bola obuv zastúpená v pavilónoch Francúzska, Švajčiarska, Talianska alebo Belgicka. Aj tu bola obuv predstavená ako súčasť širšie pojatých prezentácií, podobne ako tomu bolo aj v prípade československej expozície. Dominantným módnym trendom bola takzvaná „talianska línia“, ktorá sa vyznačovala obzvlášť štíhlymi líniami a výrazne subtílnymi tvarmi.

V odbornej tlači sa popri pochvalných hodnoteniach objavovali aj kritické správy, ktoré upozorňovali na prehľbujúci sa rozdiel a postupné technologické zaostávanie domácej výroby v porovnaní s produkciou štátov Západnej Európy.

---

⁶⁵ Autor neuvedený. Výstava v Bruselu. *Kožařství*. 1955, s. 41.

⁶⁶ *Expo 58 v číslech a faktech: doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu*. Praha: Československá obchodní komora, 1959. Knižnice zahraničního obchodu.

Najčastejšie boli spomínané nedostatky vo vypracovaní vrchových usňových materiálov, ktoré v porovnaní s konkurenciou nedosahovali ich úroveň vo farebnom spracovaní a jemnosti vyhotovenia. Taktiež v domácej ponuke absentovala laková úprava usní, ktorú ako novinku predstavovala konkurencia⁶⁷.

Celkovo však bola prezentácia v Bruseli obrovským úspechom, ktorý dopomohol aj pri zviditeľnení obuvníckej tvorby doma. Média prinášali verejnosti správy o úspechu domáceho priemyslu a zároveň kolekcia obuvi z Bruselu sa stala aj nosnou témou viacerých výstav a prezentácií. Tou prvou bola už v roku 1958 Celoštátna výstava obuvi a kožených výrobkov, ktorá sa konala v Bratislave. Pod názvom „Svetový vkus“ tu mala verejnosť možnosť vidieť obuv z bruselskej výstavy, doplnenú o aktuálnu módnú tvorbu z dielni jednotlivých obuvníckych podnikov a kožiarskeho priemyslu⁶⁸.

Aj vzhľadom k záujmu a publicite, ktorý Expo 1958 vyvolalo, vyznieva o to naliehavejšie poznámka autora uverejnená v časopise *Kožiarstvo* v roku 1958: „... A uvážime-li i velký úspěch, kterého jsme dosáhli v tomto směru na Světové výstavě v Bruselu, musíme přiznat, že zůstali v zásobování vnitřního trhu ještě pozadu a neumožnili našim ženám, aby si mohli koupit vkusné a půvabné doplňky, které rozhodně umíme navrhnout i vyrobit“⁶⁹.

V prípade predstavených a obzvlášť tých ocenených modelov obuvi na výstave Expo, sa v skutočnosti nejednalo o funkčné prototypy určené k sériovej výrobe alebo k noseniu ako takému. Z dochovaných exponátov je zrejmé, že minimálne časť týchto modelov bola prevedená vo forme ideových prototypov alebo dizajnérsky štúdiu. V nasledujúcich rokoch sa na pultoch obchodov naozaj objavili modely označené značkou Expo Brusel. Ale je pravdepodobné, že išlo skôr o malé výrobné série, ktoré boli inšpirované bruselskou kolekciou.

U bežne dostupnej obuvi tohto obdobia prevládali usňové materiály v tmavých a zemitých farbách. Oblúbeným typom dámskej obuvi boli aj takzvané Kalifornie. Názov odkazuje na technologický spôsob výroby obuvi, kedy je podošva obaľovaná usňou, zvyčajne rovnakej farby ako je použitá aj na zvršku. Pravdepodobne z politických dôvodov dochádza v päťdesiatych rokoch k

---

⁶⁷ Autor neuvedený. Obuv, kožená galantérie a kožišiny na bruselské výstavě. *Kožařství*. Praha. 1959, s. 85.

⁶⁸ Autor neuvedený. Celostátní výstava obuvi a kožařských výrobků. *Kožařství*. Praha. 1958, s. 258.

⁶⁹ Autor neuvedený. Kongres módy. *Kožařství*. Praha. 1959, č. 9.

premenovaniu tohto medzinárodne užívaného názvu na politicky vhodnejší názov - Krymky. Pod týmto pozmeneným názvom je obuv označovaná v ponukových katalógoch a rovnako aj v odbornej tlači⁷⁰.

Typickým predstaviteľnom pánskej vychádzkovej obuvi boli takzvané Maďarky. Jednalo sa o usňové poltopánky s prišívanou a pomerne masívnou koženou podrážkou. Obuv sa vyrábala v rôznych strihových variantoch. Z farieb prevažovali odtiene hnedej a čiernej.

S narastajúcim záujmom o šport sa rozširuje aj ponuka textilnej obuvi s lisovanou gumovou podošvou, ktorá sa bez väčších zmien vyrába prakticky do súčasnosti. Príkladom obuvi z tejto kategórie je aj ľahká gymnastická obuv, ktorá bola určená na prvú povojnovú spartakiádu v roku 1955. Pre tento model je typický ľahký lodičkový strih s priečnou textilnou pružinkou v priehlavkovej časti. U verejnosti sa zaužívalo označenie tejto obuvi ako Cvičky, prípadne Jarmilky. Tento typ obuvi sa stal počas nasledujúcich rokov neodmysliteľnou súčasťou československých športovísk. Vzhľadom k veľkým výrobným sériám a mnohoročnej neprerušenej výrobe je možné tvrdiť, že išlo o najvyrábanejšiu športovú obuv v Československu.

Medzi oceňovanými dizajnérmi tohto obdobia boli hlavne zamestnanci centrálnej modelárne v národnom podniku Svit. Menovite išlo o autorov Věra Hurtová, František Smejkal, Jaroslav Valtr, Jaroslav Otáhal, Karel Bidlo, František Šnaider a ďalší.

5.2.3 Roky 1960-1969

Na svetovej scéne si v šesťdesiatych rokoch Taliansko upevňuje svoju výsadu najvplyvnejšej obuvníckej veľmoci, čo platilo predovšetkým u dámskej obuvi. Ďalšími dôležitými producentmi v tejto oblasti ostávajú štáty Francúzsko, Veľká Británia a USA. Za účelom zjednotenia módných smerov jednotlivých západoeurópskych štátov vzniká inštitúcia Euro-Mode⁷¹ a jej podriadená

---

⁷⁰ VACEK Antonín. Nová kolekce obuvi a galanterního zboží pro rok 1953. *Kožařství*. Praha. 1952, s. 147.

⁷¹ Euro-Mode bola pôvodne založená vo Švajčiarsku v päťdesiatych rokoch minulého storočia. V šesťdesiatych rokoch získava táto inštitúcia medzinárodnú podporu. Od roku 1965 je názov organizácie pozmenený na Modeurop.

organizácia Intershoe, ktorá koordinuje vývoj trendov v obuvníckom priemysle⁷². Poslaním týchto organizácií je upevňovať spoluprácu medzi jednotlivými zúčastnenými štátmi a jednotlivými výrobcami pri príprave tvarových, materiálových a farebných trendov pre nadchádzajúce sezóny. Táto spolupráca vedie k postupnému stieraniu národných odlišností a zároveň dochádza k posilneniu jednotnej módnjej línie. Cieľom tejto unifikácie bolo zjednodušenie obchodu v rámci Európskeho hospodárskeho spoločenstva a zároveň posilnenie exportu zúčastnených štátov.

Rovnako aj československý priemysel postupne upúšťa od snahy o vytvorenie vlastného ľudového štýlu a rastie podpora a akceptácia trendov predkladanými práve organizáciami Euro-Mode a Intershoe. Odborná tlač uvoľňuje slovník a z pôvodne buržoáznej a kapitalistickej módy sa v šesťdesiatych rokoch postupne stáva takzvaná móda medzinárodná. Československo v tomto období ešte nie je riadnym členom týchto západoeurópskych inštitúcií, ale cez svoje obchodné štruktúry a obzvlášť cez svoje exportnú organizáciu Exico má prístup k štúdiám a vývojovým správam, ktoré tieto organizácie predkladajú⁷³.

V národnom podniku Svit je zriadený technický kabinet, ktorý okrem iného obsahoval bohatú a dobre zásobenú knižnicu, do ktorej pravidelne prichádzali aktuálne odborné publikácie a magazíny z oblasti kožiarstva, technológie výroby obuvi, automatizácie i dizajnu. Okrem iných to boli periodiká *Journal of British boot and shoe institutions*, *American Shoemaking*, *The leather world*, *Materiale Plastice*, *Das Leder* a mnoho ďalších. Aktuality z odvetvia publikované v týchto periodikách boli pravidelne prekladané a publikované v domácom odborovom časopise *Kožařství*, prípadne ďalších domácich magazínoch.

Na domácej úrovni vznikol v roku 1959 Ústav bytovej a oděvní kultury (ÚBOK), ktorý fungoval ako poradný orgán spolupracujúci s národnými podnikmi v jednotlivých priemyselných odvetviach vrátane obuvníckeho. Náplňou práce ÚBOK-u bolo napomáhať jednotlivým národným podnikom zlepšovať a inovovať ich výrobný program, upozorňovať na nové trendy v odvetví prípadne na meniace sa požiadavky zákazníkov. Taktiež tu prebiehali školenia a odborné semináre, kde boli zamestnanci vývojových oddelení oboznamovaní s

---

⁷² LAYEROVÁ Hana. Stručný přehled zahraničního vzorování obuvi na jaro a léto 1963. *Kožařství*. Praha. 1962, s. 277.

⁷³ BOHÁČEK Zdeněk. Tvorba módy v kožedělném průmyslu v ČSSR, v zahraničí a v rámci členských zemí RVHP. *Kožařství*. Praha. 1968, s. 279.

trendmi v odvetví⁷⁴. Výskum však neodhalil, že by táto organizácia mala zásadný vplyv na vývoj dizajnu v odvetví. To pravdepodobne súviselo s bohatými odbornými skúsenosťami zamestnancov centrálnej modelárne.

Zásadný vplyv na vzhľad obuvi i na rozvoj samotného obuvníckeho priemyslu mal nástup chemizácie. Rýchly vývoj v tomto odvetví spôsobil rastúci počet nových syntetických materiálov, ktoré postupne nahradzovali tie prírodné. Už na konci päťdesiatych rokov bola zavedená výroba vstrekaných dámskych podpätkov, ktoré rýchlo nahrádzali dovtedy bežne vyrábané drevené podpätky. Od roku 1965 sa do výroby dostal nový syntetický materiál Obolit, ktorý nahrádzal usňové podošvy⁷⁵. Vďaka svojej odolnosti, jednoduchosti opracovania i priaznivej cene sa tento materiál stal často používaným podošvovým materiálom obzvlášť u dámskej obuvi a vo veľkej miere sa používal aj v nasledujúcich dekádach. Súbor týchto inovácií mal pochopiteľne zásadný dopad na technológiu výroby a, samozrejme, aj na samotný dizajn výrobkov.

Aj napriek viacerým úspechom v odvetví bolo stále zrejmé, že obuvnícky priemysel technologicky zaostáva za svetovými lídrami v odvetví. V polovici šesťdesiatych rokov túto skutočnosť už priznala aj súčasná politická elita a zároveň sa prejavila istá snaha o nápravu tohoto stavu. Západné trendy postupne prestávajú byť ideologickou hrozbou a dizajnéri, technológovia a ďalší pracovníci dostávajú väčšiu možnosť cestovať a navštevovať výstavy v Západnej Európe. Zároveň v tomto období dochádza ku čiastočnému uvoľneniu direktívy zo strany hospodárskeho plánu a sú posilnené niektoré riadiace a plánovacie právomoci na úrovni národných podnikov⁷⁶. Rastie všeobecná akceptácia významu dizajnu a kvalita ponukových kolekcii je vnímaná ako kľúčový prvok potrebný pre výkonnosť a prosperitu národných podnikov⁷⁷.

---

⁷⁴ Autor neuvedený. ÚBOK, *Kožařství*. 1963, s. 166.

⁷⁵ ENDLER Stanislav. 25 let osvobození Českého obuvnického průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1970, s. 123.

⁷⁶ KADLEC Josef. 15 let úspěšné práce ČOP. *Kožařství*. Praha. 1980, s. 121.

⁷⁷ BIDLO Karel. Móda, technika a ekonomika při výrobě obuvi. *Kožařství*. Praha. 1962, s. 29.

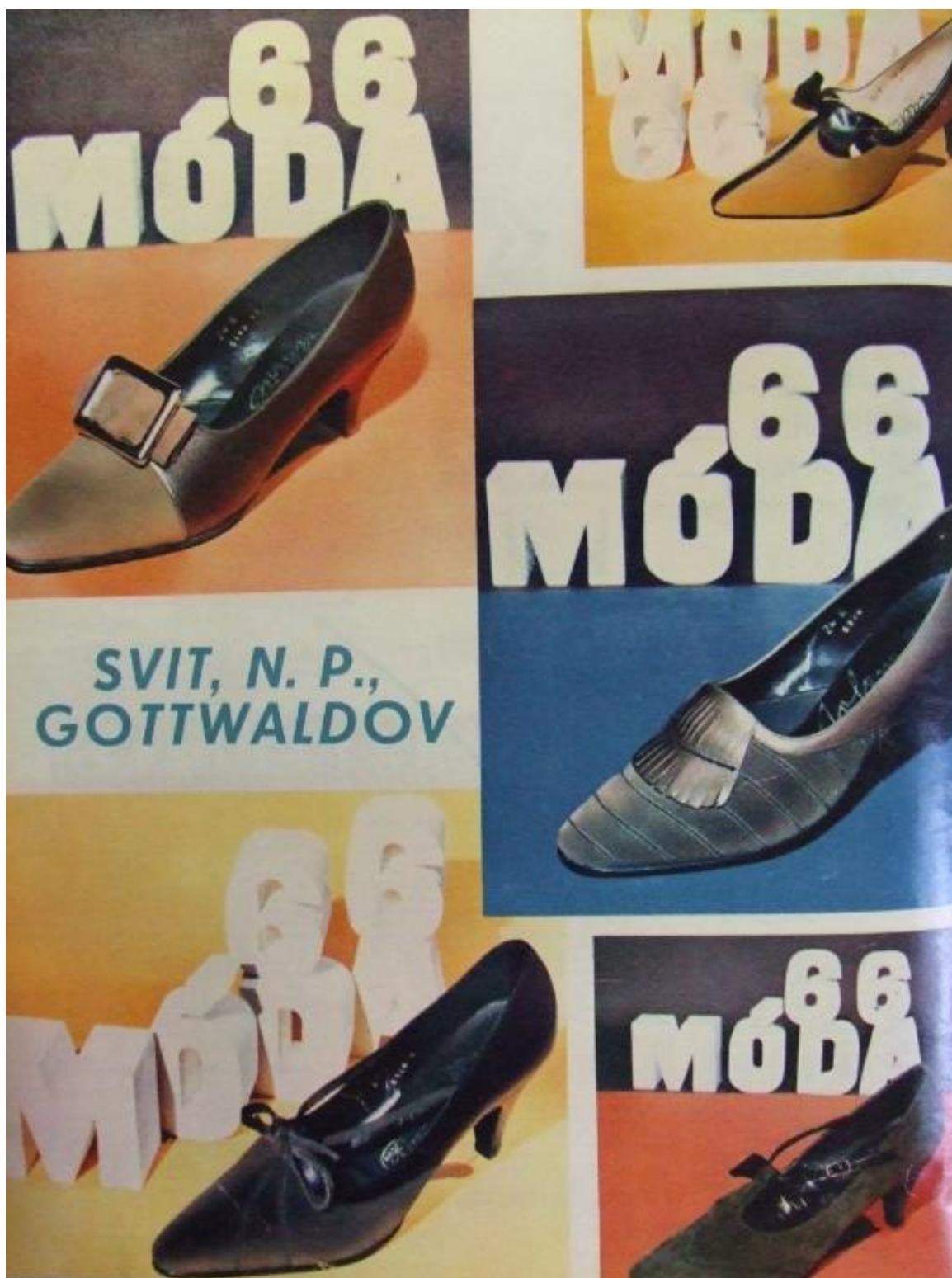
Obrázok 44: Dámska spoločenská obuv, Svit, 60. roky © archív MJVM, o4290

Obrázok 45: Dámska obuv z kolekcie Luxus, Svit, 1969 © archív SOAZ –
Klečúvka, VII/5, inv.č. 1200

Obrázok 46: Športová obuv, Botana (Botas), 1969 © Katalóg noviniek, 1969

Obrázok 47: Reklamný plagát, obuv Svit © magazín Naša Móda, 1966/3

Potreba rýchlejšej reakcie na módné trendy viedla ku decentralizácii vývoja obuvi a zrušeniu funkcie Centrálnej modelárne. V roku 1965 došlo v národnom podnikoch Sázavan a v ZGK k vybudovaniu samostatných vývojových oddelení, na ktoré prešla zodpovednosť prípravy kolekcií obuvi. V národných podnikoch Botana a ZDA už tieto útvary čiastočne existovali a tu došlo už len k ich posilneniu a formálnemu osamostatneniu od Centrálnej modelárne vo Svite⁷⁸.

Zo strany spotrebiteľov sa pravidelne ozývali sťažnosti na to, že jednotlivé národné podniky oneskorene reagujú na módné trendy. Situácia sa ešte zhoršila po roku 1963, kedy došlo ku zmene systému predkladania kolekcií obuvi a bolo rozhodnuté, že národné podniky budú svoju kolekcie predkladať obchodným organizáciám iba jedenkrát ročne. Táto zmena viedla až ku dvojročnému omeškaniu uvedenia obuvi do predajní od doby, kedy bola obuv reálne navrhnutá⁷⁹. Už v roku 1966 bolo preto od tejto zmeny upustené a opätovne bolo zavedené predkladanie dvoch kolekcií pre obdobie jar-letno a jeseň-zima tak, ako tomu bolo bežnou praxou aj v západných štátoch. Zároveň s tým bola zavedená aj tvorba takzvaných módných kolekcií, ktoré sa predkladali každý štvrt'rok. Tieto kolekcie sa vyrábali v menších sériách a ich úlohou bolo aktuálne a rýchlo reagovať na módné trendy⁸⁰.

Československý obuvnícky priemysel bol od svojho vzniku zameraný na veľkosériovú výrobu, kde jednotlivé modely obuvi sa bežne vyrábali v desaťtisícových až stotisícových sériách. Vzrastajúci tlak na módnosť obuvi sa preniesol aj do samotnej štruktúry podnikov. Postupne vznikajú takzvané poloprevádzkové dielne, ktorých úlohou bolo práve zabezpečiť výrobu menších sérií obuvi, spravidla v množstvách stoviek vyrobených párov⁸¹.

Zvýšený záujem o dizajn sa zároveň prejavil aj v narastajúcom počte výstav a súťaží, do ktorých sa jednotlivé národné podniky pravidelne zapájali. Pravdepodobne najvýznamnejšou medzinárodnou prezentáciou tejto dekády sa opätovne stalo Expo, ktoré sa tentokrát konalo v roku 1967 v kanadskom Montreale. Na príprave modelov obuvi sa začalo pracovať so značným predstihom už v auguste 1965 a do súťaže sa zapojili všetky národné podniky. Z

---

⁷⁸ VYLEŤAL Miroslav. Tradice zavazuje. *Kožařství*. Praha. 1980, s. 123.

⁷⁹ VYLEŤAL Miroslav. Tradice zavazuje. *Kožařství*. Praha. 1980, s. 123.

⁸⁰ VRÁŽEL Milostlav. Vědeckotechnická revoluce v našich podmínkách (II). *Kožařství*. Praha. 1980, s. 144.

⁸¹ BOHÁČEK Zdeněk. Móda... a jak dál? *Kožařství*. Praha. 1967, s. 124.

celkovo predložených 430 návrhov bolo odbornou komisiou vybraných 10 modelov. Sedem modelov pochádzalo z národného podniku Svit. Zvyšné tri modely pochádzali zo ZDA Partizánske a ich autorom bol Aloiz Kumičik⁸².

Na domácej pôde bola najväčšia pozornosť venovaná výstavám LVT a BVV. Popri nich existovalo súbežne aj viacero menších výstav, kde z pohľadu obuvníckeho priemyslu možno vyzdvihnúť ešte výstavu Móda v Gottwaldove, ktorá sa konala pravidelne od roku 1958⁸³. Odborná a rovnako aj populárna tlač pravidelne predkladali svojim čitateľom novinky, ktoré tu boli predstavené a príležitostne boli predstavovaní aj samotní autori víťazných modelov.

Novou súťažou bolo podujatie organizované od roku 1967 Ministerstvom priemyslu. Najlepšie výrobky získali ocenenie Czechoslovakia Industrial design (CID). Už tým, že daný výrobok bol prijatý do súťaže, mal právo niesť označenie „Vybrané pre CID“. Následne odborná komisia každoročne oceňovala najlepšie výrobky značkou „Vynikajúci výrobok“. Podľa pravidiel súťaže, si komisia u prihlásených výrobkov všimla hlavne inovatívne estetické prvky, alebo významné technologické zlepšenia⁸⁴.

Celkovo aj v tejto dekáde najviac ocenení získali návrhári z národného podniku Svit, ktorí mali v tejto oblasti najväčšie skúsenosti. Menovite to boli napríklad autori Antonín Šimík, František Aulický, Jaroslav Cenkota, Jaroslav Otáhal alebo Karel Bidlo. Z národného podniku Botana získali rôzne ocenenia autori Marcel Scheinpflug, Jaroslav Krebeta alebo Alois Matlacha⁸⁵. Z národného podniku ZDA Partizánske to bol napríklad už spomenutý Alojz Kumičik.

I napriek rastúcemu množstvu udelených ocenení bývalo bežnou praxou, že jednotlivé národné podniky tieto ocenené modely obuvi nezaradili do svojej ponukovej kolekcie. Dôvodom tohto zvláštneho javu bol už samotný systém plánovaného hospodárstva. Ten podnikom presne určoval množstvo a sortimentové zloženie vyrobených párov obuvi a zároveň im aj vopred garantoval odber tohto tovaru. A práve ocenené modely, obuvi ako aj ďalšia malosériová výroba, predstavovali pre národné podniky komplikáciu, ktorá bola nad rámec a

---

⁸² Topánky pre Montreal. *Práca*. 1966, 11. február.

⁸³ Autor neuvedený. *Móda 1961. Kožařství*. Praha. 1960, č. 9.

⁸⁴ VRÁBLÍKOVÁ Marie, *Oceňování průmyslového designu v Československu. Kožařství*. Praha. 1989, s. 208.

⁸⁵ Autor neuvedený. *Vybráno pro CID. Kožařství*. 1967, č. 5.

povinnosť voči záväznému hospodárskemu plánu. Rastúca nespokojnosť spotrebiteľov voči tomuto postoju viedla v druhej polovici šesťdesiatych rokov k úprave interných pravidiel domácich súťaží. Tie už následne zaväzovali jednotlivé národné podniky zaraďovať ocenené modely obuvi do svojich výrobných programov⁸⁶.

Obuv šesťdesiatych rokov prešla z pohľadu dizajnu a módy viacerými významnými zmenami. Pri dámskej spoločenskej a vychádzkovej obuvi vrcholila začiatkom dekády móda úzkych tvarov špičky obuvi a veľmi jemného vyhotovenie podpätkov. Postupne však dochádza ku pozvoľnému zaoľňovaniu týchto línií. Móda krátkych sukní odhaľuje nohy a to vedie k upriamaniu pozornosti práve na obuv a vysoká dámska holeňová obuv, takzvané kozačky, sa stávajú obrovským hitom. Z pohľadu použitých materiálov pribúdajú nové pestré farby a súčasne rastie použitie usní s lakovanou povrchovou úpravou⁸⁷.

V kategórii športovej obuvi pribúdajú nové špecializované typy určené pre športovcov, ale i pre širokú verejnosť. Do šesťdesiatych rokov bola výroba športovej obuvi v Československu zabezpečovaná produkciou z výrobných družstiev. Od roku 1962 však dochádza ku špecializácii národného podniku Botana práve na výrobu športovej obuvi a od roku 1963 sú produkty z tohto podniku označované obchodnou značkou Botas⁸⁸. Pod touto značkou sa vyrába hlavne obuv na zimné športy (ľadový hokej, krasokorčuľovanie, zjazdové lyžovanie, bežky), ale s tými zároveň rastie sortiment obuvi pre halové športy, atletiku, ako aj ďalšie okrajové športy vrátane boxu, parašutizmu alebo golfu. Portfólio športovej obuvi je i naďalej dopĺňané o rekreačnú a ľahkú športovú obuv (obzvlášť textilnú), ktorá je i naďalej vyrábaná vo veľkokapacitných výrobných dielňach v národných podnikoch Svit a ZDA.

Z pohľadu domáceho spotrebiteľa i naďalej pretrvávali problémy so zásobovaním, obzvlášť v prípade módnej obuvi. Typickým príkladom toho bol napríklad nedostatok kozačiek, ktorý v niektorých prípadoch vyústil až ku fyzickým konfliktom v predajni s obuvou. Druhým, často zmieňovaným nedostatkom, bola tuhosť československej obuvi. To sa prejavovalo obzvlášť pri

---

⁸⁶ Autor neuvedený. Novinky obuvníckeho priemyslu. *Kožařství*. Praha. 1967, s. 281.

⁸⁷ TUČNÁ, Dagmar. *Vývoj tvarů obuvi*. Praha: ČOP a UBOK, 1967.

⁸⁸ ZAVADILOVÁ, Darina, KLOSS Jan, POLANECKÝ Jaroslav a ŠUŠKA Juraj. *Když boty, tak botasky!*. 1. Cheb: Galerie výtvarného umění v Chebu, 2016. ISBN 9788087395240.

dámskej spoločenskej obuvi, ktorá nikdy nedosahovala jemnosti a elegancie dosahovanej napríklad u obuvi talianskej výroby⁸⁹. Tento rozdiel bol spôsobený viacerými faktormi. Tým prvým bola povinnosť domácich výrobcov rešpektovať príslušné československé zdravotnícke normy, ktoré zo zdravotného hľadiska nepripúšťali použitie tak úzkych tvarov obuvníckych kopýt. Súčasne však aj naďalej pretrvával rozdiel v kvalite spracovania domácich usní a obuvníckych materiálov všeobecne, ktoré v porovnaní s luxusnými materiálmi vyrábanými v Západnej Európe nedosahovali takej jemnosti a kvality vypracovania.

Na otázku kvality československého obuvníckeho priemyslu sa pre redakciu Kožařství vyjadril prezident talianskeho úradu pre zahraničný obchod Dott. Elio Camagna, ktorý uviedol: „Československá výroba, vzhľadom k jej tradícii, je veľkosériová, kdežto italská produkcia je založená na výrobe mnoha malých firiem. Z toho dôvodu není možno hovoriť o nejakej vzájomnej konkurencii. My uspokojujeme naše zákazníky obuvi vyrábanou v malých sériách, väčšinou v malých výrobnách. To umožňuje rýchle reagovať na rôzne promény, napríklad v módných detailoch. Vy vyrábate obuv v továrňach zariadených pre veľké série a pre veľký odbyt, ktorý uspokojuje masu spotrebiteľů. Tento rozdiel výroby mne vede k názoru, jak jsem uvedl za začátku, že mezi námi neexistuje konkurence v pravém slova smyslu. Na vaše podmínky velikosériové výroby obuvi máte například dobrou pánskou vycházkovou obuv, tradičně výbornou obuv celogumovou a sportovní. V tomto směru bez nějakého komplimentu jste dobří.“⁹⁰

Koniec dekády priniesol však opäť politické zmeny a uvoľnená atmosféra šesťdesiatych rokov skončila nástupom normalizácie. Napriek optimistickým vyhlídkam a rozbehnutému procesu decentralizácie výroby a posilňovaniu riadiacich právomocí na úroveň jednotlivých podnikov, došlo opäťovne ku spiatočnému posilneniu moci centrálného plánovacieho aparátu. Tieto zmeny sa opäťovne nezaobišli bez personálnych perzekúcií a prepúšťania riadiacich i radových zamestnancov, ktorí nezdíeľali názor normalizátorov.

5.2.4 Roky 1970-1979

Lídrom v určovaní módných trendov a tvarov obuvi i naďalej ostáva Západná Európa a hlavne Taliansko. Z pohľadu technologických inovácií a hlavne v chemizácii odvetvia zastáva dominantné postavenie USA nasledované štátmi NSR,

---

⁸⁹ ENDLER Stanislav. 25 let osvobození Českého obuvnického průmyslu. *Kožařství*. 1970, s. 123.

⁹⁰ Ohlédnutí za mezinárodním veletrhem spotřebního zboží v Brně. *Kožařství*. 1972, s. 206.

Japonskom alebo Veľkou Britániou⁹¹. Viditeľne sa však začína prejavovať presúvanie výroby obuvi z vyspelých západných ekonomík do východnej Ázie. Ide predovšetkým do krajiny ako Čína, Vietnam a Tajvan, kde vďaka výrazne nižším mzdovým nákladom dochádza k prudkému rozvoju obuvníckeho priemyslu. Štáty východnej Európy (spolu s Talianskom) však túto globálnu zmenu zatiaľ nepocitujú a i naďalej tu dochádza k rastu výroby. Z pohľadu exportu ostáva Československo štvrtým najvýznamnejším vývozcom obuvi na svete po Taliansku, Francúzsku a Japonsku⁹².

Móda sedemdesiatych rokov znamenala prechod od úzkych špicatých tvarov typických pre roky šesťdesiate a dala prednosť tvarom oválnym doplneným o masívnejší podpätk. Táto zmena sa prejavovala ako u dámskych, tak aj u pánskych typoch obuvi. V tomto období i naďalej pretrvávajú popularita vysokých dámskych číziem⁹³. Z materiálov boli populárne lakované úpravy usní i syntetických materiálov. Podobne ako tomu bolo v Západnej Európe, aj v Československu sa prejavuje zrýchľujúce sa tempo vývoja módy. Príkladom je popularita štýlu courage na začiatku sedemdesiatych rokov, kedy je obuv kombinovaná zo vzájomne kontrastných materiálov. Častá je kombinácia bielej a čiernej usne. Druhým príkladom môže byť obľuba povrchovej úpravy usní v štýle knautschlak. Tento materiál sa vyznačoval lakovaním povrchom, ktorý mal pokrčený vzhľad⁹⁴. Spoločným atribútom uvedených štýlov bol ich rýchly nárast popularity, ktorý v priebehu pár sezón odznel. Pomalší, ale výrazne stabilnejší sa javí nárast záujmu o športovú obuvi, ktorá popri svojom primárnom účelu čiastočne nahrádza obuv vychádzkového typu.

---

⁹¹ STRAKA Tomáš. Perspektivy kožedelného priemyslu v rozvojových zemích. *Kožařství*. Praha. 1976, s. 251.

⁹² Autor neuvedený. Co je Exico. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 6.

⁹³ Autor neuvedený. Tvorba módní obuvi. *Kožařství*. Praha. 1970, č. 1.

⁹⁴ Autor neuvedený. Svitovští návrháři myslí na jaro. *Kožařství*. Praha. 1970, č. 12.

Obrázok 48: Dámska vychádzková obuv, Snaha Opava, 70. roky © archív autora, č. 354

Obrázok 49: Dámska letná obuv zo syntetického materiálu Barex, SVIT, 70. roky © archív autora, č. 191

Obrázok 50: Hokejová obuv Botas ocenená zlatou medailou na veľtrhu v Lipsku, 1972 © Propagačný materiál 25 let Botana Skuteč, archív autora

Na dizajn vyrábanej obuvi mal významný vplyv pokrok vo výrobe syntetických materiálov, ako aj zavádzanie nových technológií do výroby. V tomto období bola v národných podnikoch Svit a ZDA spustená výroba odlievanej obuvi z PVC a súčasne boli spustené prvé výrobné linky na priamy nástrek podošiev⁹⁵. Ďalšou významnou investíciou bol nákup nových koželužských strojov, ktoré umožňovali výrobu mäkkých usní, po ktorých bol už dlhodobo veľký dopyt zo strany spotrebiteľov⁹⁶. Vo všetkých uvedených prípadoch sa jednalo o nákup kompletných výrobných liniek, ktoré boli dodávané prevažne z krajín západnej Európy, prípadne Severnej Ameriky.

Isté úspechy však dosiahli aj domáci chemici a materiáloví inžinieri, keď v roku 1971 bol zaradený do výroby syntetický vrchový materiál pod názvom Barex. Do tohto materiálu boli vkladané veľké očakávania a predpokladalo sa, že materiál sa bude používať ako plnohodnotná náhrada za prírodnú useň, čím by sa celé odvetvie zbavilo závislosti na dovoze usní zo zahraničia. Po prvýkrát bola obuv vyrobená z materiálu Barex predstavená verejnosti na BVV v roku 1972⁹⁷. V roku 1974 sa Barex vyrábala v osemnástich farebných vyhotoveniach a desiatich avantikových stierateľných úpravách⁹⁸. Napriek veľkým očakávaniam k masovému rozšíreniu Barexu úplne nedošlo. Spotrebiteľom prekážala nízka priepustnosť pre vodné pary a tvarová neprispôsobivosť materiálu pri nosení. Aj z týchto dôvodov došlo od roku 1975 k čiastočnému poklesu dopytu po obuvi z tohto materiálu. Barex sa však aj naďalej využíval a našiel si uplatnenie pri výrobe strihovo otvorenej letnej obuvi ako doplnkový vrchový materiál pre vychádzkovú obuv, prípadne sa z neho vyrábali lacnejšie variácie vyrábanej obuvi.

Celkovo sa dá zhrnúť, že vďaka investíciám do nákupu výrobných technológií a aj vďaka vlastnému vývoju československý obuvnícky priemysel v tejto dekáde stále patril medzi tie najmodernejšie v rámci štátov tzv. východného bloku. Avšak v porovnaní s poprednými výrobcami obuvi v štátoch západnej Európy a Severnej

---

⁹⁵ Autor neuvedený. Vývoj českého obuvníckeho priemyslu během třiceti let budování socializmu v naši vlasti. *Kožařství*. Praha. 1975, s. 121.

⁹⁶ MARTILÍK Jaroslav. Třicet let úspěšné cesty kožedělného průmyslu ČSR od Vítězného února 1948. *Kožařství*. Praha. 1978, s. 31.

⁹⁷ FAFÍLEK Miroslav. Ohlédnutí za mezinárodním veletrhem spotřebního zboží v Brně. *Kožařství*. Praha. 1972, č. 7.

⁹⁸ VANKO Adelbert. Módné smery vo výrobe obuvi v ČSSR. *Kožařství*. Praha. 1974, s. 275.

Ameriky, tu bolo stále zjavné zaostávanie v oblastiach chemizácie odvetvia a automatizácie výroby⁹⁹.

Začiatkom sedemdesiatych rokov sa stáva ÚBOK členom medzinárodnej skupiny Modeurop (do roku 1965 EuroMode)¹⁰⁰, čo umožňovalo domácim návrhárom rýchlejší prístup k pripravovaným módnym líniam a trendom pre nadchádzajúce sezóny.

Celonárodná ponuková kolekcia v tomto období pozostávala z viac než 5000 modelov obuvi. Najvýznamnejší podiel na tom mali národné podniky Svit a Závody 29. augusta, ktorých ročná kolekcia predstavovala 2000, respektíve 1700 modelov obuvi. Pre porovnanie národný podnik Botana v rovnakom období ponúkal približne 200 modelov športovej obuvi¹⁰¹ (k74s274).

Medzi významné ocenenia z medzinárodných výstav patrili tri zlaté medaile z lipského veľtrhu v SRN. Dve z nich získali produkty pochádzajúce z národného podniku Botana. V roku 1972 to bolo ocenenie za inovatívne spracovanie hokejovej obuvi, kde ako vrchový materiál bola použitá textília z polyamidového vlákna a v roku 1978 za model obuvi určenej pre skokanov na lyžiach. Národný podnik Svit získal zlatú medailu v roku 1978 za dizajn dámskej športovo vychádzkovej obuvi. Autorom dizajnu bol Ladislav Petrák.

V rámci Československa začala vznikať na domácich výstavách istá forma rivality medzi jednotlivými národnými podnikmi pri získavaní ocenení. Návrhári zo Svitú stále dominovali domácim súťažiam a získavali najviac ocenení. Medzi úspešných autorov tejto dekády patrili napríklad Ladislav Petrák, František Lečík, Zora Konečná, Dagmar Mertová, Jaroslav Cekota, Alena Viktorínová, František Aulický a ďalší. Zároveň však časť ocenení putovala aj do ďalších podnikov. V národnom podniku ZGK patrili medzi oceňovaných autorov napríklad Jana Vrbová a Ladislav Krejčí. V národnom podniku ZDA to boli Ľudovít Schaffer,

---

⁹⁹ ČELADNÍK Stanislav. Postavení a vyhlídky našeho kožařského průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1970, s. 91.

¹⁰⁰ Autor neuvedený. Co je Exico. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 7.

¹⁰¹ FAFÍLEK Miroslav. 25 let národního podniku Botana Skuteč. *Kožařství*. Praha. 1974, č. 9.

Jozef Turček alebo Katarína Ťapušíková. Z podniku JAS Bardejov to bol Milan Guth. Ocenenia získali aj výrobky z národných podnikov Botana a Sázavan.

Z výskumu dobovej tlače je zrejмый výrazný nárast udelených ocenení za dizajn. Tento trend ovplyvnilo viacero skutočností súčasne. Tou prvou je nárast samotného počtu výstav. Ako dôsledok federalizácie Československej socialistickej republiky, ku ktorému došlo v roku 1969, začali na území Slovenskej socialistickej republiky vznikať samostatné výstavy a veľtrhy. Menovite išlo o veľtrh Trenčín mesto módy (TMM), kde sa obuvnícky priemysel prezentoval od roku 1975 a veľtrh Interšport v Bratislave, ktorý sa stal špecializovaným medzinárodným podujatím so zameraním na šport a turizmus. Na uvedených výstavách a aj na už tradičných výstavách BVV a LVT sa spoločne predstavovali všetky československé národné podniky.

Súčasne s touto zmenou sa postupne rozširoval aj počet súťažných kategórií, kedy napríklad BVV od roku 1973 vypisuje súťaž v kategórii barexovej obuvi. Mladí dizajnéri do tridsať rokov zase mali možnosť sa zapojiť do kategórie Mladý módnny tvorca (BVV), prípadne Zenit (LVT). Brnenský veľtrh predstavil kategóriu takzvaných technologicky nenáročných modelov. Nemenej zaujímavou je i špecialita TMM, kde bolo oceňovaných až päť modelov v danej kategórii, namiesto štandardných prvých troch. Tento dramatický nárast každoročne udelených ocenení viedol k devalvácii ich hodnoty.

Toto však zďaleka nebol ten najväčší problém obuvníckeho priemyslu. Tým závažnejším, a o to paradoxnejším, bola stále rastúca nespokojnosť obyvateľstva s dostupnosťou módnej obuvi v obchodoch¹⁰². Jedným z dôvodov tejto situácie bola pretrvávajúca neochota samotných podnikov zaradiť ocenené modely do výroby. Často boli tieto modely vyrábané v iba minimálnych, danou súťažou stanovených množstvách, čo zvyčajne predstavovalo tristo až päťsto párové série. Tento postup býval odôvodňovaný napríklad aj nedostatkom potrebných materiálov, zapínacích spôn, ozdôb a ďalších doplnkov, ktoré návrhári použili na súťažné vzorky, ale národné podniky následne nemali finančné zdroje na ich zakúpenie pre výrobu¹⁰³. Aj preto podniky často uprednostňovali napĺňanie štátom stanovených výrobných kvót vzormi zo svojich základných kolekcii a nie tými, ktoré boli ocenené na výstavách. Druhým dôvodom, ktorý sa uvádzal, bol aj konzervatívny prístup predstaviteľov domáceho veľkoobchodu a maloobchodu.

---

¹⁰² Autor neuvedený. Ohlédnutí za LVT. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 10.

¹⁰³ Autor neuvedený. Se zlatem jsou potíže. *Kožařství*. 1978, č. 10.

Práve oni zodpovedali za výber toho, čo sa z pravidelne predkladaných návrhov obuvi aj skutočne zaradí do výroby.

Nespokojnosť s ponúkaným sortimentom obuvi pre domáci trh okrem iných otvorene kritizoval v roku 1976 aj predseda vlády Lubomír Štrougal: „Rostoucí životní standard klade stále vyšší nároky na zásobování trhu kvalitní obuví a oděvy. Stoupají oprávněné požadavky na užitnou hodnotu těchto výrobků, na jejich jakost, snadnou údržbu, hygienu a estetický vzhled. Mějme tu na paměti, že spokojenost lidí nezávisí pouze na tom o kolik bude na trhu více oděvů, textilu a obuvi, ale stále více také na tom, aby potřebnou velikost, kvalitu, barvu, módnost nemuseli lidé shánět a promarnovat volný čas... Kožedělný průmysl, zejména obuvnický, musí mnohem lépe uspokojovat potřeby obyvatelstva i vývozu v sortimentu, vzorech, velikostech, kvalitě i množství obuvi.“¹⁰⁴

V priebehu sedemdesiatych rokov vláda predstavila niektoré ekonomické nástroje, ktoré mali motivovať podniky k výrobe módnej obuvi. Jedným z týchto opatrení bolo aj zavedenie finančného zvýhodnenia pre obuv vyrábanú v kategóriách Módná novinka a Luxus. Pri tomto type obuvi a za vopred stanovených podmienok mohol národný podnik zvýšiť predajnú cenu obuvi až o 30% oproti bežne kalkulovanej cene. Podmienkou k tomu bolo získanie príslušného certifikátu od poverenej štátnej skúšobne. Certifikát mal časovo obmedzenú platnosť a po jeho vypršaní podnik musel ešte minimálne jeden nasledujúci rok ponúkať tento model obuvi, ale už bez finančného zvýhodnenia¹⁰⁵.

Hospodársky plán, ktorý sa v období normalizácie opätovne stal najdôležitejším meradlom efektívneho fungovania národných podnikov, podnikom priamo určoval aj pomer módnej obuvi voči základnej kolekcii. Napríklad v roku 1976 mal tento podiel narásť na 27% celkovej produkcie. Tento normatívny predpis však opäť spôsoboval to, že podniky sa snažili do kategórii módnej obuvi zaradiť veľké množstvo výrobkov, z ktorých nie všetky skutočne spĺňali požiadavky módnosti alebo očakávania spotrebiteľov.

---

¹⁰⁴ Autor neuvedený. Rozvoj kožedělného průmyslu v některých socialistických zemích v letech 1976 až 1980. *Kožářství*. Praha. 1978, s. 99.

¹⁰⁵ KAŇOK Miroslav. Módní novinky a výrobky luxusního provedení obuvi ve VHJ Český obuvnický průmysl. *Kožářství*. Praha. 1979, s. 118.

5.2.5 Roky 1980-1989

Globálny vývoj v obuvníckom priemysle osemdesiatych rokoch pokračoval v trende presunu výrobných kapacít z vyspelých štátov západnej Európy a Severnej Ameriky do oblasti Ázie. Dopad tejto premeny sa začína dotýkať už aj samotného Talianska, kde taktiež klesá objem výroby. Z pohľadu trendov obuvi je zrejmý hlavne rastúci záujem o športovú obuv, ktorá sa stáva uprednostňovaným typom obuvi u mladých. Z tohoto fenoménu ťažia predovšetkým výrobcovia športovej obuvi. V USA sa spoločnosť Converse stáva najväčším výrobcom obuvi¹⁰⁶ a v Západnej Európe má dominantné postavenie spoločnosť Adidas. Zároveň rastie význam aj ďalších športových značiek, súčasťou čoho je i narastajúci význam vnímania obchodnej značky i jej ochrana.

Rýchly rast produkcie obuvi v Ázii už začína dopadať aj na štáty východnej Európy. Región si i naďalej udržiava pozíciu najväčšieho výrobcu usňovej obuvi vo svete¹⁰⁷, ale v absolútnych číslach už aj tu dochádza k poklesu výroby. Od polovice osemdesiatych rokov Sovietsky zväz pod vedením generálneho tajomníka ÚV KSSZ Michaila Gorbačova spúšťa transformáciu vlastného ekonomického systému a firmy nadväzujú ekonomickú spoluprácu so západoeurópskymi firmami. To umožnilo modernizáciu viacerých sovietskych výrobných závodov a koželužní. Sovietsky zväz bol pritom už dlhodobo najväčším svetovým výrobcom obuvi, ale produkcia nedosahovala kvalitu obuvníckych veľmocí a bola určená takmer výhradne pre potreby domáceho trhu.

Československý obuvnícky priemysel dosiahol svoj kapacitný vrchol v roku 1985, kedy bolo vyrobených 131 miliónov párov obuvi. V nasledujúcich rokoch výroba začala mierne klesať. Tento pokles bol spôsobený zníženým záujmom o československú obuv v štátoch západnej Európy a Severnej Ameriky, ale rovnako poklesol dopyt aj za strany štátov tzv. východného bloku. Nepriaznivá obchodná bilancia viedla k obmedzeniu dovozu kvalitných materiálov z krajín západnej Európy, čo malo spätne negatívny dopad na kvalitu produkcie a opätovné znižovanie konkurencieschopnosti vyrábanej obuvi¹⁰⁸. Aj napriek nepriaznivému trendu v odvetví obuvnícky priemysel i naďalej patrí medzi významné odvetvia

---

¹⁰⁶ VRÁŽEL Miloslav. Obuvnícký průmysl v USA bojuje o svoji záchranu. *Kožařství*. Praha. 1987, s. 207.

¹⁰⁷ HÁLEK Zdeněk. Předpokládané vývojové trendy ve světovém kožařském průmysle. *Kožařství*. Praha. 1983, s. 91.

¹⁰⁸ VAŇEK Miroslav. Do prvního roku 8. pětiletky. *Kožařství*. Praha. 1986, s. 1.

domáceho hospodárstva. Z pohľadu exportu do krajín tzv. západného bloku ostáva obuvnícky priemysel tretím najdôležitejším odvetvím¹⁰⁹.

Počas osemdesiatych rokov prechádzala rovnako aj Československá ekonomika významnými premenami. Už na konci sedemdesiatych rokov došlo k zmene zákona o kooperáciách. Ten umožňoval národným podnikom nadväzovať vo vyššej miere medzinárodnú ekonomickú spoluprácu. Obuvnícke podniky túto príležitosť využili a výrazne narastala obchodná spolupráca medzi politicky spriatelенými štátmi, akými boli napríklad Vietnam, Mongolsko, Kuba alebo Pakistan¹¹⁰. V týchto štátoch boli zriedované koželužne, šijacie dielne, ale aj kompletne obuvnícke závody. Vyrábaný materiál, prípadne aj hotové zvršky obuvi, boli následne transportované do Československa, kde sa z nich vyrábala hotová obuv.

V rámci týchto zmien však došlo k nadväzovaniu spolupráce národných podnikov aj so spoločnosťami sídliaimi v západnej Európe. Táto spolupráca mala priamy dopad na rozvoj dizajnu a inováciu výrobných technológií v jednotlivých národných podnikoch. Pravdepodobne prvou veľkou spolupracou tohto typu bola dohoda podpísaná v roku 1982 medzi spoločnosťou Adidas a národnými podnikmi ZDA a JAS¹¹¹. Podľa dohody uvedené národné podniky vyrábali obuv spomenutej značky v objemoch dosahujúcich úroveň desaťtisíc párov obuvi denne. Spoločnosť Adidas zabezpečovala dodávky materiálov, polotovarov, strojového vybavenia i technologického know-how potrebného k produkcii obuvi¹¹². V nasledujúcich rokoch bola podobná medzinárodná spolupráca rozširovaná aj do ďalších národných podnikov. Národný podnik Svit vyrábala obuv značiek Killtec, Pony alebo Converse. V podniku ZDA sa popri

---

¹⁰⁹ Priority československého hospodárství a průmyslového designu. *Průmyslový design: odborný časopis pro celostátní rozvoj průmyslového designu*. Praha: Institut průmyslového designu. 1984, č.12, obálka č.2. ISSN 0139-858x.

¹¹⁰ SURMA Jaroslav. Přímé vztahy a výrobní kooperace se zahraničím. *Kožařství*. Praha. 1989, s. 151.

¹¹¹ Rok 1954: Nové typy topánok pre pracujúcich. In: *Vtedy* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://www.vtedy.sk/partizanske-zda-topanky-nove>

¹¹² Rozhovor s Guy Kuhnom, Partizánské, 18. 2. 2013.

obuvi značky Adidas vyrábala aj obuv značiek Puma, Converse, Catterpillar¹¹³. Národný podnik JAS vyrábala obuv značky Adidas a Head¹¹⁴.

Vďaka týmto spoluprácam došlo k významnej modernizácii obuvníckych závodov z pohľadu technického vybavenie a zároveň mali možnosť domáci odborníci sa zoznámiť s týmito pokrokovými technológiami. Konkrétne možno spomenúť technológiu od spoločnosti Falang (technológia prišívania podošvy k vrchu obuvi), ktorú spoločnosť Adidas zaviedla v podniku ZDA a ktorá bola v druhej polovici osemdesiatych rokov použitá aj na vlastnom rade basketbalovej obuvi Tempo. Druhým príkladom je technológia priameho nástreku polyuretánových podošiev, ktorou sa pôvodne v národnom podniku Svit vyrábala obuv značky Killtec a neskôr sa na tomto zariadení začala vyrábať tenisový rad obuvi Prestige¹¹⁵.

Rast záujmu o športovú obuv je evidentný aj z pohľadu ponuky obuvi pre domáci trh. Tento typ obuvi je obľúbený obzvlášť u mladej generácie, pričom tento trend s istým oneskorením kopíruje vývoj v USA a v štátoch západných Európe. V Československu rastie ponuka účelovej športovej obuvi, ale zároveň sa aj jednotlivé športové prvky stále častejšie objavujú v kolekcii vychádzkovej obuvi. Najvýznamnejším výrobcom športovej obuvi v Československu je i naďalej národný podnik Botana, avšak vďaka zavádzaniu spomenutých výrobných liniek aj ďalšie národné podniky zvyšujú produkciu športovej obuvi pod vlastnou značkou.

---

¹¹³ Rok 1954: Nové typy topánok pre pracujúcich. In: *Vtedy* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://www.vtedy.sk/partizanske-zda-topanky-nove>

¹¹⁴ Rozhovor s Guy Kuhnom, Partizánské, 18. 2. 2013.

¹¹⁵ *Design kolekce sportovní/vychádzkové obuvi pro firmu Moleda, a.s. Zlín, 2009.* Bakalárska práca. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Doc. ak. soch. Jan Zamazal.

Obrázok 51: Pánska vychádzková obuv mokasínového strihu, Snaha Brno, 80. roky © archív autora, č.338

Obrázok 52: Dámska spoločenská obuv ocenená Zlatou Fatimou na TMM, ZDA, 1981 © archív autora, č. 074

Obrázok 53: Športová obuv – Prestige, autor dizajnu Ladislav Petrák, Svit, druhá polovica 80. rokov © archív autora, č.481

Dominantnú pozíciu pri vývoji a výrobe obuvi si stále drží najväčší národný podnik - Svit. Tu sídliace návrhové oddelenie bolo rozdelené do troch samostatných oddelení, z ktorých každé bolo vedené skúseným odborníkom s dlhoročnými skúsenosťami. František Lečík bol vedúcim dámskeho oddelenia, Jaroslav Cekota viedol pánske oddelenie a Alena Viktorinová viedla oddelenie textilnej a plastovej obuvi¹¹⁶.

V národnom podniku ZDA Partizánske bolo návrhové oddelenie podobne delené do troch samostatných skupín. Vedúce funkcie zastávali Alojz Kumičik na úseku dámskej obuvi, Ľudovít Schaffer na oddelení pánskej obuvi a Bohumil Kerek viedol úsek textilnej a gumovej obuvi. Vedúci pracovníci zodpovedali za prípravu návrhových plánov a rozdeľovali prácu medzi jednotlivých návrhárov. V niektorých prípadoch však aj sami naďalej predkladali vlastné návrhy do jednotlivých kolekcí obuvi. V prípade podnikov ZGK, Botana, Sázavan a JAS tu bolo z pohľadu množstva i z pohľadu používaných technológií výrobné portfólio výrazne užšie. Aj z toho dôvodu už v týchto podnikoch nebolo vývojové oddelenie delené na jednotlivé skupiny.

Celkový počet návrhárov a modelárov obuvi pracujúcich vo všetkých šiestich národných podnikoch sa počas výskumu nepodarilo presne určiť. Avšak vychádzajúc z čiastkových informácií a svedeckých výpovedí sa dá predpokladať, že v osemdesiatych rokoch v Československu celkovo pracovalo približne sto profesionálov vo funkciách návrhár alebo modelár obuvi.

Celonárodná ponuková kolekcia obuvi pozostávala z 3 až 4 tisícov modelov obuvi, ktorá je štandardne predkladaná v dvoch sezónach jar-leto a jeseň-zima.¹¹⁷ V roku 1986 je nariadením zrušená kolekcia Luxus a namiesto nej sa presadzuje nová kategória obuvi, takzvaný Výrobok mimoriadnej kvality. Etikety s týmto označením sa bežne objavujú obzvlášť na dámskej vychádzkovej a spoločenskej obuvi. Toto označenie malo zákazníka upozorniť na spravidla vyššiu estetickú a kvalitatívnu hodnotu výrobku¹¹⁸. V roku 1987 dochádza k opätovnému

---

¹¹⁶ Boty, botky, botičky. *Průmyslový design: odborný časopis pro celostátní rozvoj průmyslového designu*. Praha: Institut průmyslového designu. 1982, č.4, s.21. ISSN 0139-858x.

¹¹⁷ VRÁŽEL Miloslav. Vědeckotechnická revoluce v našich podmínkách (II). *Kožařství*. Praha. 1980, s. 144.

¹¹⁸ STRNAD Miroslav. Deset let sdruženého socialistického závazku mezi výrobcí obuvi a obchodem. *Kožařství*. Praha. 1986, s. 181.

zrušení štvrtročného predkladacieho cyklu pre módne typy obuvi¹¹⁹ a všetka obuv je predkladaná v dvoch sezónnych kolekciách.

Medzi významné medzinárodné ocenenia tejto dekády patria dve zlaté medaile z medzinárodného veľtrhu v Lipsku z roku 1983. V oboch prípadoch bolo toto ocenenie udelené za dizajn dámskej vychádzkovej obuvi z produkcie národného podniku Svit. Autorkami ocenených modelov boli Věra Hurtová a Dagmer Mertová.

Medzi ďalšie ocenené modely, ktoré sa vyznačovali jedinečným prevedením patrili aj nový druh skeletovej hokejovej obuvi značky Botas, ktorý získal ocenenie CID v roku 1981, alebo nový typ skeletovej lyžiarskej obuvi, ktorý získal rovnaké ocenenie o rok neskôr. V oboch prípadoch bol autorom dizajnu Marcel Scheinpflug. Medzi ďalšími ocenenými novinkami v segmente športovej obuvi boli napríklad tenisová obuv Prestige (1986, Ladislav Petrák, Svit), basketbalovej obuvi Tempo (1989, Jozef Blaško, ZDA) alebo bežeckej obuvi Marathon (1985, ZDA). Zo zimnej vychádzkovej obuvi to boli modely Wega (Ladislav Petrák, 1983, Svit), Gerlach (1980, ZDA) alebo Snow-jogging (1983, ZDA).

V kategórii vychádzkovej obuvi už štandardne dominoval národný podnik Svit, kde medzi pravidelne oceňovaných návrhárov patrili František Lečík, Jaroslav Valtr, Jroslav Rokos. Zo žien to boli hlavne Dagmar Mertová, Alena Viktorinova, alebo Zora Konečná. V národnom podniku ZDA to boli autori Kvetoslav Bradáč, Viktor Mikuláš, Ciro Filip, Imrich Šuška alebo Karla Borůvková. V podniku ZGK to boli František Svoboda, František Hrouda, Pavel Roupec, Zdena Zýková a Jana Vrbová. Za podnik Sázavan to boli Jan Foltýn, Drahomíra Veletová, Božena Pjerová a Alena Macků. Produkty značky Botas pochádzali od autorov Marcela Scheinpfluga, Milana Mlynařa a Františka Janoša. A za národný podnik JAS to boli Milan Guth, Jozef Kutný, Pavol Novák alebo Zuzana Klárová.

---

¹¹⁹ Autor neuvedený. Ukázky výrobků mimořádné kvality. *Kožařství*. 1987, č. 12.

5.3 Dizajnéri obuvi

Za všetkými predstavenými modelmi obuvi vždy stáli jednotlivci, prípadne malé skupiny návrhárov a návrhárok, ktorí na základe predložených zadaní, technologických, materiálových a ekonomických možností daného podniku a na základe vlastného vkusu a estetického cítenia pravidelne predkladali kolekcie obuvi pre nadchádzajúce sezóny. Viacero z nich už bolo v predošlých kapitolách textu predstavených, rovnako ako ich tvorba. Či už v kapitole 5.1, ktorá sa venuje histórii jednotlivých národných podnikov, prípadne v kapitole 5.2, ktorá si všíma vývoj dizajnu z pohľadu časového sledu.

František Lečík - Svit

Patrí medzi najvýznamnejších návrhárov dámskej obuvi v národnom podniku Svit. V rokoch 1953 až 1958 absolvoval štúdium na Letecko-technickom učilišti v Liptovskom Mikuláši. V roku 1959 nastúpil do národného podniku Svit ako robotník a popri zamestnaní študoval na Kožiarskej priemyslovke v Uherskom Hradišti. V roku 1964 prechádza do technickej modelárne, kde pracuje ako modelár obuvi. Významným kariérom posunom bolo štúdium na prestížnej talianskej dizajnárskej škole Ars Sutoria, kam bol vyslaný v roku 1969. Po návrate pôsobil ako návrhár a následne ako vedúci pracovník dámskeho návrhového oddelenia v národnom podniku Svit. Od roku 1991 pôsobil v súkromnej sfére, vyučoval na Univerzite Tomáše Bati a je aj autorom skript Obuvnícke modelárstvo (3 diely).

Počas svojej kariéry získal množstvo ocenení na domácich aj zahraničných výstavách. Najstaršie dohľadané ocenenie pochádza z roku 1971.

Obrázok 54: Návrhár F. Lečík a dva ocenené modely z LVT 1979, výroba Svit ©
Kožařsví, 1979

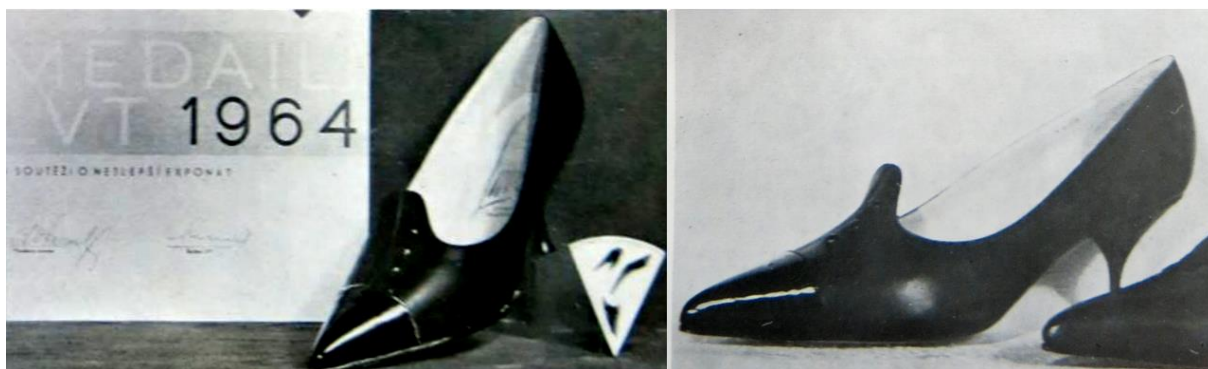
*Obrázok 55: Tri ocenené návrhy z TMM 1981, návrh F. Lečík, výroba Svit ©
Reklamný materiál Svit, 1981*

Alojz Kumičik - ZDA

Patrí medzi najvýznamnejších návrhárov obuvi v národnom podniku ZDA Partizánske. V roku 1944 nastúpil do Baťovej školy práce v Baťovanoch (neskôr Partizánske), odkiaľ bol o dva roky neskôr presunutý do Zlína. Po skočení štúdia v roku 1948 nastúpil do znárodneného podniku Baťa v Zlíne (neskôr Svit), kde sa zdokonaľoval v oblasti navrhovania a modelovania obuvi pod vedením skúsených odborníkov. V roku 1949 sa presúva do ZDA Partizánske, kde pôsobí počas celej doby existencie podniku. Na začiatku kariéry pracoval na pozícii návrhár a modelár obuvi, neskôr ako vedúci pracovník dámskeho návrhového oddelenia. V 90. rokoch prechádza do súkromnej sféry, kde pôsobí až do roku 2000.

Počas svojej kariéry získal množstvo ocenení. Významná bolo jeho účasť na výstave Expo Montreal v roku 1967. Počas príprav na výstavu bolo komisii predložených celkovo 430 modelov obuvi, z ktorých bolo iba desať odprezentovaných na výstave. Tri z týchto vybraných modelov navrhol práve Alojz Kumičik.

Autor si osobne veľmi cení zlatú medailu z LVT 1964. Išlo o prvé významné ocenenie pre ZDA získané v konkurencii návrhárov zo Svitú. Ako uviedol v rozhovore, bol to významný signál potvrdzujúci postupnú decentralizáciu vývoja obuvi zo Svitú do jednotlivých národných podnikov.

Obrázok 56: Ocenená obuvi z LVT v rok 1964, návrhár A. Kumičik, výrobca ZDA © archív redakcie Tempo, Partizánske

Obrázok 57: Alojz Kumičik a jeho prijaté návrhy pre Expo 1967 © archív Alojz Kumičik

Ladislav Petrák – Svit

Najčastejšie spomínaným návrhárom textilnej a športovej obuvi v národnom podniku Svit je Ladislav Petrák. Jeho meno sa uvádza pri známých a rozšírených modeloch obuvi akými sú Prestige, Wega, Azimut a iné. Za svoju prácu získal množstvo ocenení.

Najstaršie dohľadane ocenenie je z roku 1978. Ide o dámsku športovo-vychádzkovú obuv, za ktorú mu bolo udelené ocenenie na prestížnom medzinárodnom veľtrhu v Lipsku (NDR). O rok neskôr bola na LVT ocenená obuv Azimut, určená na orientačný beh. Medzi jeho najznámejšie autorské počiny patrí športová rada Prestige, ktorá bola vyvíjaná v národnom podniku Svit od roku 1984. Pôvodne na vývoji pracoval spolu s Františkom Šnajderom a obuv bola určená pre nemeckú spoločnosť Killtec. Postupne sa táto obuv dostáva aj na domáci trh a bolo vytvorených množstvo strihových variácií.

Obrázok 58: Návrhár L. Petrák pri práci © Kožařství, 1971

Obrázok 59: obuv Azimut, návrh L. Petrák, výroba Svit © Orienteering-history [online]. Dostupné z: http://www.orienteeing-history.info/foto_boty/azimut1978.jpg

Obrázok 60: obuv Prestige, návrh L. Petrák, výroba Svit, 1985 © archív autora č.481

Obrázok 61: obuv Wega, návrh L. Petrák, výroba Svit, 80. roky © archív autora č.209

Marcel Schinplflug - Botana

Patrí medzi najvýznamnejších návrhárom a vývojárom obuvi značky Botas. Stál pri transformácii výrobného zamerania podniku na športovú obuv a množstvo modelov obuvi nesie jeho rukopis. Za dizajn i inovácie získal viacero významných ocenení na domácich aj zahraničných výstavách.

Obrázok 62: Pánske obuv ocenená CID 1967, návrh M. Schimpflug, výrobca Botana © Kožařství 1967

Obrázok 63: Hokejová obuv, návrh M. Schimpflug, výroba Botana © Kožařství 1981

Obrázok 64: Lyžiarska obuv ocenená CID 1981, návrh M. Schimpflug, výroba Botana © Kožařství 1982

Dagmar Mertová – Svit

Ako dcéra politického väzňa nebola prijatá na Umelecko-priemyselnú školu v Uherskom Hradišti. Následne nastúpila na Strednú priemyslovú školu kožiarsku v Gottwaldove, kde prejavila zručnosť v modelovaní a navrhovaní obuvi. Po ukončení štúdia v roku 1964 nastúpila na oddelenie modelárne v národnom podniku Svit. Počas svojej kariéry sa špecializovala na dizajn dámskej obuvi. Za svoju prácu získala viacero významných ocenení vrátane zlatej medaile z Lipska, ocenenia CID a iné.

Obrázok 65: Dagmar Mertová pri práci © Kožařství 1972

Obrázok 66: Dva ocenené návrhy z TMM 1981, návrh D. Mertová, výroba Svit © Reklamný materiál Svit, 1981

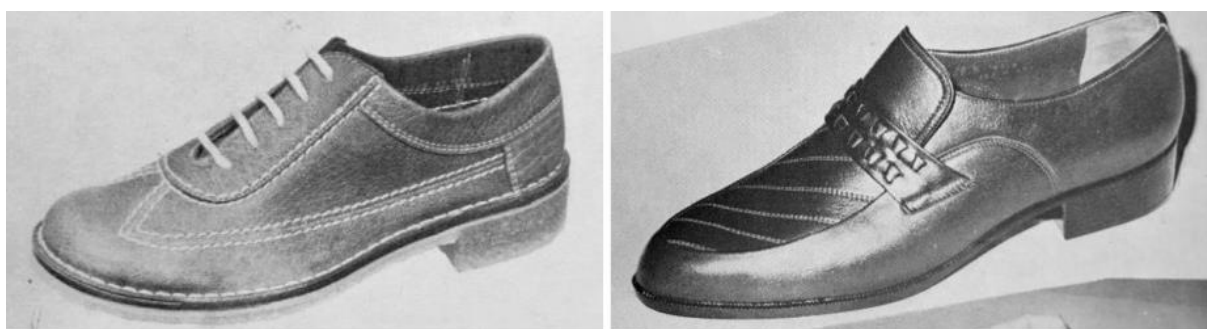
Obrázok 67: Dámska členková obuv ocenená CID 1982, návrh D. Mertová, výrobca Svit © Kožařství, 1982

Obrázok 68: Dámska sandálová obuv ocenená zlatou medailou v Lipsku 1983, návrh D. Mertová, výrobca Svit © Kožařství, 1983

Obrázok 69: Dámska obuv lodičkového strihu ocenená CID 1986, návrh D. Mertová, výroba Svit © Kožařství, 1983

Ludmila Krajčová - Svit

V roku 1953 nastúpila na Strednú priemyslovú školu kožiarsku v Gottwaldove. Po ukončení štúdia v roku 1956 začala pracovať ako modelárka dámskej obuvi v národnom podniku Svit. Začiatkom 70. rokov absolvovala dvojročné pomaturitné štúdium na Umelecko-priemyslovej škole v Uherskom Hradišti so zameraním na navrhovanie obuvi. Po roku 1976 následne prešla do návrhového oddelenia, kde sa venovala dizajnu pánskej a detskej obuvi. Na tejto pozícii pracovala až do roku 1997. Počas svojej práce získala viacero ocenení.

Obrázok 70: pánska vychádzková obuv ocenená BVV 1982, návrh L. Krajčová, výroba Svit © Kožařství, 1983

Obrázok 71: pánska spoločenská obuv ocenená BVV 1982, návrh L. Krajčová, výroba Svit © Kožařství, 1983

Jaroslav Valtr - Svit

Významný návrhár pôsobiaci v národnom podniku Svit. Na štúdium nastúpil v roku 1936. Po jeho ukončení začal pracovať na oddelení obuvníckej modelárne, kde sa zaučal pod vedením Vojtěcha Melínka. V národnom podniku Svit pôsobil až do roku 1992, kedy odišiel do dôchodku.

Obrázok 72: vychádzková obuv ocenená CID 1984, návrh J. Valtr © Kožařství, 1984

Obrázok 73: zimná vychádzková obuv ocenená CID 1984, návrh J. Valtr © Kožařství, 1984

Ludovít Schaffer

Ludovít Schaffer pracoval v sedemdesiatych rokoch ako návrhár dámskej obuvi v národnom podniku ZDA Partizánske. V osemdesiatych rokoch pôsobil na pozícii vedúceho pracovníka pánskej modelárne.

Obrázok 74: Dva modely dámskej obuvi ocenené CID 1974, návrh L. Schaffer, výrobca ZDA © Kožařství 1974

5.4 Vytváranie zbierky obuvi¹²⁰

Za účelom realizácie samotného výskumu bolo zvolených viacero výskumných metód od štúdia dobovej literatúry, cez vedenie sérií interview, až po samotný objektový výskum. Objektovo orientovaný výskum ako metodologický nástroj je dnes najčastejšie využívaný kurátormi múzejných zbierok a historikmi rôznych zameraní. Umožňuje bádateľovi prístup k dôležitým zdrojom informácií o kvalite, funkčnosti a estetickej úrovni objektu, ktorou je v tomto prípade priemyselne vyrábaná obuv.

Na začiatku výskumu boli určené dva odlišné spôsoby prístupu k dochovanej obuvi. Tým prvým je objektový výskum opierajúci sa o fondy obuvi umiestnenej v depozitároch existujúcich múzeí na území Českej republiky a Slovenska. Tým druhým zvoleným prístupom bolo vytvorenie vlastného zbierkového fondu. Oba predstavené spôsoby majú svoje výhody i obmedzenia, a preto bolo pre výskum vhodné využiť obe formy.

Pri realizácii výskumu bola prvoradá pozornosť upriamená na existujúce fondy obuvi. V súčasnej dobe sú na území Českej republiky a Slovenska tri múzeá, ktoré vo svojich stálych expozíciách predstavujú obuv vyrábanú v povojnovom Československu. Najznámejšia obuvnícka expozícia sa nachádza v Baťovom inštitúte 14-15 v Zlíne. Pod názvom "Princíp Baťa" tu je predstavený prierez vývoja tejto obuvníckej firmy. Časť expozície sa dotýka aj obdobia znárodnenia Baťových závodov na území Československa a vzniku národného podniku Svit.

Druhá významná expozícia sa nachádza v Městském muzeu ve Skutči a predstavuje vývoj národného podniku Botana, ktorý vyrába obuv značky Botas. Značná časť expozície zachytáva práve povojnové obdobie, kedy sa spoločnosť začala špecializovať na športovú obuv. Treťou expozíciou je pomerne malá výstava novootvoreného Múzea mesta Partizánske na Slovensku. Toto múzeum predstavuje ukážky produkcie obuvi vyrábanej v ZDA Partizánske. Zbierkovým fondom obuvi vyrábanej v Československu disponujú aj ďalšie múzeá, ale tieto nie sú vo väčšom rozsahu súčasťou stálych expozícií, a tak k nim má verejnosť

---

¹²⁰ *Nesledujúci text vychádza z článku „Shoeast – vytváranie zbierky obuvi Made in Czechoslovakia“¹²⁰, ktorý bol publikovaný v elektronickom zborníku OBUV V HISTORII 2014. Oproti originálu bol tento text upravený tak, aby lepšie zapadal do kontextu dizertačnej práce a zároveň boli niektoré uvedené informácie aktualizované.*

iba obmedzený prístup. Do tejto kategórie patria napríklad Uměleckoprůmyslové muzeum v Prahe, Národní muzeum v Prahe a ďalšie.

Návšteva stálych expozícií a možnosť bádania v niektorých z uvedených inštitúcií mi poskytla základný obraz o produkcii obuvi v národných podnikoch v Československu. Z podstaty ochrany archivovaných exponátov, ako aj z dôvodov časových, je však podrobné skúmanie týchto exponátov značne problematické. Tento prvotný prieskum však zároveň poukázal na skutočnosť, že spomenuté inštitúcie majú vo svojich fondoch prednostne zastúpenú obuv regionálnej produkcie. Toto zameranie jednotlivých zbierok je samozrejme opodstatnené a správne, ale z pohľadu cieľov doktorandského výskumu takto vznikli medzery v zastúpení exponátov niektorých významných výrobných podnikov. Konkrétne ide napríklad o závody BOPO (Třebíč), Sázavan (Zruč nad Sázavou), JAS (Bardejov), alebo aj jednotlivé výrobné družstvá ako Svedrup, Snaha Brno, Snaha Jihlava, Obuna, Podtatran, Športvýroba a ďalšie.

Absencia produkcie niektorých závodov a výrobných družstiev bola jedným z hlavných motivačných činiteľov, ktoré stáli za vytvorením vlastnej zbierky, na ktorej tvorbe sa veľmi aktívne spolupodielala kolegyňa Magdaléna Trčálková. Vytváraná zbierka je zameraná na celkovú priemyselnú produkciu obuvi v Československu vyrábanú v rokoch 1945 až 1989. Druhým významným podnetom vedúcim k vytvoreniu vlastnej zbierky boli obmedzenia súvisiace s narábaním s múzejnými fondmi. Išlo napríklad o (pochopiteľné) obmedzenia pri zapožičaní obuvi za účelom fotografovania, realizácie výstavy a podobne. V prípade vlastnej zbierky spomenuté obmedzenia odpadajú a bádateľ má možnosť exponáty voľne skúmať a aj verejne vystavovať.

S vytváraním vlastnej zbierky sme začali v januári 2013. Dnes zbierka obsahuje viac než päťsto unikátnych modelov obuvi. V zbierke je zastúpená obuv zo všetkých šiestich národných podnikov, ako aj väčšina významných výrobných družstiev. Povedľa obuvi sa v zbierke nachádza aj väčšie množstvo propagačných predmetov, akými sú katalógy obuvi, obalový materiál, igelitové tašky, reklamné plagáty, odznaky a ďalšie predmety.

Evidované exponáty boli získavané nákupom cez kamenné obchody a online obchody. Cena získaných exponátov sa zvyčajne pohybuje v rozmedzí od tridsať do tristo Kč. Druhým spôsobom získavania exponátov do zbierky je forma daru od dobrovoľných prispievateľov. Výhodou darovanej obuvi je popri minimalizovaní finančných nákladov aj skutočnosť, že sami darcovia si často pamätajú, kedy a za akým účelom bola obuv zakúpená, alebo aj osobitý príbeh, ktorý sa k danej obuvi viaže. Práve takýto príbeh je dôležitý k pochopeniu a správne zaradeniu exponátu. Medzi častejšie uvádzané spomienky a osobné

skúseností patria napríklad osobné kladné hodnotenie kvality a životnosti týchto výrobkov, niektorí pamätníci si cenili komfort, ale taktiež si viacerí spomenuli na komplikácie spojené s obstarávaním daného páru obuvi v obchode.

Pri evidovaní a katalogizovaní obuvi sme sa inšpirovali evidenčným systémom používaným v múzeách. Získané exponáty najskôr čistíme a následne opatríme evidenčným číslom. Pre prehľadnú evidenciu bol vytvorený elektronický register. Popri evidenčnom čísle zápis obsahuje ďalšie údaje ako fotografiu obuvi, názov výrobcu, dátáciu, popis exponátu, dátum a spôsob získania a ďalšie informácie.

Z pohľadu správneho zaevidovania exponátu sú kľúčové hlavne dva údaje. Tým prvým je názov výrobcu a tým druhým dátácia, teda kedy bola obuv vyrobená. Názov výrobcu je na dochovanej obuvi pomerne často čitateľne zobrazený. Vyplýva to aj zo skutočnosti, že od roku 1953 platila v Československu povinnosť označovať výrobky priemyselnou značkou. V prípade obuvi bývala táto značka aplikovaná na vnútornú alebo vonkajšiu časť obuvi. Naproti tomu identifikovanie roku výroby už nie je také jednoznačné. V tomto prípade tu je viacero vodítok, vďaka ktorým je možné určiť dobu výroby. Jedným z nich je kódové značenie výrobku, ktoré spravidla predstavuje séria numerických a abecedných znakov. V tomto prípade taktiež išlo o povinné označovanie vyrobenej obuvi, ktoré predpisovala príslušná štátna norma. Kód uvádzal údaje ako veľkostné číslo obuvi, kódové označenie výrobného závodu, ale aj dátum výroby. Problémom pri tomto označovaní je skutočnosť, že tento kód býval značený malým písmom a počas nosenia obuvi dochádzalo k jeho poškodeniu. V prípade správneho analyzovania kódu vzniká druhý problém. Samotný rok výroby bol uvádzaný iba jednociferným údajom, teda posledným číslom príslušného roku. Preto tento údaj slúži iba ako vodítko pri ďalšom bádani vo výrobných katalógoch, odborných časopisoch, prípadne v ďalších zdrojoch.

Pri evidovaní obuvi sa snažíme určiť aj autora daného priemyselného dizajnu. Tu je však nutné priznať, že v tejto činnosti máme nízku úspešnosť a to hlavne pre nedostatok informácií. Postaveniu návrhára obuvi v prostredí národných podnikov nebol prikladaný taký význam a vážnosť, ako to je vidieť dnes v niektorých firmách. Odborné periodiká, ako napríklad *Kožařství* alebo *Průmyslový design*, pravidelne prinášali informácie o ocenených návrhoch obuvi na domácich aj zahraničných výstavách. Avšak pre bežnú verejnosť ostávala táto informácia, až na malé výnimky, nedostupnou.

fotografia	inv.č.	výrobca	datácia obuvi	popis	uvedená cena	nadobudnutie	dátum	razenie	poznámka
	201	OKRESNÍ PODNIK TŘEBÍČ (MH?)	80. roky	dámska vychádzková obuv, nazúvak, vrch barex, podošva klinová styropórová, stav nosená, pár	100 Kčs	nákup Second Hand / 30 Kč	07.2014	1 90 2160 205 H21 1/2	
	202	ZDA	80. roky, prvá polovica	dámska vychádzková obuv, vrch useň, podošva krepa, etiketa módna novinka, stav záporná, pár	230 Kčs	nákup / 80kč	07.2014	250 F 771794 62237138 38	
	203	BOPO	1985 /katalóg	dámska spoločenská obuv, vrch useň, podošva obolit, podpätkok 3cm obalovaný, stav nosená poškodená, pár	100 Kčs	dar, pani Lečíková, Zlín	07.2014	??? 05 219	výstava BFW
	204	ČSSR	80. roky, prvá polovica	dámska vychádzková obuv, mokasínový strih, vrch useň nepodšitý, podošva krepa, stav nosená, pár	390 Kčs	nákup Second Hand / 30 Kč	07.2014	neuveďené	výstava BFW
	205	ZDA	1978	dámska spoločenská obuv, vrch useň, podošva obolit, podpätkok obalovaný 85mm, stav nosená zachovaná, pár	135 Kčs	nákup Second Hand / 30 Kč	07.2014	P 252 7356 11 25 G	
	206	ČSSR	70. roky	dámska vychádzková obuv, derbový strih, vrch useň, podošva styropór, stav nosená, pár	N/A	N/A	12/2013	271765 G 25 1/2 4205 34 187	
	207	ZDA	80. roky	pánska vychádzková obuv, derbový strih - falošná mokasína, vrch barex, podošva styropór, ozdoba sietotlač plus šitie, stav nová, pár	150 Kčs	dar, Eva Klabalová, Zlín	12/2013	265 H 27 1/2, 700741, 7 5223 0429, 106	
	208	ZDA	70. roky	ľahká športová obuv, vrch textil (sege+keper), podošva lisovaná, stav nová, pár	45 Kčs	dar, pani Anna Krasová, Bratislava	11/2013	310 H 32, 729327, 767733, 1323, 5351	
	209	Svit, Vega	1985	zimná športová obuv Vega, vrch textil, podšívka filc vyberateľná, podošva gumová, stav poškodený, pól pár	N/A	dar, Peter Mezník, Brno	1/2014	neuveďené	design Ladislav Petrák, ocenenia CID, LVT, BVV...
	210	ZDA	70. roky /katalóg	pánska filcová obuv nízka, vrch filc, podšívka keper, podošva lisovaná, stav zachovaná, pár	22 Kčs	dar, pán Martin, Brezno	1/2014	280EE29, 7 325 2 729, 397 747001	

Obrázok 75: ukážka evidencie zbierky © archív autora

Vytváraná zbierka obuvi slúži popri bádateľskej činnosti aj ako hlavná časť našich výstavných aktivít. Počas rokov 2013 a 2016 sme realizovali osem výstav na území Českej republiky a na Slovensku. Zároveň úzko spolupracujeme so spriaznenými organizáciami a zapožičiavame obuv spriazneným organizáciám. Je nesmierne zaujímavé a aj prínosné pre výskum sledovať reakcie pamätníkov počas realizovaných výstav. Mnohí návštevníci si na jednotlivé modely obuvi živo pamätajú a sú schopní nám podať ďalšie dôležité informácie.

Naším plánom a cieľom na nasledujúce obdobie je i naďalej pokračovať v rozširovaní zbierky. Zároveň sa snažíme získať potrebné finančné prostriedky na vytvorenie webového portálu, ktorý by umožnil sprístupniť celú zbierku verejnosti. Domnievame sa a veríme, že sprístupnenie tohto dedičstva poslúži ako inšpirácia dnešným dizajnérom, prípadne ako zdroj informácií pre historikov a širokú verejnosť.

5.5 Ikony doby

Kolíčková obuv (50. roky)

Pre predvojnové obdobie bola typická výroba obuvi s flokovanou podrážkou. Jednalo sa o technicky a časovo náročnú technológiu pripevňovania podrážky pomocou drobných drevených klincov. Tento výrobný spôsob bol však v priebehu päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia nahradzovaný lepeným výrobným spôsobom.

Dámska vychádzková obuv (50. roky)

Luxusné prevedenie dámskej vychádzkovej obuvi. Obuv je zaujímavá použitím kvalitných materiálov a veľmi precízneho vyhotovenia, ktoré je napríklad zjavné v použití veľmi jemného stehu. Dá sa predpokladať, že táto obuv bola určená na export, prípadne

bola v malých obmedzených sériách vyrábaná aj pre domáci trh.

Krymky / California (50. roky)

Ide o technológiu výroby, kde vrchový materiál zároveň obaľuje aj podošvu obuvi. Tento výrobný spôsob bol typický obzvlášť pre výrobu dámskej vychádzkovej obuvi. Západný svet pozná tento výrobný spôsob pod označením California. V Československu sa od päťdesiatych rokov minulého storočia presadzuje pomenovanie Krymky.

Dámska poloplatforma (50.roky)

Predná poloplatforma a rovnako aj podpätky sú obalené identickým materiálom, aký je použitý na zvršku obuvi. Obuv je vyrobená kolíčkovým výrobným spôsobom. Značenie na obuvi STK, 54344

Galoše (50. roky)

Ochranný návlek na obuv, ktorý vyrábala spoločnosť Baťa už v medzivojnovom období. Tento model sa bez výrazných zmien vyrábala aj v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia. Obuv bola vyrábaná v národných podnikoch Svit a ZDA.

Trampky (50. roky)

Populárny model športovej textilnej vychádza z konštrukcie obuvi značiek Keds a Converse z medzivojnového obdobia. V priebehu päťdesiatych rokov minulého storočia národné podniky Svit a ZDA zefektívnilo výrobu tejto obuvi, keď obuv začali vyrábať lisovaným výrobným spôsobom. Obuv bola používaná ako univerzálna športová obuv, ale súčasne bola využívaná aj ako ľahká turistická obuv.

1950 Domáca obuv (50. roky)

Celokožená obuv slipového strihu slúžila ako domáca obuv, prípadne aj ako cestovná obuv. Najstarší doložený záznam o výrobe tohto typu obuvi pochádza z ponukového katalógu obuvi z roku 1951. Zvršok aj podošva sú vyrobené z prírodnej usne. Podšívka je textilná.

Gondoly (60. roky)

Typickým vizuálnym prvkom tohto typu obuvi bol podpätko vajíčkového tvaru s predsađeným pätníkom. Obuv bola populárna obzvlášť v šesťdesiatych rokoch minulého storočia. Výrobcom tohto typu obuvi boli národné podniky Svit a ZDA.

Ručne prešívaná obuv (60. roky)

Technológia ručného prišívania podošiev u dámskej obuvi bola pomerne rozšírená v národnom podniku Botana pred tým, než sa v roku 1962 podnik špecializoval na výrobu športovej obuvi. Tento výrobný spôsob bol časovo náročný a aj z toho dôvodu veľká časť výroby smerovala na export do štátov západnej Európy.

Dámske čižmy / kozačky (60. roky)

Kozačky sa stali symbol nefunkčnosti plánovaného hospodárstva a jeho neschopnosti naplniť očakávanie spotrebiteľov. Dostať sa k tomuto typu obuvi obnášalo kus šťastia, prípadne dobré kontakty. Tento typ obuvi sa vyrábala v národných podnikoch Svit a ZDA.

Pánska vychádzková obuv (60. roky)

Ukážka pánskej spoločenskej obuvi vyrobenej v ZDA Bardejov. Jedná sa o veľmi elegantné a čisté vypracovanie. Na výrobu boli použité kvalitné prírodné materiály, podošva je prišívaná. Cena 140 Kčs.

Pánska sandála (60.roky)

K obľúbeným typom pánskej obuvi patrila letná sandála. Vyrábala sa v mnohých strihových materiálových a farebných vyhotoveniach. Verzie z kvalitných prírodných materiálov a ortopedickou stielkou smerovali hlavne do štátov západnej Európy. Pre domáci trh sa obuv vyrábala z tuhších, prípadne syntetických materiálov, a ako podošvový materiál sa používal Styropor. Obuv bola vyrábaná v národných podnikoch Svit a ZDA.

Plátenky (60. roky)

Od šesťdesiatych rokov minulého storočia sa výrazne rozširoval sortiment ľahkej textilnej obuvi s gumovou podošvou. Pravidelne pribúdali nové tvary, nové strihové riešenia. Obuv tohto typu sa vyrábala obzvlášť v národných podnikoch Svit a ZDA.

Cvičky / Jarmilky (60. roky)

Tento typ obuvi bol predstavený v roku 1965 ako súčasť úboru pre cvičencov na Spartakiádu. Neskôr sa stala táto obuv aj súčasťou cvičebného úboru na školách a ďalších telovýchovných organizáciách. Z toho dôvodu je možné tvrdiť, že sa jedná o najvyrábanejšiu športovú obuv v Československu. Obuv vyrábali národné podniky ZDA a Svit.

Textilné kopačky (60. roky)

V polovici šesťdesiatych rokov minulého storočia boli vyvinuté špeciálne lisovacie formy pre ľahkú tréningovú obuv pre futbalistov. Obuv bola značne rozšírená u detí a aj ako voľnočasová športová obuv u dospelých. Zvršok obuvi bol vyrobený z textilu a podošva vrátane štupeľov bola vyrobená z gumeny. Tento typ obuvi sa s drobnými zmenami vyrába dodnes. Obuv vyrábali národné podniky Svit a ZDA.

Kanady (60. roky)

Obuv vyvinutá a určená pre potreby Československej armády. V priebehu desaťročí obuv prešla niekoľkými modifikáciami, avšak celkový charakter ostáva zachovaný. Obuv bola vyrábaná z pevných a trvácnych hovädzích usní, podošva bola gumená. Pre svoju odolnosť si tento typ obuvi získal obľubu aj v radoch prívržencov subkultúr, vrátane trampov, bigbeat'ákov alebo metalistov. Obuv bola vyrábaná v národných podnikoch Svit, ZDA a JAS.

Oválny tvar špičky obuvi (70. roky)

Sedemdesiate roky znamenali koniec módy špicatých a ostrých tvarov obuvi. Do centra pozornosti sa dostáva obuv široká s oválnou špičkou, ktorá poskytuje dostatočný vnútorný priestor a komfort. Rovnako aj podošva sa stáva masívnejšou a opticky viditeľnejšou.

Barexová obuv (70. roky)

Barexová obuv bola uvedená na trh v roku 1973. Pôvodne sa verilo, že tento materiál nahradí prírodnú useň, ale pre nedostatočnú vzdušnosť a svoju tvarovú neprispôsobivosť sa postupne použitie tohto materiálu obmedzilo hlavne na otvorené strihy letnej obuvi.

Polyuretánové podošvy (70.roky)

Výhodou polyuretánových podošiev bola ich nízka hmotnosť a zároveň bolo možné tieto podošvy ľahko dofarbovať. Na druhú stranu tieto podošvy boli pomerne klzké, obzvlášť na mokrom podklade a pri nižších teplotách dochádzalo k ich praskaniu, prípadne k celkovému prelomeniu.

Obuv odlievaná (70. roky)

Novým výrobným spôsobom sa stala obuv odlievaná. Tento výrobný spôsob opäť umožňoval zvyšovať a zefektívňovať proces výroby obuvi. Avšak táto obuv mala takmer nulovú priepustnosť pre vodné pary a z toho dôvodu sa technológia príliš neujala pre vychádzkové a voľnočasové použitie. Tento výrobný spôsob bol zavedený v národných podnikoch Svit a ZDA.

Detská sandála (60. roky)

Typickým a často noseným modelom letnej detskej obuvi bola sandála s jednou kovovou prackou na zapínanie. Vrch obuvi býval najčastejšie vyrábaný z hnedej usne. Podošva bola gumová, prípadne vyrobená zo Styroporu. Táto obuv sa vyrábala v mnohých tvarových variáciách a prechádzala aj do pánskych veľkostí. Tento typ obuvi vyrábali národné podniky Svit a ZDA.

Botasky (70. roky)

Termín Botasky sa v Československu natoľko udomácnil, že sa stal synonymom pre halovú a atletickú športovú obuv všeobecne. Za zrodom tohto fenoménu stálo dominantné postavenie značky Botas v tomto segmente výroby.

Cvičky T (70. roky)

Jedná sa o upravenú verziu cvičiek (Jarmilky) s typickým predĺženým predným pútkom, ktoré zachytáva priečnu pružinku. Tento model sa objavuje v ponukovom katalógu minimálne od roku 1972. Táto obuv taktiež slúžila ako úbor pre cvičencov na spartakiáde a zároveň sa stala aj bežne dostupnou a používanou ľahkou atletickou obuvou na školách a v telovýchovných kluboch. Obuv sa vyrábala v národných podnikoch ZDA a Svit.

Pionierky (70. roky)

Pionierky predstavovali akýsi kvalitatívny i cenový základ turistickej obuvi určenej obzvlášť pre mládež. Zvršok obuvi bol vyrábaný z tvrdých hovädzích usní, ktoré pri dlhších túrach dokázali spôsobiť aj nepríjemné otlaky na nohách. Podošva bola zvyčajne gumová s výrazným dezénom. Obuv vyrábali národné podniky Svit a ZDA.

Pohorky (70. roky)

Pohorky sa používali na náročnejšiu turistiku a na horolezectvo. Išlo o pomerne širokú skupinu výrobkov rôzneho materiálového a strihového prevedenia. Zvršok obuvi bol spravidla kožený s bandážovaným golierom. Podošva bola zvyčajne prišitá, čo zabezpečovalo vyššiu životnosť obuvi v horskom teréne. Obuv vyrábali národné podniky Svit a Botana.

Podtatran (70. roky)

Výborné družstvo Podtatran sa špecializovalo na výrobu ťažkej turistickej obuvi. Obuv sa vyznačovala kvalitným a trvácnyim prevedením. Vrch obuvi, vrátane samotnej podšívky, boli vyrábané z kvalitných prírodných usní. Podošva bola upevňovaná rámovým výrobným spôsobom. To zaručovalo potrebnú pevnosť i vysokú životnosť obuvi aj v náročnom vysokohorskom teréne.

Zimná vychádzková obuv (70. roky)

Zimná vychádzková obuv vyrobená z kombinácií prírodných a syntetických materiálov. Vrch obuvi je textilný z vlasových materiálov pripomínajúcich prírodnú kožušinu. Podošva je gumová. Obuv vyrábala národný podnik Svit.

Dôchodky / Cigánky (70. roky)

Tradičná filcová obuv čiernej farby so zapínaním na zips, ktorú si obľúbila obzvlášť staršia generácia obyvateľstva na vidieku. Obuv sa vyrábala vo viacerých strihových prevedeniach a bola vhodná do chladného suchého počasia. Existovala aj kožené verzia tejto obuvi, ale tá nebola natoľko rozšírená. Obuv vyrábali národné podniky Svit a ZDA.

Dámske korčule (70. roky)

Medzi populárne a rozšírené zimné športy patrilo korčuľovanie. Pod značkou Botas bolo vyrábané veľké množstvo obuvi pre začínajúcich športovcov, rovnako aj pre československých reprezentantov. Ukážka predstavuje bežne dostupný dámsky model.

Dámska lodička (1981)

Model dámskej spoločenskej lodičky, ktorá získala ocenenie na výstave TNM v roku 1981. Na obuvi je zaujímavá veľmi elegantne tvarovaná podošva, ktorá priamo naväzuje na tvar kopyta. Obuv bola vyrobená v ZDA Partizánske.

Pánska mokasína (80. roky)

V ponuke pánskej vychádzkovej obuvi sa objavujú strihy mokasínového typu. Tento komfortný a estetický typ obuvi sa vyrábala v rôznych prevedeniach. Od luxusnejšieho usňového vyhotovenie, až po lacnejšie varianty, kde je samotná mokasína iba naznačená farebnou aplikáciou. Obuv vyrábali národné podniky Svit, ZDA, BOPO a JAS.

Safari, ZDA (1980)

Nárast záujmu o šport a športovú obuv sa prejavuje aj v segmente vychádzkovej obuvi. Mnohé predstavované modely preberajú estetické aj funkčné prvky práve z obuvi športovej. Príkladom môže byť veľmi ľahká a pohodlná obuv Safari z produkcie národného podniku ZDA.

Prestige, Svit (1985)

Obuv Prestige bola vyrábaná od roku 1985 a prešla viacerými dizajnovými úpravami. Na domáce pomery išlo o technologickú novinku priameho nástreku polyuretánovej podošvy na zvršok. Prvé modely boli vyvíjané v spolupráci s nemeckou firmou Killtec. Následne sa pod značkou Svit – Prestige obuv vyrábala aj pre domáci trh. Autorom dizajnu i viacerých jeho variácií je Ladislav Petrák.

Marathon, ZDA (1985)

Bežecká obuv vyvíjaná v spolupráci s poprednými športovcami vrátane Jozefa Pribilince. Obuv sa vyrábala vo viacerých strihových úpravách. Vrch bol zvyčajne vyrábaný z kombinácie textilných, usňových a syntetických materiálov. Podošva bola vyrábaná z vrstveného Styroporu a gumenej podrážky. Výrobca ZDA.

Tempo, ZDA (1989)

Rad športovej obuvi určenej primárne na tenis a basketbal bol predstavená koncom osemdesiatych rokov. Podošva bola viacfarebná a pre vyššiu odolnosť obuvi v prednej i zadnej časti prišívajú ku zvršku. Obuv vyrábala národný podnik ZDA. Autorom dizajnu je Jozef Blaško.

Gerlach, ZDA (1980)

Zimná outdoorová obuv určená pre pobyt v prírode. Spodná časť obuvi je vyrobená zo z vulkanizovanej gummy, na ktorú je prišitý textilný nadstavec spolu s upínacím remeňom a pozdĺžnym zipsom. Podšívka je riešená ako samostatná papuča a je teda vyberateľná, čo umožňovalo ľahšie sušenie a údržbu obuvi. Obuv vyrábala národný podnik ZDA.

Vega, Svit (1983)

Zimná obuv určená na pohyb v meste i v prírode. Obuv mala svoj veľmi typický a nezameniteľný vzhľad. Spodná gumová časť výborne chránila nohu pred vodou a vrchná textilná časť dobre odolávala snehu. Podšívka je riešená samostatne a je vyberateľná, čo uľahčuje jej sušenie a údržbu obuvi. Obuv vyrábala národný podnik Svit. Autorom pôvodného návrhu je Ladislav Petrák.

Concord, ZDA (1985)

Ľahká zimná športovo vychádzková textilná obuv, ktorá sa zapínala na zips spolu s poistným velcro pásikom. Najčastejšie bola obuv dostupná v typickom červenom alebo modrom vyhotovení. Obuv sa vyrábala v širokom výrobnom sortimente a bola určená

mužom, ženám i deťom. Obuv vyrábala národný podnik ZDA.

Artis (80. roky)

Pod značkou Artis bol v Československu vyrábaný široký sortiment športového náradia a vybavenia, vrátane hokejovej obuvi. V tomto segmente sa jednalo prakticky o jedinou dostupnú alternatívu k hokejovej obuvi značky Botas na Československom trhu.

1980 Žabky / Vietnamky (80. roky)

Jednoduchý plastový nazúvak s gumovým pásikom, ktorý obopína priehlavok a je ukončený v prstovej časti obuvi. Tento typ obuvi bol pôvodne do Československa dovážaný z krajín Ázie, od čoho sa pravdepodobne aj zaužíval názov „vietnamky“. V osemdesiatych rokoch sa tento typ obuvi vyrábala v národných podnikoch ZDA a Svit.

6. PRAKTICKÁ ČASŤ

6.1 MODEL EMIL

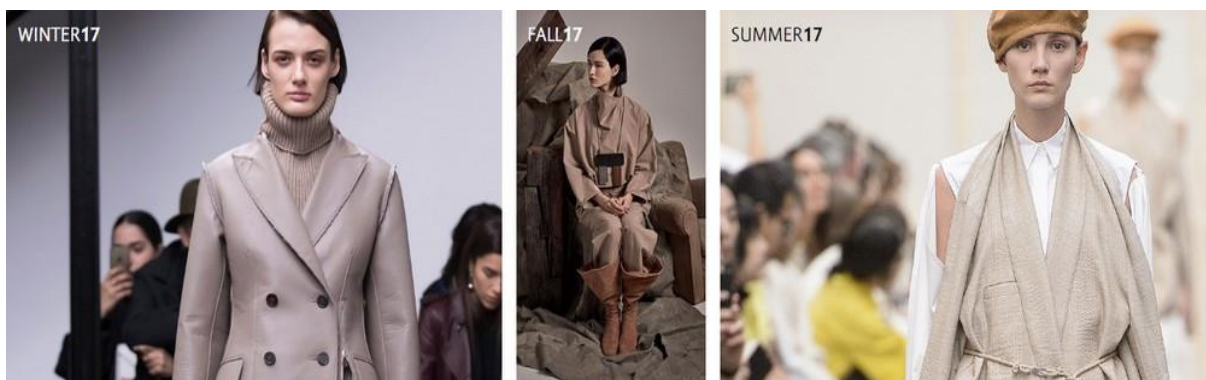
Cieľom spolupráce bolo navrhnuť obuv, ktorá bude rešpektovať aktuálne nastavenú líniu odevov značky Nehera a zároveň bude priamo odkazovať na československú obuvnícku tradíciu.

Po niekoľkých osobných konzultáciách boli predstavené tri modelové línie, z ktorých každá inak reflektovala predložené zadanie. Nasledujúci text bližšie predstavuje vývoj modelu Emil, ktorý typovo vychádza z pôvodne textilnej športovej obuvi vyrábanej v Československu medzi rokmi 1930 až 1950. Obuv bola následne zaradená do výroby pod obchodným názvom Low top seneker a Hi top sneaker.

V čase odovzdávanie práce bol do predaja zaradený aj model obuvi označený Raw cut sneaker, ktorý bol inšpirovaný športovou obuvou Marathon, ale predložená dizertačná práca vývoj tohto modelu bližšie nepopisuje.

6.1.1 Nehera

Spoločnosť Nehera bola založená v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia v Prostějove a zakrátko sa stala jedným z najúspešnejších výrobcov odevov v Československu. Po roku 1945 bola spoločnosť znárodnená a pričlenená do národného podniku OP Prostějov. K obnoveniu značky došlo v roku 2014. Súčasná odevná kolekcia sa vyznačuje naoko jednoduchým, avšak rafinovaným strihovým riešením. Celkový vzhľad kolekcie je veľmi naturálny, ale súčasne mestský a moderný. Od roku 2015 Nehera pravidelne predstavuje svoje kolekcie na prestížnom módnom podujatí Paris Fashion Week.

Obrázok 76: kolekcia Nehera, 2017 © Nehera

6.1.2 Historické pozadie modelu Emil

Model Emil vychádza z predlohy ľahkej bežeckej, prípadne basketbalovej obuvi. Za najstaršieho relevantného predchodcu tejto obuvi sa dajú považovať modely od spoločností Keds a jeho dnes slávnejšieho nasledovníka od spoločnosti Converse. Spomenutá obuv bola predstavená okolo roku 1920 a jej inovácia spočívala v novej technológii výroby gumovej podrážky. Proces výroby sa označoval ako „zavalovaná technológia“. Princíp výroby spočíval v nakladaní jednotlivých kaučukových dielcov podošvy na textilný zvršok. Následné celá obuv bola vložená do špeciálne navrhnutého kotla, kde boli vytvorené podmienky na to, aby v kaučukových dielcoch mohol prebehnúť chemický proces vulkanizácie. Výsledkom toho bola veľmi ľahká a ohybná športová obuv, ktorá si okamžite získala veľkú popularitu v USA.

Obrázok 77: obuv Converse z roku 1917, © <http://converse.com.pe/historia/#>

V bývalom Československu začala s výrobou tohto typu obuvi spoločnosť Baťa v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia. Obuv bola prezentovaná ako univerzálna športová obuv. V päťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia bol tento typ obuvi používaný aj vtedajšími československými vrcholovými športovcami, vrátane legendárneho bežca Emila Zátopka.

Obrázok 78: Emil Zátopek v dobovej obuvi © *Můj trénink a Závodění*, 1955

Obrázok 80: katalóg Baťa - Spring summer 1947 © archív SOAZ, VII/5, propagace, in.č. 946

Obrázok 79: textilná lisovaná obuv, Katalóg dodatok 1957 © archív autora

Začiatkom päťdesiatych rokov obuv prešla zásadnou technologickou premenou. V tomto čase národné podniky Svit a ZDA začali vyrábať tento typ obuvi na modernejšom zariadení, na takzvaných vulkanizačných lisoch. Tým sa výrazne zrýchlila a zjednodušila výroba a počas nasledujúcich dekád pribudlo veľké množstvo tvarových variácií textilných zvrškov a zároveň sa rozširovala aj ponuka podošiev pre túto technológiu.

V priebehu sedemdesiatych a osemdesiatych rokov bol tento typ obuvi veľmi rozšírený a mal široké použitie. Rôzne varianty obuvi sa používali od basketbalu po ľahkú turistiku. Zároveň obuv vo svojej špeciálnej zelenohnedej farebnej kombinácii bola zaradená aj do cvičebného úboru československej armády.

Obrázok 81: basketbalová obuv, výrobca ZDA, okolo roku 1985 © archív autora

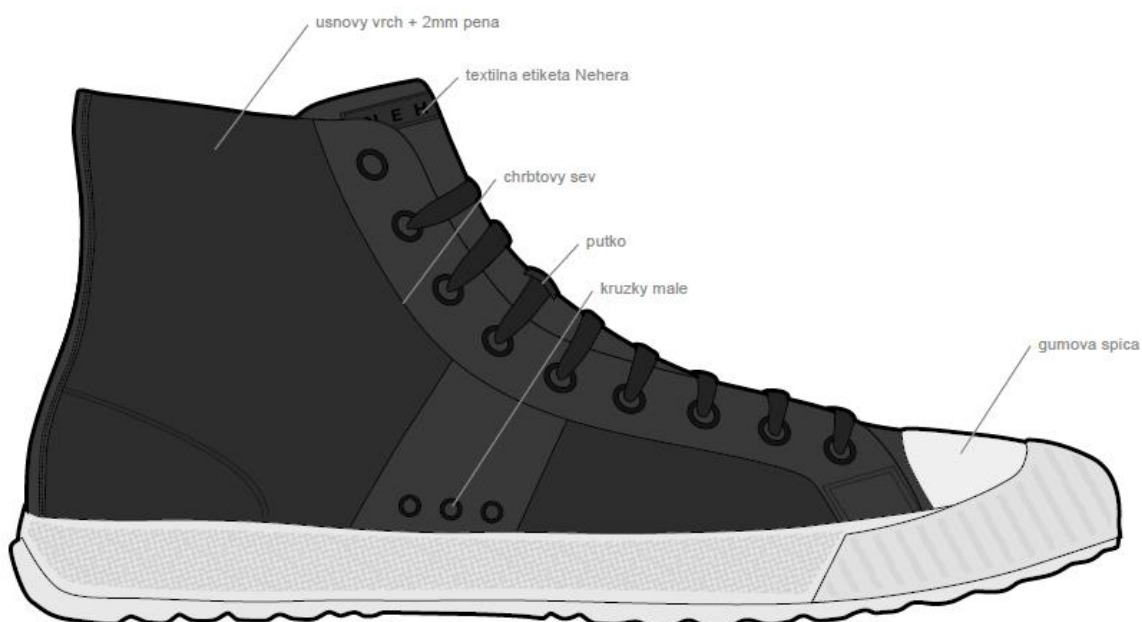
Obrázok 82: obuv československej armády, výrobca Svit, okolo roku 1985 © archív autora

6.1.3 Návrh riešenia

Návrh riešenia sa opiera o pôvodnú výrobnú technológiu zavalovanej obuvi. Dôvodom zvolenia tohto riešenia bola tvarová jedinečnosť takto vyrábanej obuvi so značným a jasne viditeľným vysokým podielom ručnej práce. Odevná kolekcia značky Nehera je určená pre náročného zákazníka. Z toho dôvodu zvýšenie výrobných nákladov spojených so zvolenou technológiou nebolo prekážkou a práve jedinečný vzhľad obuvi a tradícia s ním spojená je dôležitou súčasťou navrhovanej kolekcie obuvi.

Obrázok 83: jeden z prvých návrhov modelu Emil © archív autora

Obrázok 84: neskorší návrh modelu Emil © archív autora

6.1.4 Prototypovanie

Pri vývoji obuvi Emil bola nadviazaná spolupráca s firmou Novesta, ktorá disponuje technológiou umožňujúcou výrobu obuvi zavalovanou technológiou. Prvá verzia prototypu mala za úlohu preveriť vhodnosť zvolenej technológie pre vyvíjanú kolekciu.

Obrázok 85: prvé prototypy modelu Emil © archív autora

Značnou výzvou počas vzorovania bolo použitie prírodných materiálov, ktoré spoločnosť Nehera používa vo svojich odevných kolekciách a ich aplikácia na vyvíjanú obuv. Najväčší problém nastával pri súdržnosti týchto materiálov s kaučukovou podošvou. Problém bol následne prekonaný unikátnym konštrukčným riešením, kde na materiál Sherling bola našívaná vrstva textilného materiálu s nánosom kaučukového filmu, ktorý slúži ako spojovací dielec.

Obrázok 86: ukážka použitia materiálu Sherling © Nehera

Obuv Emil bola vyhotovená vo viacerých materiálových a farebných prevedeniach tak, aby dopĺňala pripravovanú kolekciu odevov Nehera pre sezónu 2017. Popri základnej textilnej verzii bola obuv vyhotovená z materiálov Sherling a Velúr.

kolekcia nehera 2017
 model emil (v.2)
 datum 30 nov 2016
 autor suska

vyrobca kopyto
 sortiment 35-45
 vzor.vel. 39

vrch podsvivka
 podsvivka
 podsvivka
 podsvivka

verzia textil
 textil
 textil
 textil

novesta -
 gumova zavalovana

Obrázok 87: ukážka vývojovej technickej dokumentácie © archív autora

6.1.5 Sériová výroba a uvedenie do predaja

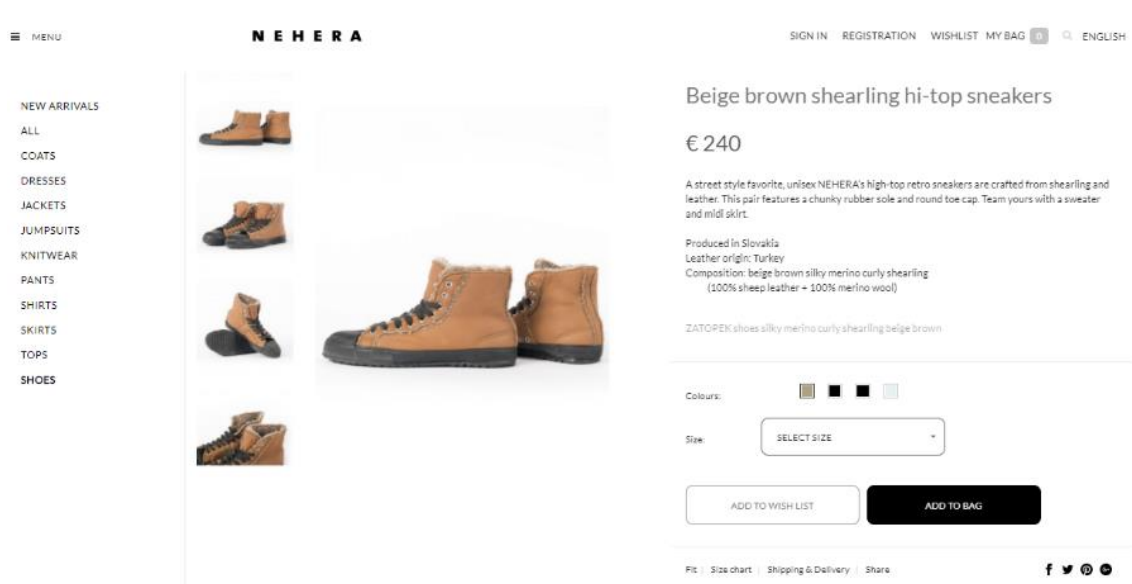
Obuv bola zaradená do zimnej kolekcie Nehera, ktorá bola predstavená obchodníkom a odbornej verejnosti na dvoch módnych prehliadkach:

- Paris Fashion Week 2017, Paríž, Francúzsko
- Prague Fashion Week 2017, Praha, Česká republika

Po úspešnej prezentácii a priaznivých ohlasoch od obchodníkov, bola obuv zaradená do sériovej výroby. V kolekcii AW17 (jeseň – zima 2017) bola obuv vyrábaná v prevedení low top (póltopánka) a hi top (obuv členková) spolu v šiestich materiálových a farebných prevedeniach.

V aktuálnej letnej kolekcii SS18 (jar – leto 2018) je model Low top predstavený v šiestich farebno-materiálových variáciách a model Hi top je ponúkaný v dvoch prevedeniach.

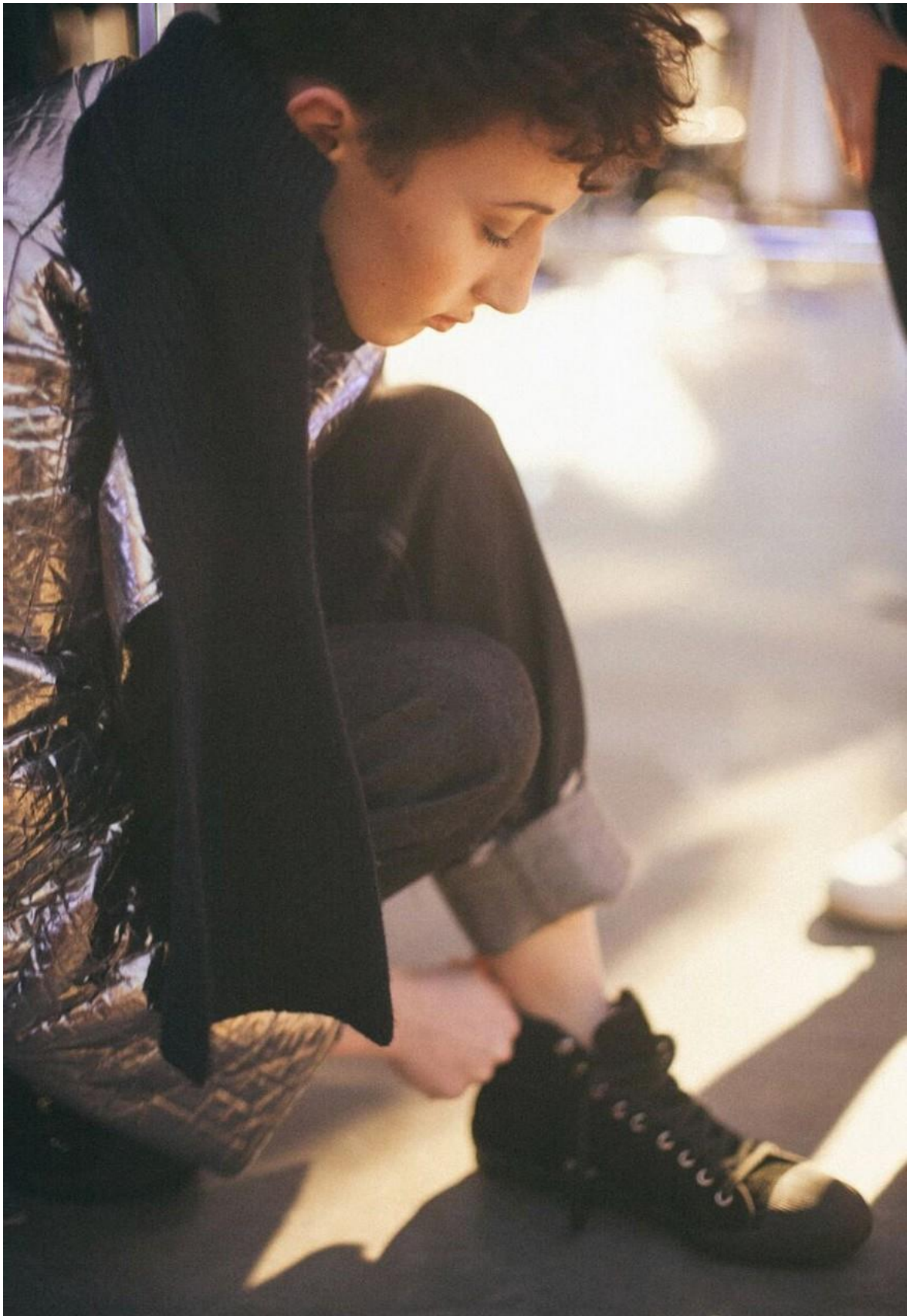
6.1.6 Foto dokumentácia

Obrázok 88: e-shop spoločnosti Nehera, 2018 © Nehera

Obrázok 89: prezentácia Nehera na Mercedes-Benz Prague Fashion Week 2017
© Nehera

Obrázok 90: prezentácia Nehera na Mercedes-Benz Prague Fashion Week 2017
© Nehera

6.2 MODEL MARATHON

Cieľom spolupráce je vyvinúť športovú obuv, ktorá by nadviazala na populárnu bežeckú radu Marathon vyrábanú v národnom podniku ZDA od roku 1984. Dôležitou úlohou pri vývoji tohto modelu je dosiahnutie vysokého komfortu nosenia a to aj pri dlhom používaní obuvi v náročnom teréne. Práve trvácnosť a komfort boli vlastnosti, ktorými sa táto obuv vyznačovala, a je pre projekt dôležité, aby sa práve tieto vlastnosti preniesli aj do vyvíjaného modelu.

Výsledkom spolupráce je funkčný prototypu obuvi, ktorý bol testovaný na viacerých medzinárodných závodoch a v dobe písania textu prebiehajú rokovania s výrobcom o zaradení obuvi do sériovej výroby.

6.2.1 ZDA Partizánske

Projekt vznikol v spolupráci so slovenským výrobcom obuvi spoločnosťou Inex Trade, s.r.o. Menovaná spoločnosť sa od roku 2016 venuje obnove obchodnej značky ZDA Partizánske a pod touto značkou vyvíja vlastnú kolekciu obuvi.

6.2.2 Historické pozadie modelu Marathon

Za predchodcu modernej bežeckej obuvi je možné považovať model Cortez od Japonského výrobcu Onitsuka Tiger, ktorý bol predstavený v druhej polovici šesťdesiatych rokov minulého storočia. Konštrukčne jednoduchý zvršok obuvi bol doplnený o ľahkú podrážku vyhotovenú vrstvením plátov ľahčenej gumy. Na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov vzrástla popularita rekreačného behu natoľko, že prakticky všetky významné športové značky ponúkali svoje varianty bežeckej a džogingovej obuvi. Ako príklad možno menovať napríklad modelový rad ZX od spoločnosti Adidas, model International od spoločnosti Nike, model Jetter od spoločnosti Puma alebo Feel runner od spoločnosti Reebok.

Na území Československa sa tento typ bežeckej obuvi začína objavovať od prvej polovice osemdesiatych rokov, kedy národné podniky Botana a ZDA začínajú s výrobou obuvi pod totožným názvom – Marathon. Výskum neodhalil žiadnu súvislosť a prepojenie pri vývoji obuvi Marathon v spomenutých národných podnikoch. Zároveň viacerí pamätníci potvrdili, že pri vývoji bežeckej obuvi spolupracoval národný podnik ZDA s poprednými slovenskými bežcami, akým bol napríklad Jozef Pribilinec. Dokladom úspechu tejto spolupráce je i ocenenie udelené na BVV z roku 1985, kde táto obuv získala zlatú medailu.

Obrázok 91: Jozef Pribilinec a Iveta Bartošová, propagačný materiál ZDA © archív autora

Model Marathon prechádzal počas svojej existencie viacerými tvarovými, materiálovými a konštrukčnými zmenami. Aj z tohto dôvodu som sa pri hľadaní predlohy neupriamoval na jeden konkrétny model obuvi Marathon. Namiesto toho som pracoval so všetkými dostupnými referenciami.

Obrázok 92: prvý návrh obuvi Marathon ZDA © archív autora

Počas priebehu vývoja návrh prešiel viacerými zmenami, kde boli obzvlášť zohľadňované podnety získané počas testu nosenia. Tie poukázali napríklad na nevhodne zvolené materiály použité v prvých prototypových modeloch, či už sa jednalo o nevhodnú tuhosť niektorých materiálov, prípadne v iných častiach materiál bránil potrebnému vetraniu obuvi.

6.2.3 Prototypovanie

Marathon – zbierková položka č.444

Jediný fyzicky dostupný model pôvodne vyrábanej obuvi Marathon bol získaný nákupom z obchodu s použitým oblečením. Obuv bola zaradená do zbierkového fondu a bolo jej priradené evidenčné číslo 444.

Obrázok 93: obuv Marathon, výrobca ZDA, približne rok 1985. © archív autora

Marathon – prototyp v.1

Prvý prototyp obuvi Marathon. Obuv bola funkčná, ale počas behu bol došľap príliš tvrdý. To bolo spôsobené samotným výrobným spôsobom (tzv. obuv lepená) ako aj zvolením málo pružnej napínacej stielky z materiálu Texon.

Obrázok 94: prototyp Marathon v.1, výrobca Inex Trade, 2014 © archív autora

Marathon – prototyp v.2

Zmena stielky i celej konštrukcie spodkovej časti viedla k výrazne vyššej ohybnosti obuvi (narážaný výrobný spôsob). Rovnako sa podarilo zabezpečiť identický typ podrážky, ako bol použitý aj pri obuvi č.444. Tento typ dezénu sa ukázal byť veľmi vhodným obzvlášť pri pohybe v lese a na nespevnených povrchoch. Prototyp v.2 bol následne testovaný na dvoch pretekoch: Kilimanjaro Marathon (Tanzánia, 2015, 42 km) a Xiamen Marathon (Čína, 2016, 42 km).

Obrázok 95: prototyp Marathon v.2, výrobca Inex Trade, 2015 © archív autora

Marathon – prototyp v.3

Dôležitým vylepšením pri modeli v.3 bolo použitie vonkajšej plastovej pätnjej výstuhy. Takáto výstuha síce nebola použitá pri obuvi č.444, ale nachádzala sa pri niektorých neskorších verziách obuvi Marathon. Tak ako to je možné vidieť na modeli č.444, aktívnym používaním obuvi došlo k poškodeniu tvaru opätku. Identická deformácia sa prejavila aj pri modeli v.2. Použitie plastovej výstuhy bráni tejto deformácii a tým sa zvyšuje komfort nosenia a zároveň sa tak predlžuje životnosť obuvi.

Obrázok 96: prototyp Marathon v.3, výrobca Inex Trade, 2016 © archív autora

Obrázok 97: ukážka vývojovej technickej dokumentácie, © archív autora

Marathon – prototyp v.4

Finálna verzia v.4. je na prvý pohľad identická s verziou v.3. Rozdiel spočíva v proporciách konštrukcie obuvi, ktoré majú však zásadný dopad na komfort. Obuv bola testovaná na preteku Ponitrianska stovka (Slovensko, 2016, 105km).

Obrázok 98: zakres úprav pre prototyp v.4, 2016 © archív autora

6.2.4 Testovanie a záver

Hlavným cieľom predstavenej spolupráce bolo vyvinúť obuv, ktorá bude z estetického hľadiska odkazovať na pôvodný model Marathon, ale zároveň bude odolávať extrémnej športovej záťaži.

Počas doby vývoja, produkt prešiel viacerými zásadnými premenami, ktoré mali pozitívny dopad na komfort nosenia. Zároveň bola dosiahnutá zvýšená odolnosť voči opotrebovaniu niektorých kritických častí, čím bola zvýšená celková životnosť obuvi.

Z tohto pohľadu spolupráca s výrobcou obuvi Inex Slovakia (ZDA Partizánske) naplnila stanovené ciele. V súčasnej dobe prebiehajú rokovania o možnosti zaradenia modelu do sériovej výroby.

6.2.5 Foto dokumentácia

Obrázok 99: prototyp v.2 pred testovaním. © archív autora

Obrázok 100: prototyp v.2 po prvom Maratóne (Tanzánia, 2015) © archív autora

Obrázok 101: prototyp v.2 po druhom maratóne (Čína, 2016) © archív autora

Obrázok 102: prototyp v.4 počas preteku Ponitrianska stovka (Slovensko, 2016) © archív autora

Obrázok 103: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

Obrázok 104: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

Obrázok 105: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

Obrázok 106: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

7. ZÁVER

Autor práce si stanovil na začiatku výskumu tri ciele. Prvým cieľom bolo zmapovať štruktúru a význam obuvníckeho priemyslu v období rokov 1945 až 1989. Výsledok výskumu je systematicky zhrnutý v kapitole 5.1, kde je postupne predstavených všetkých šesť národných podnikov zaoberajúcich sa výrobou obuvi. Menovite ide o národné podniky Svit, ZGK, Botana, Sázavan, ZDA a JAS, kde každému z uvedených je venovaná samostatná kapitola. Text uvádza okolnosti vzniku jednotlivých národných podnikov, ich zameranie, priemyselnú výkonnosť a premeny, ktorými podniky prešli počas jednotlivých dekád. V obrazových prílohách sú uvedené ukážky produkcie, propagačné materiály a ďalšie vizuálne dokumenty viažúce sa k danému národnému podniku.

Druhý cieľ práce sa zameriava na samotných dizajnérov obuvi a ich tvorbu. V kapitole 5.2 je zhrnutý vývoj obuvníckeho odvetvia z pohľadu dizajnu, ktorý je systematicky rozdelený do jednotlivých dekád. Jednotlivé podkapitoly popisujú najdôležitejšie spoločenské premeny, ktoré zásadne vplývali na dizajn. Sem spadá vývoj svetovej módy, jej akceptácia alebo naopak odsudzovanie súčasným politickým vedením, zmeny a vývoj technológii výroby, nástup chemizácie a automatizácie ako aj ďalšie premeny, ktoré zásadným spôsobom posúvali dizajn výrobkov. Samostatná kapitola predstavuje profily dizajnérov a dizajnérok obuvi, ktorí pôsobili v národných podnikoch. V samostatnej kapitole „Ikony doby“ sú chronologicky zoradené zásadné modely obuvi dokladajúce technologické a estetické premeny priemyselnej výroby obuvi. Text je priebežne dopĺňaný o obrazový materiál, ktorý ilustruje tieto premeny.

Tretím cieľom práce bolo aplikovanie výsledkov teoretického výskumu v praxi, a tým validovanie prínosu bádania pre súčasný obuvnícky priemysel. Autor si stanovil za cieľ redizajnovať jeden z historických modelov obuvi, na ktorom by sa spolupracoval s domácim výrobcom obuvi. Prvou predstavenou spoluprácou je redizajn pôvodne textilnej športovej obuvi, ktorý vznikol pod značkou Nehera. Autorom navrhnutá obuv bola predstavená v roku 2017 na prestížnom módnom podujatí, na Parížskom Fashion Week-u. Po pozitívnych ohlasoch od zákazníkov bola táto obuv zaradená do sériovej výroby a to vo viacerých strihových a farebných variáciách. Druhou predstavenou spoluprácou je redizajn bežeckej obuvi Marathon, na ktorom autor spolupracoval s výrobcom obuvi Inex Slovakia. Výsledkom spolupráce je funkčný prototyp obuvi, ktorý bol úspešne testovaný na medzinárodných bežeckých závodoch. Autor tak nad rámec stanoveného cieľa predstavil až dve úspešné spolupráce, čím dokázal že teoretický výskum tohto druhu je dôležitý a využiteľný pre rozvoj a podporu obuvníckej výroby.

Pôvodne neplánovaným, ale nemenej významným výstupom dizertačnej práce bolo vytvorenie jedinečnej zbierky historickej obuvi vyrábanej v Československu v rokoch 1945 až 1989. V tomto smere sa jedná o najkomplexnejšiu dochovanú zbierku obuvi z tohto obdobia. Táto unikátna zbierka má jedinečnú historickú hodnotu a významnou mierou prispela ku kvalite výskumu. Zozbieraná obuv bola verejnosti predstavená pri príležitosti viacerých samostatných výstav organizovaných autorom a zároveň niektoré exponáty boli zapožičané múzeám a záujmovým organizáciám pri konaní vlastných výstav.

S ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti je autor presvedčený, že práca naplnila vopred stanovené ciele predkladanej dizertačnej práce. Autor taktiež verí, že práca má potenciál stať sa dôležitým východiskovým zdrojom informácií pre ďalší výskum v budúcnosti a môže poslúžiť kurátorom, historikom, ale aj samotným dizajnérom obuvi pri ich budúcej práci.

8. PRÍNOS PRÁCE PRE VEDU A PRAX

Predkladaná teoretická časť práce prináša ucelený pohľad na najvýznamnejšie etapy vývoja dizajnu obuvi v povojnovom Československu. Prínos predkladaného textu spočíva hlavne v jeho komplexnosti a celistvosti. V tomto ohľade sa jedná o prvú takto komplexnú prácu a z toho dôvodu má práca potenciál sa stať východiskovým textom pre ďalších bádateľov, výskumníkov, študentov, prípadne pre širšou verejnosť. Autor sám závery výskumu prezentoval na viacerých významných fórach, vrátane medzinárodných konferencií Non-Western Fashion Conference (Belgicko, 2016), Fashion Tales (Taliansko, 2015), ICOM – Costume Committee (Grécko, 2014) a Fashion – Exploring Critical Issues (Veľká Británia, 2014)

Výsledky bádania boli zároveň prezentované aj formou odbornej prednášky na Univerzite Tomáše Bati ve Zlíně. Prednáška bola určená poslucháčom odboru dizajn obuvi. Autor do budúca počíta s rozšírením prednášky o tematický workshop.

Práca má prínos aj z pohľadu kurátorstva a múzejníctva. Autor počas výskumu spolupracoval s poprednými kurátormi svetovo najvýznamnejších obuvníckych múzeí vrátane The Bata Shoe Museum v Toronte, alebo Northampton Museum vo Veľkej Británii. Aj vďaka získaným skúsenostiam z oblasti kurátorstva a múzejníctva bolo možné vypracovať analýzu obuvníckej zbierky pre Muzeum jihovýchodní Moravy. Po obhliadke predloženej zbierky obuvi autor dopomohol presnejšie identifikovať a určiť konkrétne archívne položky, opierajúc sa pritom o vedomosti a informácie získane z výskumu. Výsledná správa je súčasťou príloh dizertačnej práce.

Počas výskumu vznikol unikátny zbierkový fond, ktorý dnes obsahuje 542 modelov obuvi. Vo svojom zameraní (národné podniky v Československu) sa jedná o najkomplexnejšiu zbierku svojho druhu. Táto zbierka sa stala nenahraditeľným prínosom pre samotný výskum, kedy fyzická analýza a objektový výskum dodal teoretickému bádaniu nový rozmer. Mnohé zo zbierkových exponátov boli vystavované či už ako samostatné expozície organizované autorom, prípadne boli zapožičiavané kurátorom a múzeám pri samostatných výstavách. Z tých významnejších spoluprác to boli:

- Nech šíje! Móda na Slovensku 1945-1989, organizátor výstavy Slovenská národná galéria a Múzeum Slovenského Dizajnu
- Farebná šed', organizátor Múzeum Slovenského Dizajnu

- Když boty, tak botasky! Fenomén Botas v Československu, organizátor výstavy Retromuseum Cheb a Botas 66
- BOPO Třebíč – Boty a ponožky, organizátor výstavy Alternátor Třebíč

Cieľom praktickej časti práce bolo aplikovať teoretický výskum a tak podporiť domáci obuvnícky priemysel. Ako bolo doložené v kapitole 6.1, autorom navrhnutý model obuvi bol úspešne prezentovaný na prestížnej výstave Paris Fashion Week. Po pozitívnych ohlasoch bol tento model obuvi vo viacerých strihových a farebných prevedeniach zaradený do sériovej výroby.

Podobne aj prototypovanie modelu Marathon, doložené v kapitole 6.2, poukazuje na úspešnú spoluprácu s výrobcou obuvi Inex Slovakia. V tomto prípade bol vyrobený a testovaný funkčný prototyp obuvi, pričom zaradenie do sériovej výroby je predmetom prebiehajúcich jednaní.

Nad rámec predkladaného obsahu dizertačnej práce autor v súčasnosti pracuje na dvoch nových samostatných projektoch, ktoré opätovne reflektujú dizajn obuvi v Československu. Z tohto pohľadu má práca potenciál stať sa inšpiráciou do budúcnosti aj pre ďalších dizajnérov, prípadne pre samotných výrobcov obuvi.

9. SELEKTIVNY ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

KNIŽNÉ PUBLIKÁCIE:

BRABOREC, Oldřich, Františka KAFKOVÁ a Anna SOSÍKOVÁ. *Statistická ročenka akciová spoločnosť Svit za rok 1990*. [26. díl]. Zlín: Svit, 92 listy.

FLORYK, Jaromír a KLEPÁČ Jaroslav. *Včerejšek a dnešek gottwaldovského Svitů 1894-1964*. Gottwaldov: Svit, 1964, 70 s., příl.

Historická statistická ročenka ČSSR. 1. vyd. Praha: SNTL, 1985, 910 s.

IVANOV, Miroslav. *Sága o životě a smrti Jana Bati a jeho bratra Tomáše*. 2008. V Praze: XYZ, 2008. ISBN 9788073881283.

KAWAMURA, Yuniya. *Doing Research in Fashion and Dress: An Introduction to Qualitative Methods*. Oxford: Berg, 2011. Print.

KAPUSTA, Pavel. *ZDA Partizánske: 50 rokov výroby obuvi 1939-1989*. Bratislava: Obzor, 1989. ISBN 80-215-0058-1.

KOLUMBER, David. *Spory o Baťův odkaz*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Monografie. ISBN 9788074182525.

LEHÁR, Bohumil. *Přehledné dějiny národního podniku Svit před znárodněním 1894-1945*. Gottwaldov: Svit, 1959, 112 s.

PRŮCHA, Václav. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2004-2009, 2 sv. ISBN 80-7239-147-x.

ROUŠAR, Přemysl. *Dějiny národního podniku Svit*. Praha: Práce, 1967, 251 s., obr. příl.

ŠIDLÍKOVÁ, Zuzana. *Stratená m(ÓDA)/Lost m(ODE): Odevná kultúra na Slovensku v rokoch 1945-1989 / Clothing Culture in Slovakia from 1945 to 1989*. 1. Slovarť, 2017. ISBN 9788055627328.

ŠTEJDÍŘ, Milan. *Bota v dějinách: obuvnické muzeum oborového podniku Svit Gottwaldov*. Gottwaldov: Svit, 1986, 1 sv.

ŠTEJDÍŘ, Milan. *Svit, oborový podnik Gottwaldov*. Gottwaldov: Svit Gottwaldov, 1984, 129 s.

TUČNÁ, Dagmar. *Vývoj tvarů obuvi*. Praha: ČOP a UBOK, 1967.

ZAVADILOVÁ, Darina, KLOSS Jan, POLANECKÝ Jaroslav a ŠUŠKA Juraj. *Když boty, tak botasky!*. 1. Cheb: Galerie výtvarného umění v Chebu, 2016. ISBN 9788087395240.

PERIODICKÁ TLAČ – KOŽAŘSTVÍ:

Autor neuvedený, Co je Exico. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 6.

Autor neuvedený, Spotřeba obuvi v Evropě. *Kožařství*. Praha. 1961, s. 161.

Autor neuvedený, Vývoj českého obuvního průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1975, s. 121.

Autor neuvedený, Za další úspěchy na světových trzích. *Kožařství*. Praha. 1955, s. 101.

Autor neuvedený, Závody Gustava Klimenta. *Kožařství*. Praha. 1970, č. 5.

Autor neuvedený. Celostátní výstava obuvi a kožařských výrobků. *Kožařství*. Praha. 1958, s. 258.

Autor neuvedený. Co je Exico. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 6.

Autor neuvedený. Co je Exico. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 7.

Autor neuvedený. Kongres módy. *Kožařství*. Praha. 1959, č. 9.

Autor neuvedený. Móda 1961. *Kožařství*. Praha. 1960, č. 9.

Autor neuvedený. Novinky obuvnického průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1967, s. 281.

Autor neuvedený. Obuv, kožená galantérie a kožišiny na bruselské výstavě. *Kožařství*. Praha. 1959, s. 85.

Autor neuvedený. Ohlédnutí za LVT. *Kožařství*. Praha. 1973, č. 10.

Autor neuvedený. Rozvoj kožedělného průmyslu v některých socialistických zemích v letech 1976 až 1980. *Kožařství*. Praha. 1978, s. 99.

Autor neuvedený. Se zlatem jsou potíže. *Kožařství*. 1978, č. 10.

- Autor neuvedený. Svit. *Kožařství*. Praha. 1959, č. 4.
- Autor neuvedený. Svitovští návrháři myslí na jaro. *Kožařství*. Praha. 1970, č. 12.
- Autor neuvedený. Tvorba módní obuvi. *Kožařství*. Praha. 1970, č. 1.
- Autor neuvedený. ÚBOK, *Kožařství*. 1963, s. 166.
- Autor neuvedený. Ukázky výrobků mimořádné kvality. *Kožařství*. 1987, č. 12.
- Autor neuvedený. Vybráno pro CID. *Kožařství*. 1967, č. 5.
- Autor neuvedený. Výstava v Bruselu. *Kožařství*. 1955, s. 41.
- Autor neuvedený. Vývoj českého obuvnického průmyslu během třiceti let budování socialismu v naší vlasti. *Kožařství*. Praha. 1975, s. 121.
- Autor neuvedený. Vývoj lepidla pro napínání celolepené obuvi. *Kožařství*. 1955.
- Autor neuvedený. Závody 29. augusta. *Kožařství*. Praha. 1974, č.2.
- BIDLÓ Karel. Móda, technika a ekonomika při výrobě obuvi. *Kožařství*. Praha. 1962, s. 29.
- BOHÁČEK Zdeněk. Móda... a jak dál? *Kožařství*. Praha. 1967, s. 124.
- BOHÁČEK Zdeněk. Tvorba módy v kožedělném průmyslu v ČSSR, v zahraničí a v rámci členských zemí RVHP. *Kožařství*. Praha. 1968, s. 279.
- ČELADNÍK Stanislav. Postavení a vyhlídky našeho kožařského průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1970, s. 91.
- DOČEKAL František, Kožařský průmysl spotřebitelům. *Kožařství*. Praha. 1955, s. 41.
- ENDLER Stanislav. 25 let osvobozeného Českého obuvního průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1970, s. 123.
- ENDLER Stanislav. 25 let osvobození Českého obuvnického průmyslu. *Kožařství*. 1970, s. 123.
- ENDLER Stanislav. 25 let osvobození Českého obuvnického průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1970, s. 123.
- FAFÍLEK Miroslav. 25 let národního podniku Botana Skuteč. *Kožařství*. Praha. 1974, č. 9.

FAFÍLEK Miroslav. Ohlédnutí za mezinárodním veletrhem spotřebního zboží v Brně. *Kožařství*. Praha. 1972, č. 7.

GOGA Dezider. Vývoj kožiarskeho priemyslu na Slovensku za posledných 25 rokov. *Kožařství*. Praha. 1970, s. 127.

HÁLEK Zdeněk. Předpokládané vývojové trendy ve světovém kožařském průmysle. *Kožařství*. Praha. 1983, s. 91.

KADLEC Josef. 15 let úspěšné práce ČOP. *Kožařství*. Praha. 1980, s. 121.

KAŇOK Miroslav. Módní novinky a výrobky luxusního provedení obuvi ve VHJ Český obuvnický průmysl. *Kožařství*. Praha. 1979, s. 118.

KOPČA Jozef. Dvacet let československého kožařského průmyslu. *Kožařství*. Praha. 1965, s. 133.

LAYEROVÁ Hana. Stručný přehled zahraničního vzorování obuvi na jaro a léto 1963. *Kožařství*. Praha. 1962, s. 277.

MÁLEK Alois. Za čest podnikové značky. *Kožařství*. Praha. 1954, s. 181.

MARTILÍK Jaroslav. Třicet let úspěšné cesty kožedělného průmyslu ČSR od Vítězného února 1948. *Kožařství*. Praha. 1978, s. 31.

Ohlédnutí za mezinárodním veletrhem spotřebního zboží v Brně. *Kožařství*. 1972, s. 206.

STRAKA Tomáš. Perspektivy kožedělného průmyslu v rozvojových zemích. *Kožařství*. Praha. 1976, s. 251.

STRNAD Miroslav. Deset let sdruženého socialistického závazku mezi výrobcí obuvi a obchodem. *Kožařství*. Praha. 1986, s. 181.

SURMA Jaroslav. Přímé vztahy a výrobní kooperace se zahraničím. *Kožařství*. Praha. 1989, s. 151.

ŠEDIVÝ Karel, Jaké místo mají v kožedělném odvětví výrobní družstva. *Kožařství*. 1972, s. 237.

VACEK Antonín. Nová kolekce obuvi a galanterního zboží pro rok 1953. *Kožařství*. Praha. 1952, s. 147.

VANĚK Miroslav. Do prvního roku 8. pětiletky. *Kožařství*. Praha. 1986, s. 1.

VANKO Adelbert. Módné smery vo výrobe obuvi v ČSSR. *Kožařství*. Praha. 1974, s. 275.

VRÁBLÍKOVÁ Marie, Oceňování průmyslového designu v Československu. *Kožařství*. Praha. 1989, s. 208.

VRÁŽEL Miloslav. Obuvnický průmysl v USA bojuje o svoji záchranu. *Kožařství*. Praha. 1987, s. 207.

VRÁŽEL Miloslav. Vědeckotechnická revoluce v našich podmínkách (II). *Kožařství*. Praha. 1980, s. 144.

VRÁŽEL Miloslav. Vědeckotechnická revoluce v našich podmínkách (II). *Kožařství*. Praha. 1980, s. 144.

VYLEŤAL Miroslav. Tradice zavazuje. *Kožařství*. Praha. 1980, s. 123.

PERIODICKÁ TLAČ - INÁ:

Boty, botky, botičky. *Průmyslový design: odborný časopis pro celostátní rozvoj průmyslového designu*. Praha: Institut průmyslového designu. 1982, č.4, s.21.
ISSN 0139-858

Centralizaci k rentabilitě. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožařství*. Praha. 1948, č.23.

Druhý Pražský veletrh. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožařství*. Praha. 1947, č.2.

Jan Bata given 15 years in jail. *American Shoemaking*. 1947, č.1.

Kožedělný průmysl ve dvouletce. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožařství*. Praha. 1947, č.6.

Lidový styl vs. Československá móda. *Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství: časopis ROH Svazu zam. v textilu, oděvu a kožařství*. Praha. 1947, č.15.

Topánky pre Montreal. *Práca: denník odborárov na Slovensku*. Bratislava: Konfederácia odborových zväzov na Slovensku, 1966, 11. február. ISSN 0231-6277.

Priority československého hospodářství a průmyslového designu. *Průmyslový design: odborný časopis pro celostátní rozvoj průmyslového designu*. Praha: Institut průmyslového designu. 1984, č.12, obálka č.2. ISSN 0139-858x.

KATALÓGY

Bota v dějinách. Muzeum oborového podniku Svit Gottwaldov, 1986.

Botana akciová spoločnosť. Botana a.s, 1992.

Číslo fakta události. 1975. ČOP Gottwaldov.

Expo 58 v číslech a faktech: doklady a dokumentace o úspěších zemí tábora míru na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Československá obchodní komora, 1959. Knižnice zahraničního obchodu.

JAS národní podnik Bardejov. n.p. JAS, 1974.

Katalog obuvi. Velkoobchod obuvi Gottwaldov, 1973.

Kůže v kultuře člověka. 1974. Oblastní galerie výtvarného umění v Gottwaldově.

Sázavan – Největší výrobce dětské obuvi v ČSSR. n.p. Sázavan, 1984.

SVIT v číslech a dokumentech 1894-1953. Propagační oddělení národního podniku Svit.

Závody Gustava Klimenta n.p. ZGK, 1977.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

TEŽULA Ján.. In: *Svit* [online]. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://www.svit.sk/mesto/o-meste-svit/historia-mesta>

GODÁL, Ondrej. Jeden z mnohých – príbeh Jozefa Trojana. In: *Historyweb* [online]. 2015 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://historyweb.dennikn.sk/clanky/detail/jeden-z-mnohych-pribeh-jozefa-trojana#.WOPcCvnyj4Y>

Ivan Holý. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ivan_Hol%C3%BD

Rok 1954: Nové typy topánok pre pracujúcich. In: *Vtedy* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://www.vtedy.sk/partizanske-zda-topanky-nove>

VYSOKOŠKOLSKÁ PRÁCA:

JAKÓBKOVÁ, Veronika. *Design kolekce sportovní/výcházkové obuvi pro firmu Moleda, a.s.* Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Zlín 2009

10. ZOZNAM OBRAZOVÝCH PRÍLOH

Obrázok 1: logo národný podnik Svit

Obrázok 2: Pohľad na vstupnú bránu do areálu Svit, 80. roky © archív autora

Obrázok 3: Športová obuv Svit © archív Bata Shoe Museum, Kanada

Obrázok 4: V roku 1970 bol vo Svite vyrobený miliardtý pár obuvi © archív SOAZ - Klečůvka, K717, VII. Propagace, 835, 3323

Obrázok 5: Reklamný plagát Svit, 80. Roky © archív autora

Obrázok 6: Obalový materiál na obuv značky Svit © archív UPM

Obrázok 7: Obuv Svit – Prestige, 80. roky © archív autora č.029

Obrázok 8: logo obchodnej značky BOPO

Obrázok 9: ZGK Třebíč, 1977 © SOAZ - Klečůvka, K717, VII, 6, inv.č 1433

Obrázok 10: Obalový materiál na obuv značky Svit © archív UPM

Obrázok 11: Výstava výrobkov značky BOPO, 70. roky © SOAZ - Klečůvka, K717, VII, 6, inv.č 1433

Obrázok 12: Domáca obuv BOPO, 80. roky © archív autora č. 396

Obrázok 13: Dámska vychádzková obuv značky BOPO, 80. roky © foto Šárka Hasara, archív autora č. 334

Obrázok 14: Dámska spoločenská obuv značky BOPO, 80. roky © foto Šárka Hasara, archív autora č. 342

Obrázok 15: logo obchodnej značky Botas

Obrázok 16: Propagačný materiál Botas, 80. roky © Městské muzeum Skuteč

Obrázok 17: Areál podniku Botana © Propagačný materiál spoločnosti, 1992

Obrázok 18: Propagačný materiál Botas © Od verpánku k svetovosti, 1984

Obrázok 19: Obuv na zjazdové lyžovanie značky Botas, koniec 70. rokov © fotograf Peter Šípoš, archív autora č.042

Obrázok 20: Golfová obuv značky Botas z roku 1969 © Městské muzeum Skuteč, katalóg obuv Botas z roku 1969

Obrázok 21: Pánska vychádzková obuv „Maďarky“, výrobca Botana, 1955 © archív UPM, 101.027ab

Obrázok 22: logo národný podnik Sázavan

Obrázok 23: Modeláreň obuvi Sázavan, 1984 © Sázavan – největší výrobce dětské obuvi v ČSSR, 1984

Obrázok 24: Reklamná fotografia Sázavan, 1984 © Sázavan – největší výrobce dětské obuvi v ČSSR, 1984

Obrázok 25: Detská celousňová obuv Sázavan, 80. roky © archív autora č. 243

Obrázok 26: logo národný podnik ZDA

Obrázok 27: Vstup do areálu ZDA Partizánske © ZDA Partizánske, 1989

Obrázok 28: Návrhové oddelenie ZDA Partizánske © ZDA Partizánske, 1989

Obrázok 29: Pohľad na šijaciu dielňu ZDA Partizánske © ZDA Partizánske, 1989

Obrázok 30: Reklamný banner propagujúci kolekciu obuvi Montreal 67 © archív redakcie Tempo, Partizánske

Obrázok 31: V roku 1970 bol vyrobený 500 milióny pár obuvi od vzniku ZDA © archív redakcie Tempo, Partizánske

Obrázok 32: logo národný podnik JAS

Obrázok 33: Pohľad na vstup do areálu JAS Bardejov, 70. roky © JAS národný podnik Bardejov, 1978

Obrázok 34: Návrhové oddelenie JAS Bardejov, 70 roky © JAS národný podnik Bardejov, 1978

Obrázok 35: Výrobný závod JAS Snina, začiatok 80. rokov © archív Milan Kočan

Obrázok 36: Pánska spoločenská obuv JAS, dátacia neznáma © archív autora č. 361

Obrázok 37: Dámska vychádzková obuv JAS, 80. roky © archív autora č. 297

Obrázok 38: Športová textilná obuv, znárodnený podnik Baťa, 1947 © Katalóg obuvi Baťa n.p. 1947, archív autora

Obrázok 39: Dámska vychádzková obuv textilno-usňová, Svit, 1948 © archív MJVM, o1382

Obrázok 40: Celokožená obuv sandálového strihu, ČSR, 1949 © archív MJVM, o1308

Obrázok 41: Dámska usňová poltopánka so značkou Expo 58 Brusel, ZKG, 1958 © archív SMD, 2017/21

Obrázok 42: Pánska usňová poltopánka derbového strihu „Maďarke“, ČSR, 1958 © Katalóg obuv 1958, archív autora

Obrázok 43: Dámska letná vychádzková obuv „Krym“, ZDA, 1950 © archív MJVM, o1482

Obrázok 44: Dámska spoločenská obuv, Svit, 60. roky © archív MJVM, o4290

Obrázok 45: Dámska obuv z kolekcie Luxus, Svit, 1969 © archív SOAZ – Klečúvka, VII/5, inv.č. 1200

Obrázok 46: Športová obuv, Botana (Botas), 1969 © Katalóg noviniek, 1969

Obrázok 47: Reklamný plagát, obuv Svit © magazín Naša Móda, 1966/3

Obrázok 48: Dámska vychádzková obuv, Snaha Opava, 70. roky © archív autora, č. 354

Obrázok 49: Dámska letná obuv zo syntetického materiálu Barex, SVIT, 70. roky © archív autora, č. 191

Obrázok 50: Hokejová obuv Botas ocenená zlatou medailou na veľtrhu v Lipsku, 1972 © Propagačný materiál 25 let Botana Skuteč, archív autora

Obrázok 51: Pánska vychádzková obuv mokasínového strihu, Snaha Brno, 80. roky © archív autora, č.338

Obrázok 52: Dámska spoločenská obuv ocenená Zlatou Fatimou na TMM, ZDA, 1981 © archív autora, č. 074

Obrázok 53: Športová obuv – Prestige, autor dizajnu Ladislav Petrák, Svit, druhá polovica 80. rokov © archív autora, č.481

Obrázok 54: Návrhár F. Lečík a dva ocenené modely z LVT 1979, výroba Svit © Kožařství, 1979

Obrázok 55: Tri ocenené návrhy z TMM 1981, návrh F. Lečík, výroba Svit © Reklamný materiál Svit, 1981

Obrázok 56: Ocenená obuvi z LVT v rok 1964, návrhár A. Kumičik, výrobca ZDA © archív redakcie Tempo, Partizánske

Obrázok 57: Alojz Kumičik a jeho prijaté návrhy pre Expo 1967 © archív Alojz Kumičik

Obrázok 58: Návrhár L. Petrák pri práci © Kožařství, 1971

Obrázok 59: obuv Azimut, návrh L. Petrák, výroba Svit ©

Obrázok 60: obuv Prestige, návrh L. Petrák, výroba Svit, 1985 © archív autora č.481

Obrázok 61: obuv Wega, návrh L. Petrák, výroba Svit, 80. roky © archív autora č.209

Obrázok 62: Pánske obuv ocenená CID 1967, návrh M. Schinpflug, výrobca Botana © Kožařství 1967

Obrázok 63: Hokejová obuv, návrh M. Schinpflug, výroba Botana © Kožařství 1981

Obrázok 64: Lyžiarska obuv ocenená CID 1981, návrh M. Schinpflug, výroba Botana © Kožařství 1982

Obrázok 65: Dagmar Mertová pri práci © Kožařství 1972

Obrázok 66: Dva ocenené návrhy z TMM 1981, návrh D. Mertová, výroba Svit © Reklamný materiál Svit, 1981

Obrázok 67: Dámska členková obuv ocenená CID 1982, návrh D. Mertová, výrobca Svit © Kožařství, 1982

Obrázok 68: Dámska sandálová obuv ocenená zlatou medailou v Lipsku 1983, návrh D. Mertová, výrobca Svit © Kožařství, 1983

Obrázok 69: Dámska obuv lodičkového strihu ocenená CID 1986, návrh D. Mertová, výroba Svit © Kožařství, 1983

Obrázok 70: pánska vychádzková obuv ocenená BVV 1982, návrh L. Krajčová, výroba Svit © Kožařství, 1983

Obrázok 71: pánska spoločenská obuv ocenená BVV 1982, návrh L. Krajčová, výroba Svit © Kožařství, 1983

Obrázok 72: vychádzková obuv ocenená CID 1984, návrh J. Valtr © Kožařství, 1984

Obrázok 73: zimná vychádzková obuv ocenená CID 1984, návrh J. Valtr © Kožařství, 1984

Obrázok 74: Dva modely dámskej obuvi ocenené CID 1974, návrh L. Schaffer, výrobca ZDA © Kožařství 1974

Obrázok 75: ukážka evidencie zbierky © archív autora

Obrázok 76: kolekcia Nehera, 2017 © Nehera

Obrázok 77: obuv Converse z roku 1917, © <http://converse.com.pe/historia/#>

Obrázok 78: Emil Zátapek v dobovej obuvi © Můj tréning a Závodění, 1955

Obrázok 79: textilná lisovaná obuv, Katalóg dodatok 1957 © archív autora

Obrázok 80: katalóg Baťa - Spring summer 1947 © archív SOAZ, VII/5, propagace, in.č. 946

Obrázok 81: basketbalová obuv, výrobca ZDA, okolo roku 1985 © archív autora

Obrázok 82: obuv československej armády, výrobca Svit, okolo roku 1985 © archív autora

Obrázok 83: jeden z prvých návrhov modelu Emil © archív autora

Obrázok 84: neskorší návrh modelu Emil © archív autora

Obrázok 85: prvé prototypy modelu Emil © archív autora

Obrázok 86: ukážka použitia materiálu Sherling © Nehera

Obrázok 87: ukážka vývojovej technickej dokumentácie © archív autora

Obrázok 88: e-shop spoločnosti Nehera, 2018 © Nehera

Obrázok 89: prezentácia Nehera na Mercedes-Benz Prague Fashion Week 2017

Obrázok 90: prezentácia Nehera na Mercedes-Benz Prague Fashion Week 2017

Obrázok 91: Jozef Pribilinec a Iveta Bartošová, propagačný materiál ZDA © archív autora

Obrázok 92: prvý návrh obuvi Marathon ZDA © archív autora

Obrázok 93: obuv Marathon, výrobca ZDA, približne rok 1985. © archív autora

Obrázok 94: prototyp Marathon v.1, výrobca Inex Trade, 2014 © archív autora

Obrázok 95: prototyp Marathon v.2, výrobca Inex Trade, 2015 © archív autora

Obrázok 96: prototyp Marathon v.3, výrobca Inex Trade, 2016 © archív autora

Obrázok 97: ukážka vývojovej technickej dokumentácie, © archív autora

Obrázok 98: zakres úprav pre prototyp v.4, 2016 © archív autora

Obrázok 99: prototyp v.2 pred testovaním. © archív autora

Obrázok 100: prototyp v.2 po prvom Maratóne (Tanzánia, 2015) © archív autora

Obrázok 101: prototyp v.2 po druhom maratóne (Čína, 2016) © archív autora

Obrázok 102: prototyp v.4 počas preteku Ponitrianska stovka (Slovensko, 2016) © archív autora

Obrázok 103: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

Obrázok 104: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

Obrázok 105: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

Obrázok 106: Marathon v.4 © foto Šárka Hasara, archív autora

11. ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

BVV – Brnenské výstavy a veľtrhy

CEBO – Czechoslovak Boots, československá exportná značka

ČOP – Československý obuvnícky priemysel, výrobná organizácia

ČOP – Český obuvnícky priemysel, výrobná organizácia

BOPO – Boty a ponožky, národný podnik

ČZKG – Československé závody kožiarske a gumárske

EXICO – Export Import company, obchodná spoločnosť

LVT – Liberecké výstavné trhy, veľtrh módy

MJVM – Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně

MMS – Městské muzeum Skuteč

ÚBOK – Ústav bytovej a odevnej kultúry, inštitúcia

UPM – Uměleckoprůmyslové museum v Praze

VHJ – Výrobno hospodárska jednotka

SMD – Slovenské múzeum dizajnu, Bratislava

SOAZ – Státní okresní archiv Zlín

SVIT – Slovenská viskózna továreň (názov výrobného závodu na Slovensku)

TMM – Trenčín mesto módy, veľtrh módy

ZDA – Závody 29. augusta, národný podnik

ZKG – Závody Gustava Klimenta, národný podnik

12. PUBLIKAČNÁ ČINNOSŤ AUTORA

TVORIVÉ VÝSTUPY (RUV)

Vystavený design (18. 3. 2017): Funkčný prototyp obuvi vyrobený pod značku NEHERA predstavený na najprestížnejšom Českom módnom podujatí - Prague Fashion Week 2017

Realizovaný dizajn (1. 10. 2017): Sériová výroba obuvi pod značkou Nehera. Autorský dizajn pre značku Nehera zaradený do výroby a predávaný na e-shope www.nehera.com a cez globálnu sieť butikov.

Realizovaný dizajn (2. 1. 2016): Funkčný prototyp obuvi Marathon vyrobený pod značkou ZDA. Bežecká obuv Marathon bola použitá na závode - Xiamen Marathon v Číne.

KNIŽNÁ PUBLIKÁCIA

ZAVADILOVÁ, Darina, KLOSS Jan, POLANECKÝ Jaroslav a ŠUŠKA Juraj. *Když boty, tak botasky!*. 1. Cheb: Galerie výtvarného umění v Chebu, 2016. ISBN 9788087395240.

ČLÁNKY V ZBORNÍKOV

Shoes in History 2014

VII. Medzinárodná konferencia, Zlín, Česká republika, 10/2014

Juraj ŠUŠKA: Vytváranie zbierky obuvi

Shoes in History 2014

VII. Medzinárodná konferencia, Zlín, Česká republika, 10/2014

Juraj ŠUŠKA: Dizajn obuvi v ČSSR

PRÍSPEVKY NA MEDZINÁRODNÝCH KONFERENCIÁCH

Non-Western Fashion Conference 2016

4th International NWFC, Antverpy, Belgicko, 2016

Juraj ŠUŠKA: Shoe design in communist Czechoslovakia

Fashion Tales 2015

International Fashion Conference, Milano, Taliansko, 06/2015

Juraj Šuška: Shoes Made in Czechoslovakia

ICOM - Costume committee: "Dress and Politics"

Annual Global Conference, Atény, Grécko, 09/2014

Juraj ŠUŠKA: Footwear design in socialist Czechoslovakia (1948-1989)

Fashion – Exploring Critical Issues

6th Global Conference, Oxford, United Kingdom, 09/2014

Juraj ŠUŠKA: Made in Czechoslovakia

Shoes in History 2014

VII. Medzinárodná konferencia, Zlín, Česká republika

Juraj ŠUŠKA: Vytváranie zbierky obuvi

Shoes in History 2014

VII. Medzinárodná konferencia, Zlín, Česká republika

Juraj ŠUŠKA: Dizajn obuvi v ČSSR

REALIZOVANÉ VÝSTAVY A PREDNÁŠKY

Zlín Design,

5-6. december 2014, Zlín, Česká republika

Shoeast - Dizajn obuvi v Československu.

Prednáška spojená s výstavou československej obuvi

Prague Vintage Fair,

11. november 2014, Praha, Česká republika

Shoeast - Dizajn obuvi v Československu.

Prednáška spojená s výstavou československej obuvi

Kultúrne a turistické centrum Bardejov

5 - 31 október 2014, Bardejov, Slovenská republika

Shoeast - Dizajn obuvi v Československu.

Samostatná výstava venovaná vývoju dizajnu obuvi v Československu v rokoch 1945 až 1989.

Shoeast - výstava Československej obuvi

1. septembra – 30. novembra 2014, Brno, Česká republika

Samostatná výstava venovaná vývoju dizajnu obuvi v Československu v rokoch 1945 až 1989.

DesignWeek Bratislava - Medzinárodný festival súčasného dizajnu

17-22. septembra 2013, Bratislava, Slovensko

Výstava venovaná téme vývoj dizajnu obuvi v Československu

BazzArt - košický festival kultúry,

2-8. september 2013, Košice, Slovensko

Shoeast - Dizajn obuvi v Československu.

Prezentácia zbierky obuvi spojená s verejnou prednáškou

Baťov odkaz na Slovensku

7. júna 2013, Partizánske, Slovensko

Prednáška na tému: Shoeast - Dizajn obuvi v povojnovom Československu

Design weekend (EHMK Košice 2013)

30. január 2013, Košice

Prednáška na tému: Vývoj dizajnu obuvi v Československu

PREZENTÁCIA VÝSKUMU VO VEREJNOPRÁVNÝCH MÉDIACH

Slovenská televízia, A3um, 07/12/2013

Slovenský rozhlas – Rádio Devín, 16/10/2013

Český rozhlas – Rádio Wave, Modeschau, 29/07/2014

13. ŽIVOTOPIS – Juraj Šuška

Dizajn a vývoj obuvi je mojou prácou i vášňou. Mám rád proces tvorby nových produktov, kedy musím kombinovať v minulosti nadobudnuté skúsenosti spolu s novými nekonvenčnými postupmi a riešeniami.

V súčasnosti pracujem v spoločnosti Honeywell, kde mám na starosti vývoj a inovácie pre obuvnícky priemysel. Venujem sa dizajnu a vývoju nových produktových rád obuvi, 3D modelovaniu, ale aj technickým a technologickým inováciám. Som autorom podaného patentu, odborne vediem interný Start-up team so zameraním na „smart wearables“.

ODBORNÁ PRAX

od 2013, *senior dizajnér*, Honeywell, Česká republika

od 2010, *externý pedagóg*, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Česká republika

2009-2012, *senior dizajnér*, Novesta, Slovensko

2007-2008, *vývojár 3D CAD systémov*, Delcam-Crispin, Veľká Británia

2003-2004, *dizajnér*, Bacou-Dalloz, Slovensko

1999-2003, *freelance dizajnér*, Slovensko

VZDELANIE:

2011-2018, doktorandské štúdium, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Česká republika

2013, študijná stáž, Moscow State University of Design and Technology, Ruská federácia

2007-2009, magisterské štúdium, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Česká republika, odbor: Design obuvi

2006-2007, program Erasmus, University of Applied Science, Finsko

2004-2007, bakalárske štúdium, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Česká Republika, odbor: Design obuvi

14. PRÍLOHA č.1 – Výskumná správa pre MJVM

Správa z bádateľskej činnosti realizovanej v archíve

Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně

Predložená správa vznikla ako súčasť doktorského výskumu mapujúceho históriu a vývoj dizajnu obuvi v Československu v rokoch 1945 až 1989. Práca je realizovaná pod vedením doc. PhDr. Zdena Kolesára, PhD. Celý názov doktorskej práce znie „Návrh a realizácia autorskej kolekcie obuvi odkazujúcej na tradíciu obuvníckej výroby v Československu, obzvlášť na obdobie medzi rokmi 1945 až 1989.“

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně (MJVM)

MJVM patrí z pohľadu svojho zamerania a z pohľadu zbierkového fondu k najdôležitejším inštitúciám s najobsiahlejším archívom pre potrebu realizácie doktorandského výskumu. Podľa (bývalej) kurátorky obuvníckej zbierky Mgr. Miroslavy Štýbrovej: „Naše sbírka čítá kolem 5 tisíc položek, z toho téměř jednu čtvrtinu tvoří právě obuv z let 1945 – 1989.“

Ciele výskumu

Bádateľská činnosť v archíve MJVM sa zameriava na objektový výskum obuvi vyrábanej v Československu v rokoch 1945 až 1989. Výskum sledoval štyri hlavné ciele:

- Získať celkový prehľad o zbierkovom fonde MJVM
- Rozšíriť a doplniť prehľad o produkcii obuvi jednotlivých národných podnikov
- Rozšíriť a doplniť prehľad so zameraním na správne datovanie obuvi
- Rozšíriť a doplniť prehľad o autorstve jednotlivých modelov obuvi

Realizácia výskumu

Bádanie bolo realizované v priestoroch archívu MJVM (Jiráskova 1338, Otrokovice). Výskum prebiehal v dňoch 14.09.2017 a 06.10.2017 pod vedením kurátorky Mgr. Miroslavy Štýbrovej. A dňa 12.12.2017 pod vedením kurátora Mgr. Michala Heinricha.

Samotné bádanie pozostávalo z fyzickej obhliadky jednotlivých modelov obuvi a oboznámenia sa s textovým popisom zaznamenaným v elektronickom evidenčnom systéme.

Výstupom bádania bol vlastný text, ktorý popisuje jednotlivé modely obuvi. Spolu s ním vznikla fotodokumentácia jednotlivých modelov obuvi.

Zhrnutie nálezu

Zbierkový fond je evidovaný v elektronickom katalógu. Avšak v popisoch sa objavovali viaceré nepresnosti. Zároveň dostupná fotodokumentácia vykazuje značnú rôznorodosť. Aj z týchto dôvodov sme sa rozhodli pre fyzickú obhliadku celkovej zbierky. Počas výskumu bolo k bádaniu predložených celkovo 346 modelov obuvi. Pri niektorých popisoch boli objavené nezhody voči skutočnosti. V prípade niektorých zistení bolo jednoduché nájsť odbornú zhodu a v takomto prípade bol záznam v evidencii upravený. Pre obmedzený čas venovaný bádaniu, ako aj z dôvodu stanovených priorit výskumu nebolo možné všetky nálezy dôkladne overiť. Z tohto dôvodu zasielam stručné zhrnutie výskumu:

1. Približne jeden mesiac pred zahájením bádania kurátorka Mgr. Miroslava Štýbrová odhadovala rozsah zbierky obuvi na asi 1250 modelov obuvi. Vo výsledku bolo toto číslo výrazne nižšie a k bádaniu bol predložený fond celkovo čítajúci iba 346 modelov obuvi.
2. V zbierkovom fonde je najvýraznejšie zastúpená obuv značky Svit a to v množstve 134 párov. Zvyšných päť národných podnikov je v zbierke zastúpených skôr okrajovo a celkovo číta 39 modelov obuvi (ZDA 16 párov, ZGK 14 párov, Sázavan 4 páry, JAS 3 páry, Botana 2 páry). Prekvapivé bolo aj nízke zastúpenie obuvi z výrobného družstva Svedrup Gottwaldov, z ktorého sú v zbierke evidované iba 2 modely.
3. Až v 154 prípadoch nebol v popise určený výrobca. Pritom pri samotnej fyzickej obhliadke obuvi bolo možné na niektorých z týchto modelov obuvi rozpoznať logo výrobcu.
4. Pri viacerých archívnych položkách boli zaznamenané závažné pochybenia v popise, kedy napríklad usňová obuv bola identifikovaná ako textilná, prípadne syntetická náhrada usne bola zamieňaná za prírodnú useň alebo opačne. Podobné nepresnosti sa objavujú aj pri podošvových materiáloch.
5. Vo viacerých prípadoch bola zle alebo nepresne používaná obuvnícka terminológia. Kedy napríklad funkčné šitie spájajúce podošvu spolu so zvrškom obuvi bolo označené ako ozdobné šitie. Dobové označenia špecifických typov obuvi sú vzájomne zamieňané (Maďarky za Krymky a iné). Podobne sú zamieňané aj základné strihové riešenia (derbový strih za mokasínový strih a iné).
6. Časové zaradenie výroby je najčastejšie uvádzané zaradením výrobku do konkrétnej dekády. Avšak podľa razenia výrobcu, prípadne podľa použitia konkrétnych materiálov a technológií, je i toto už tak dosť široké časové zaradenie často uvádzané nesprávne.
7. Problematická je aj určovanie dátácie v prípade obuvi získanej od darcov. Tu sama kurátorka Mgr. Miroslava Štýbrová priznáva, že často sa pri určovaní opiera o nepresné a často skreslené výpovede samotných darcov. Táto informácia však vo viacerých prípadoch nebola takto v popise uvedená.
8. Veľmi nízka úspešnosť je i v počte dohľadaného autorstva jednotlivých modelov (3 modely). I napriek skutočnosti, že viaceré fyzicky predložené modely obuvi boli priamo vybavené obchodným štítkom (kde je okrem iného uvedené aj meno návrhára), nebola táto informácia uvedená v popise. V inom prípade bolo obchodné razenie na stielke obuvi nesprávne identifikované ako meno autora návrhu.

9. Samotná fotodokumentácia zbierky vykazuje značnú rôznorodosť a obuv je podľa nej ťažko identifikovateľná.

Záver a naplnenie cieľov výskumu

Hlavným prínosom realizácie výskumu bolo dôkladné oboznámenie sa so zbierkovým fondom MJVM. Najvýraznejšie tu je zastúpená obuv značky Svit a to 134 modelmi. Z tohto pohľadu zbierkový fond MJVM veľmi dobre dopĺňa vlastný zbierkový fond vytvorený počas doktorandského výskumu.

Z pohľadu rozšírenia znalosti o vývoji a výrobe obuvi v jednotlivých národných podnikoch výskum zásadné zmeny nepriniesol. Z piatich národných podnikov (mimo už spomenuté modely značky Svit) bolo k bádaniu predložených 39 modelov obuvi. Pri 154 predstavených modeloch nebol výrobca jednoznačne určený.

Predložený zbierkový fond taktiež poukázal na náročnosť pri správnom určovaní dátumu výroby obuvi. V tomto prípade sa najčastejšie uvádza zaradenie do danej dekády.

V prípade určenia autorstva dizajnu boli k bádaniu predložené tri modely obuvi, pri ktorých bolo určené meno autora.

V Brne, 6. 4. 2018

Juraj Šuška

fotografia	evid. č.	poznámka
	4091	vyrazený nápis "Mlejnek" kurátorka identifikovala ako meno návrhára. Pritom mená návrhárov sa na výrobkoch neuvádzali.
	1313	popis uvádza ako dátáciu 50. roky. Podľa razenia bola obuv vyrobená 6.12.1949.
	1318	popis uvádza ako dátáciu 50. roky. Podľa razenia bola obuv vyrobená 8.12.1947.
	5732	nekompletný popis. Obuv nesie logo CEBO, jedná sa o ČSR výrobok určený na export.
	1663	popis uvádza ako dátáciu rok 1957. Podľa razenia bola obuv vyrobená 12.11.1966.
	3987	podľa popisu sa jedná o druh obuvi "Maďarka". Správne sa jedná o "California/Krym".
	5267	podľa popisu sa jedná o druh obuvi "Maďarka". Obuv na styroporovej podošve do tejto kategórie však nespadá.
	7197	podľa popisu je obuv označená ako "střevíc" . Správne sa jedná o obuv mokasínového typu s obaľovanou podošvou.
	1372	nezhoda v dátácii. V evidenčnom systéme uvedený rok 1957. Na obale je poznámka 60. roky.
	1378	podľa popisu je model 1378 datovaný v roku 1958 a model 1379 je datovaný v roku 1968. Pritom je zrejmé, že sa jedná o identickú obuv v rôznom materiálovom prevedení.

1379 podľa popisu je model 1378 datovaný v roku 1958 a model 1379 je datovaný v roku 1968. Pritom je zrejme, že sa jedná identickú obuv v rôznom materiálovom prevedení. Popis ďalej uvádza textil ako vrchový materiál. V skutočnosti sa jedná o useň.

5198 popis uvádza vrchový materiál useň. V skutočnosti sa zjavne jedná o syntetickú náhradu typu Barex. Obuv je datovaná do obdobia 60. roky, ale materiál Barex sa používal až od 70. rokov.

5800 obuv je nesprávne označená ako "mokasínového strihu". Zjavne sa jedná o konštrukciu derbového strihu.

581 popis uvádza ako vrchový materiál textil. V skutočnosti sa jedná o usňový materiál s vlasovou povrchovou úpravou.

5020 popis uvádza, že ozdoba je vyrobená z hodvábu. Podľa odborného úsudku ide o syntetický materiál.

3070 popis uvádza ako výrobcu "Svit Zlín". Správne označenie je "Svit Gottwaldov".

4542 popis uvádza ako vrchový materiál "umelá useň". Pravdepodobne sa jedná o prírodnú useň s lakovou úpravou.

4218 popis uvádza ako vrchový materiál "prírodná useň". V skutočnosti sa jedná o syntetický materiál.

973 popis uvádza ako vrchový materiál useň. Správne sa jedná syntetický materiál typu Barex.

746 nekompletný popis. Obuv ČSR výroby určená na export pravdepodobne do ZSSR (razenie CEBO v azbuke).

4216 v popise ako výrobca uvedený Svit Zlín (správne Svit Gottwaldov). V popise ako vrchový materiál uvedená "syntetika". Správne sa jedná o useň.

3235 v popise sa uvádza "ozdobne prešitie podošvy". V tomto prípade sa však jedná o funkčný spoj prepojujúci podošvu so zvrškom obuvi.

4543 v popise sa uvádza "dámsky drevák". Podošva je zjavne vyhotovené zo syntetického materiálu.

5283 popis nesprávne uvádza ako podošvový materiál "obolit".

3064 popis nesprávne definujem strih obuvi ako "nártový".

4027 nekompletný popis. Chýba označenie výrobcu Svit.

5398B nesprávne určená krajina pôvodu ako "Italy". Jedná sa o obuv ČSR výroby, podnik ZDA Partizánske.

5195 nekompletný popis. Výrobca "Svit".

4996 v popise je označenie výrobcu "Svit". Slabo čitateľné logo naznačuje, že obuv mohla byť vyrobená v "Bopo".

5056 nekompletný popis. Výrobca obuvi "Snaha Brno".

23593 popis uvádza "vrchový materiál syntetická useň, podošva obolit". Obuv je vyrobená z prírodnej usne, podošva je monolitná.

15. PRÍLOHA č.2 – Hodnotiaca správa z konferencie

Hodnotiaca správa z účasti na medzinárodných konferenciách ICOM a FASHION, realizovaných v rámci grantového programu IGA 2014

Účasť na konferenciách ICOM a FASHION boli jednou z častí schváleného grantového projektu IGA pre rok 2014. Nižšie nasleduje stručné hodnotenie oboch konferencií. Počas cesty som zároveň navštívil obuvnícke múzeum v Northampton (UK), ktoré je do hodnotenia taktiež zahrnuté.

ICOM – Costume committee: Dress & Politics, 7-13 September 2014

International Council of Museums (ICOM) je medzinárodná organizácia zastrešujúca múzeá a profesionálov pôsobiacich v tejto sfére. Sekcia Costume Committee, do ktorej som sa prihlásil, sa zameriava na problematiku módy a odievania.

ANNUAL MEETING, Nafplion and Athens

Každoročné stretnutie členov Costume Committee sa tentokrát odohralo v Grécku. Súčasťou stretnutia bola konferencia, ktorej sa zúčastnilo približne 50 prednášajúcich zo štyroch kontinentov. Išlo predvážne o kurátorov múzeí, univerzitných pracovníkov, doktorantov a ďalších profesionálov.

PRÍSPEVOK

Príspevky boli tematicky rozdelené do 12 sekcií. Mnou predstavený príspevok „Footwear design in socialist Czechoslovakia“ bol zaradený do sekcie: The emergence of national fashion. Ďalšie zo sekcií boli napríklad: Dress, power and social class, Consumption, dress and society, Dress and legislation, Dress and religion alebo Dress and youth identity.

Výstupom konferencie bude zborník, kde budú uverejnené prezentované príspevky. Zborník bude k dispozícii koncom roka 2014.

HODNOTENIE

Išlo o jedinečnú príležitosť predstaviť výskumný projekt, ako aj samotnú Univerzitu Tomáše Bati na medzinárodnej konferencii. Príspevok sa stretol s veľmi pozitívnym ohlasom. Téma výskumu dobre zapadla do zamerania tejto konferencie.

Osobne si veľmi cením množstvo získaných medzinárodných kontaktov. Išlo hlavne o kurátorov múzeí, univerzitných pracovníkov a podobne. Konkrétne uvediem obohacujúce stretnutie s Luciou Savi, ktorá pracuje ako kurátorka vo Victoria & Albert Museum v Londýne a aktuálne pripravuje výstavu venovanú vývoju obuvi.

FASHION: Exploring Critical Issues, 6th Global Conference, 15-18 September 2014

Ide o šiesty ročník medzinárodnej konferencie zameranej na módu, ktorá sa uskutočnila na Mansfield College v Oxforde (UK). Konferencie sa zúčastnilo približne 50 prednášajúcich z piatich kontinentov. Veľkú časť účastníkov tvorili univerzitní pracovníci, doktorandi a kurátori.

PRÍSPEVOK

Príspevky boli rozdelené do šestnástich sekcií. Mnou zaslaný príspevok „Footwear Design Made in Czechoslovakia“ bol zaradený do sekcie „The Rise of the Shoe and the Demise of the Corset“. Z ďalších sekcií uvediem: Ethical Fashion, The Female Body – Fashion - Femininity and Feminism, Fashioning Youth Subcultures alebo Fashion and Art.

HODNOTENIE

Prednesený príspevok sa stretol so záujmom z radou poslucháčov a pozitívne zviditeľnil Univerzitu Tomáše Bati na tomto medzinárodnom fóre.

Osobne si veľmi vážim možnosť nadviazať osobné kontakty s množstvom odborníkov zaujímavých sa o módu. Išlo predovšetkým o akademických pracovníkov, profesionálov a doktorantov. Konkrétne vyzdvihnem stretnutie s kurátorkou Lea Vene zo Záhrebu, ktorá mi poskytla množstvo zaujímavých informácií o obuvníckom priemysle v bývalej Juhoslávii, ktorého história je príbuzná s témou výskum.

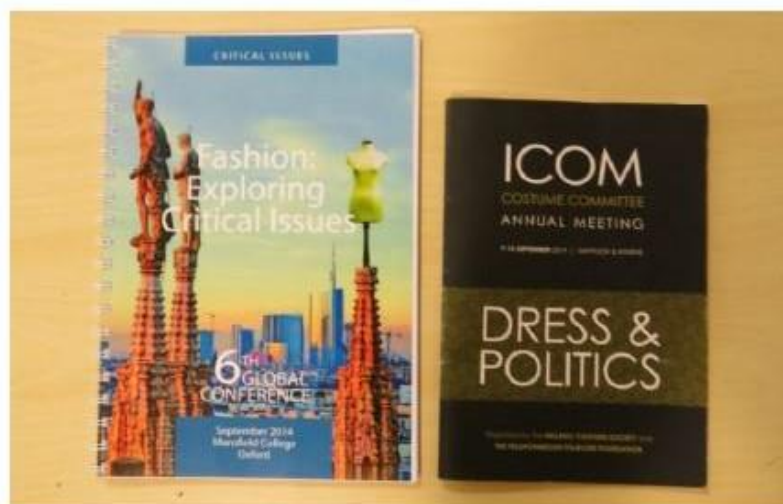
NORTHAMPTON MUSEUM, 19. September 2014

Northampton Museum je jedným z najvýznamnejších múzeí so zameraním na obuv. Expozícia ponúka ucelený prehľad vývoja obuvi počas dvadsiateho storočia.

Po predošlej dohode som sa osobne stretol s kurátorkou múzea Rebecou Shawcross. Počas asi dvojhodinového stretnutia, sme sa rozprávali o prebiehajúcom výskume na Univerzite Tomáše Bati a o zbierkovom fonde Northamptonského múzea. Nasledne sme si prešli expozíciu aj depozitár múzea.

Cieľom stretnutia bolo nadviazať osobné kontakty a oboznámiť sa so zbierkou obuvi v tomto múzeu. Tu vidím veľký potenciál na realizovanie porovnávacej analýzy medzi domácou produkciou a obuvou vyrábanou na západe. Rebeca Shawcross prejavila ochotu pomôcť a spolupracovať na tejto porovnávacej analýze.

Prijemným zistením pre mňa bola aj skutočnosť, že sa s Rebeccou Shawcross opäť osobne stretne na konferencii „Obuv v histórii“, ktorá prebehne v Zlíne 7-10. 9. 2014.

Katalógy ku konferenciám Fashion: Exploring Critical Issues a ICOM: Dress & Politics

Vypracoval Juraj Šuška, dňa 21. septembra 2014.

Juraj Šuška

Návrh a realizácia autorskej kolekcie obuvi odkazujúcej na tradíciu obuvníckej výroby v Československu, obzvlášť na obdobie medzi rokmi 1945 až 1989

Design and development of the author's collection of footwear, that is influenced by the tradition of the shoe industry in Czechoslovakia between the years 1945-1989

Disertační práce

Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně,
nám. T. G. Masaryka 5555, 760 01 Zlín.

Náklad: 5 výtisků

Sazba: Juraj Šuška

Publikace neprošla jazykovou ani redakční úpravou.

Rok vydání 2018